

APPÈNDIX I

Fills il·lustres de Balaguer

Per a que resulti complet el següent estudi de les personalitats que, nades a Balaguer, han honrat a la Patria deixant un nom memorable per llurs gestes, per llurs excel·lents qualitats intel·lectuals o morals, ens manquen no poques notícies, i ens haurem de limitar en donar-ne algunes sobre els més cèlebres balaguerins, prometent a l'ensem continuar aquesta materia en altra ocasió o ajudar en la mida de les nostres forces a qui vulgués completar aquesta difícil però gloriosa tasca.

Familia Cortit

Apareixen sovint en els pergamins antics de l'arxiu d'Ager i d'aquesta ciutat i també en els registres del de la Corona d'Aragó esmentats alguns membres de la prestigiosa família Cortit de Balaguer. Era ja tant poderosa en el segle XIII que havent manat el rei Pere III [II], el Gran, que li fos feta donació de la nostra ciutat, els Cortits li feren respondre «que manas als »homens de leyda, que a ells no havia re que manar» (1); fins alguna vegada promogueren dins la població una violenta revolta (2).

Obtingueren els fills d'aquesta família càrrecs verament importants en la ciutat, com de Batlle (3) i de Rector (4).

En Ramon Cortit era Senyor i propietari de Vallfogona i d'Ormella en 1322 i també de Montaspre en 1348 (5); en Joan, del mateix cognom, apareix com Senyor de Vallfogona, Penelles i Timonal (6); Pere, Arnau i Berenguer Cortit foren també persones distingides per niçaga i àdhuc més

(1) Arxiu Cor. Aragó. Reg. 48 fol. 30.

(2) Arxiu mun. Balaguer, perg. n. XIV.

(3) Arxiu d'Ager n. 284 i 1020. Hi havia a Balaguer la plaça dels Cortits.

(4) Arxiu d'Ager. n. 242.

(5) Arxiu d'Ager, n. 491, 1348, 1350, 2344 etc.

(6) Arxiu de la catedral de Lleyda, sac Balaguer.

encara pels càrrecs que ocuparen. En el segle XV encara conservaven aquestos Cortits llur poder i influència, car un dells capitanejava juntament amb Mossèn Fluvià l'exèrcit den Jaume el Desdixat.

Pere IV, del Punyalet, rei d' Aragó

Nasqué a Balaguer aquest gran rei, nomenat el Cerimoniós o del Punyalet. Ell mateix ho confessa en la *Crònica* que escrigué en català: «E nasquem en la predita vila de Balaguer [el primer diumenge de setembre], ço es, a cinch dies de setembre en lany que hom comptave mil trecents de nou: e nengu, segons que apres havem oit comptar, nos pensava que visquessem.... (1) Et lo dit monssenyer Not dix: haja nom aquest infant Pere, per tal que monsenyer Sant Pere lo faça viure e li recapte de Deu gratia, que, pus haja nom Pere, haja les bones ventures que hac son vesavi lo rey en Pere» (2).

No s'equivocà el capellà, car fou un digne successor de Pere III [II], i si el primer començà la conquesta de Sicília, aquest la completà tornant unir aquella illa, lo mateix que les Balears, a sa reial Corona; essent son regnat gloriós com d'aquell i àdhuc més llarg, puix governà el reialme aragonès de 1336 fins a 1387.

Era nat aquest monarca en el gran palau del castell d'aquesta ciutat, com ell mateix ho assegura: «E fom nats en la casa baixa del castell de Balaguer, qui es al cap del gran palau» (3), i, com s'és vist en el decurs d'aquesta Historia, portà tota sa vida un gran afecte an aquesta sa ciutat natal.

Després d'haver assolit assenyalades victories en les armes, morí el 5 janer de 1387, emplaçat, si hem de creure an en Fabrici Gaubert (4).

Fou filosof, astròleg, excel·lent polític i bon historiàire; escrivia tant bé que en Carbonell assegura que fou el millor lletrat entre 'ls reis d' Aragó. Sembla estrany com, ocupat en tants afers i especialment en continues guerres contra 'ls reis de Mallorca, Castella i França, als quals sempre vençé, tingué temps per a dedicar-lo a les lletres de les quals fou insigne protector.

Les obres, originals o en que hi té gran part, són (5): *La Chronica*, escrita l'any 1382 en idioma català.

(1) Chonica de Pere IV. Barcelona (1850) cap I pàg. 29.

(2) Chronica de Pere IV. pàg. 57-58.

(3) Chronica Ibi.

(4) Cf. Monfar «Hist. Con. Urg.» II pàg 222. Era una mania en aquells temps suposar que 'ls prínceps morien emplaçats, com en Felip l' Ermós, de França; Ferrán IV de Castella (l' Emplaçat), Climent V, Bonifaci VIII i altres.

(5) Sobre els escrits d'aquest monarca s'és publicat quelcom de bo en la revista *Estudis Universitaris Catalans*, tom. IV. janer-juny 1900 pàg. 16, 258, 259.

Està inserta en les Chroniques de Carbonell i en el segle passat la publicà amb erudites notes el Sr. Bofarull.

Llibre de les ordinacions de la Real Casa d' Aragó.

Estatuts de l' Ordre Militar de Sant Jordi: Començen «En nom de la »Sanctissima Trinitat, que es Pare e Fill e Sanct Esperit etc. A honor e re- »verencia de Deu e de mon Senyor Sanct Jordi, etc.

Les gestes d' aquest gran rei foren compendiades en l' expressiu epitafi de son sumptuós sepulcre de Poblet, trencat i profanat pels barbres del segle XIX, el tenor del qual és com segueix:

Quartus Aragoniae Petrus
 A Pugione vocatus, invictus animo
 Hic jacet inanimis LXVII Aetatis
 Expletis annis, dum regni sui complisset
 LI obiit Barcinone Anno Domini
 MCCCLXXXVII Nonis Januarii
 Ejus corpus ibi ecclesiae cathedralis commendatus
 Mansit VII annis et IV mensibus, sine
 Desideriato sepulcro quod ipse sibi et
 Aliis regibus in hoc monasterio Populeti
 Construxerat, ad ipsum autem fuit
 postea translatum anno MCCCXCIV
 Idibus maii, qua die, praesente illustrissimo
 Joanne filio suo rege Aragonum cum
 Praeclaris viris et praelatis plurimis
 Solemniter fuit humatum
 Anima ejus requiescat in pace
 Amen

Jaume d' Urgell, el Desdixat

D' aquest malhaurat Comte ja n' havem parlat difusament en els capítols quint i sisé d' aquesta monografia, i allà remitim als llegidors. Assegura en Val'la en el llibre terç de les Histories del rei en Ferràn (d' Antequera) que nasqué en aquesta ciutat, on residien sos pares en Pere d' Aragó i na Marguerida de Montferrat. Les filles del Comte en Jaume també són naturals de la nostra població.

No parlaré de l' Infant en Jaume i den Pere, avi i pare respectivament del malhaurat Comte, puix encara que molts indicis me portin a creure

que nasqueren a Balaguer, com no trobo cap document categòric en apoia-
ment d'aquesta opinió, prefereixo deixar aquest punt com a dubtós.

Francesc Satorres

Perteneixia en Francesc Satorres a una prestigiosa família de Balaguer. Escrigué una obra en llatí «*Delphini contra Perpinianum historia*» Barcelona 1543. També publicà una comèdia.

Cf. Torres Amat «Diccionario de escritores catalanes» tom. I. pàgs. 478, 594.

Jeroni Merola

També en Jeroni Merola és originari de Balaguer. Cursà la carrera de metge i més tard adquirí una càtedra a Barcelona. És autor del llibre *Republica original sacada del cuerpo humano* (Barcelona 1557 i 1595), obra dedicada a Carles Manel Filibert, Duc de Saboia. Parla amb gran elogi d'aquest escriptor en Nicol. Anton. (*Bibliot. Nova. Script. Hisp.* tom. I. pàg. 590.—T. Amat, «Diccion. de Escrit. Catal.» I, pàg. 415-416.

Gaspar de Portolà

Fins a mig segle passat residia a Balaguer la noble família de Portolà, alguns membres de la qual surten molt sovint en els llibres de Consells de Casa-Ciutat i en els de les confraries de l'església parroquial.

Ara fa algun temps vingué an aquesta població, procedent de San Francisco de Califòrnia, l'infatigable Mr. Isaac Starr Richards, qui havia emprés tant llarg viatge sols per a recollir notícies amb que poder escriure la biografia del renomnat Gaspar de Portolà, descobridor del Golf de Califòrnia. Amb motiu de les investigacions practicades per a satisfer a dit senyor, pogué distingir a dos personatges d'idèntic nom, perteneixents a la mateixa família.

Es considerat com fill de Balaguer el Gaspar Portolà del segle XVII; i realment un diploma de 26 de març de 1665 (1) ho assegura terminantment: *oriundum autem civitate Balagarii*. És aquest document un privilegi del rei en Felip IV, en que declara haver concedit al Doctor Portolà i a tots sos descendents en línia masculina el títol eqüestre, ço és, que vagin cenyits amb el cingol militar, gaudeixin de tots els privilegis inherents a tal dignitat i que tinguin escut, el qual, segons la determinació del monarca, havia de consistir; en la part superior, en dues montanyes: tres estrelles en

(1) Arxiu Cor. Aragó (Cambra d'Aragó) Reg. 75 fol. 245-247.

una banda, el cel i la terra en l'altra; en la part inferior un pont i un riu.

En l'arxiu municipal nostre i en un llibre de Consells de Castelló de Farfanya he trobat algunes noves referents a l'Il·lustre Gaspar de Portolà; el veiem en la fundació dels Carmelites d'aquesta ciutat cedint-los hi la primera casa on s'establiren; el trobem representant a Balaguer en les agres disputes que sobre 'ls emprius i abeurades surgiren entre la nostra ciutat i la veïna vila de Castelló, de lo qual se desprén que era dels personatges més prestigiosos de la població: tot me feia creure que era fill d'aquesta ciutat; pero acaba de venir a mes mans un altre diploma adreçat al mateix Gaspar de Portolà, en que Carles II concedeix a ell i a sos successors el títol de noblesa, i en aquest privilegi consta que Gaspar era veí de Balaguer però natural de la Vall d' Aràn (1). Realment aquesta nova sembla confirmar-se amb el testament del mateix Portolà, que després de molts treballs ha pogut trobar l' actual Arxipreste d' Artíes (Vall d' Aràn), Rnd. Joàn Encuentra, a qui vull demostrar mon agraiement pel trasllat que m' ha proporcionat de l' esmentada darrera voluntat, que fou firmada a Ager el dia 10 de març de 1680. Són aquestes ses paraules: «Jo Dn. Gaspar de Portolà i Pont, en Lleis Doctor, en la ciutat de Balaguer i vila d' Ager populat, Baró de Castellnou de Montsec, Senyor de Beniurestorm i Sant Esteve de la Sarga, Sotsveguer de Gotlar, Carlà de les carlaníes de Claramunt i Montlleix en la Vall d' Ager i Senyor dels termes de Gradell i tercera part del de Margalef en la vegueria de Lleida, fill lilegítim i natural de l' honorable Bartomeu Portolà en la vila d' Artíes, Vall d' Aràn, populat, etc.»

En la mateixa escriptura, acabat el testament, s' hi fa constar que en Gaspar de Portolà morí el 22 d' octubre de 1688 en la casa Portolà del Mercadal de la nostra ciutat.

L' altre Gaspar de Portolà és el cèlebre descobridor del Golf de California, que també fou considerat com fill de Balaguer. D' aquest personatge no'n trobo cap notícia ni en el llibre de baptismes de la parroquia d' aquesta ciutat ni en l' arxiu del nostre municipi.

En febrer de 1767 Carles III dictà son famós decret d' expulsió dels dominis espanyols contra els Jesuïtes. La Companyia havia establertes moltes missions en la baixa California, i en Gaspar de Portolà, qui aleshores era Capità de dragons del regiment d' Espanya, fou nomenat Governador de California amb l' encàrrec de posar aquelles missions en mans dels Franciscans amb els quals s' embarcà (2).

(1) Arxiu Cor. Aragó (Cam. d' Ara.) Reg. 88 fol. 193 ség.—El diploma és del 4 de novembre de 1682.

(2) Sobre els Franciscans que acompanyaven an en Portolà, especialment Fra Juniper Serra, i sobre els episodis del mateix viatge pot consultar-se al P. Ceferí Engelhart O. F. M. «The Missions and Missionaries of California» San Francisco de California.

El Rei, avisat de l'avenç dels russos per les costes septentrionals d'aquell país, ordenà al Virrei de Nova Espanya que s'hi oposés amb totes ses forces, i en efecte aquest organitzà una brillant expedició, que voluntariament fou dirigida per en G. Portolà, el qual fou elegit Comandant de la mateixa. Al qui vulgui seguir els passos den Portolà per aquelles regions verges i admirar ses aventures li senyalem un estudi publicat en anglés per en Zoeth S. Eldredge i traduït al català en *Estudis Universitaris Catalans* (1). En aquesta expedició descobrí en Portolà el Golf de California, al qual s'adreça una segona volta en companyia dels mateixos Franciscans l'any 1770 i prengué possessió de tot aquell país en nom del rei d'Espanya Carles III.

El mateix any, a 9 de juliol, abandonava California i se dirigia a Mèjic, ont el trobem presentant al cap de pocs mesos una petició per a que li fossen reconeguts sos serveis. Poc després era nomenat Tinent-Coronel i en 1776 Governador polític i militar de Puebla.

L'any 1785 fou rellevat de son càrrec i se'n tornà a Espanya amb el títol de Coronel. Tenia aleshores uns 60 anys.

Aquestes darreres noves me les ha trameses fa poc un il·lustre membre de la societat d'Historiadors de Sta. Bàrbara de California. Són poques, és veritat, però penso continuar les indagacions sobre aquest personatge, principalment en lo referent a sa patria, car les que he practicat fins ara no m'han donat resultat satisfactori.

En la casa Portolà, actualment Alòs, s'hi troben encara gravats dos escuts d'aquella cèlebre familia, la qual posseïa ademés un ric arxiu que fou cremat miserablement en el segle passat.

Abats de les Avellanes, naturals de Balaguer

Entre 'ls fills il·lustres d'aquesta ciutat hi comptaré també alguns que foren abats del famós convent de les Avellanes i són:

Lleó Trilla, nasqué a Balaguer a principis del segle XVII i fou nomenat abat de dit monestir pel Rei. Morí an aquesta ciutat l'any 1680.

Bartomeu Morelló. Hi havia a Balaguer ja en el segle XIV una distingida familia «Morelló» de la qual era membre un tal Francesch Morelló, de qui fan record honorífic alguns pergamins de l'arxiu d'Ager.—Fou en Bartomeu Morelló promogut a l'abadiat del monestir de les Avellanes el día 15 d'octubre de 1669.

Pere de S. Joàn. També és fill d'aquesta ciutat. El Capítol de Canonjges de les Avellanes l'elegí per son Superior l'any 1672.

(1) Vol. IV. Janer-Juny 1900 pàg. 81-98.

P. Joàn B. Gener

Nasqué el P. Gener en aquesta ciutat el 24 de juny de 1711 i entrà en la Companyia de Jesús el 29 de juny de 1726 en quals aules regentà diverses càtedres: a l' universitat de Gandía acredità la de Filosofia i a Girona la de Teologia.

Escrigué la *Teologia escolàstica-dogmàtica-polémico-moral* obra verament colossal, però que no pogué terminar per haver mort en 1781 quan hi treballava de ferm, a Roma. Producte seu és també el *Prodomus continens scholasticæ teologiæ historiam, enconia* etc. Roma (1766), 6 tomos grans. Publicà també una *Oratio*, un Drama, i uns versos dedicats a Felip IV.—Tracta d' aquest autor en Torres Amat *Diccionario de Escritores Catal.* pàg. 283, on se trobaràn aquestes notícies.—També 'n parla una obra manuscrita *Escritors Catalans* que tinc davant meu.

P. Josep Rius, O. F. M.

El día 29 d' octubre de 1770 nasqué 'l P. Josep Rius, insigne Franciscà. Fou Definidor General de l' Ordre i catedratic a l' Universitat de Cervera, on meresqué rebre els honors de la jubilació.—Ses obres són:

Ethicorum libri octo. Barcelona 1830.

Tractatus de vera religione. Madrid 1827.

Poesias que va compondre per encàrrec de l' Universitat de Cervera.

Arbol del Paraiso.

Oración fúnebre..... del Ilustre Dr. D. Ramón Foguet.

Contestación al escrito del Dr. D. José Vidal. Solsona 1822.

Relación de las solemnes exequias del Excmo. Sr. Folch de Cardona.

La arbitrariedad e injusticia del odio de los filósofos a los institutos regulares. Manresa 1813.

Oración fúnebre en las exequias celebradas por el Iltr. Ayuntamiento de la Ciudad de Cervera en la iglesia parroquial, en sufragio de las almas de los que fenecieron en defensa de la religión y de nuestro augusto soberano Fernando VII Barcelona 1823.

Morí aquest savi en el convent de Cervera l' any 1833.—Torres Amat, *Diccionario* pàg. 544.—Elias de Molins *Diccionario biogràfico y bibliogràfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX.* (I. Barcelona 1889. pàg. 459-460.

Ignasi Graells

Es molt renombrat entre 'ls doctes D. Ignasi Graells, doctor en medicina i honor d' aquesta ciutat, on vegé la primera llum el 26 de janer de 1775.

Va publicar l'obra *Proyecto dirigido a promover los adelantamientos de la medicina y mejorar la suerte de sus profesores igualmente que la de los enfermos*, que esmenta el Dr. Coy en «Sort i Comarca Noguera-Pallaresa» pàg. 520.

També és autor de «*Memoria y noticias del magnetismo y de sus efectos portentosos sobre la economia animal*. Madrid, 1816 — Inventà un magnífic termòmetre hidrostàtic.

Dr. Josep Sorribes

El Dr. Josep Sorribes i Ruiz del Castillo és notable principalment com a compositor musical. Vingué al mon el dia 21 d'octubre de 1838 i, havent manifestat vocació al Sacerdoci, cursà la carrera eclesiàstica amb singular aplicació i la terminà rebent els graus de Batxiller, Llicenciat i la borla de Doctòr en Dret Canònic.

S'aplicà magistralment a l'art musical i a la literatura; ses composicions musicals l'han fet verament popular, i aquest és el mèrit que m'excusa d'esmentar-les.

A l'edat de 19 anys passà a estudiar a l'Escorial on fou nomenat més tard professor musical del mateix insigne seminari i col·legi, i, havent estat designat també capellà reial d'aquest monestir, se dedicà a la predicació amb envejable èxit.

En esclatant la Revolució en 1868 emigrà a França repatriant-se més tard per a defensar heroicament a la Religió quan era brutalment atacada; per son nobilíssim comportament en el camp de batalla merescué rebre de D. Carles de Borbó importantíssimes mercès, entre elles la dignitat de Capellà d'Honor.

L'any 1876 ingresà com a Director espiritual i Almoiner al palau de l'Exma. Sr. Comtesa de Maistre. Després de 30 anys de exercir aquest càrrec morí tan benemèrit balaguerí en el castell Chambéry el dia 11 de setembre de 1906.

Josep Campabadal

Altre músic insigne és el mestre Josep Campabadal i Calvet, nat en aquesta ciutat el 18 de juliol de 1846.

Baix direcció de Mossèn Francesc Comes començà a exercitar-se en l'art d'Orfeu, continuà practicant-s'hi després en el seminari de Lleyda, mitjantçant les lliçons den Magí Puntí, i se perfeccionà en l'harmonia i composició a Barcelona amb el magisteri de l'il·lustre Marraco el qual li confià l'escola que tenia a son càrrec, obtenint ademés la plaça de pianista

del Gran Café d'Espanya i altres que li donaren celebritat en aquella capital.

Alguns anys després, havent acceptat el càrrec d'organista i mestre de capella de la basílica dels Angels de Cartago (Costa Rica), deixà la nostra patria; però no s'esmortiren sos lloers en la capital catalana, car hi restaven sos renomnats deixebles, entre 'ls quals solzament esmentaré al ben conegut Eusebi Daniel qui tan se feu admirar en el conservatori de Brussel·les.

La ciutat de Cartago tingué com un gran honor que en Campabadal acceptés la plaça de director de la banda municipal.

Fundà la «Societat Euterpe», que 's composava de quasi 100 socis, a fi de despertar el gust musical principalment en els obrers. Formà una escola de Capella de la qual surtiren aventatjats deixebles com Pròsper Meneses, Evarist Quesada, Pere Calderón, Navarro, Gustau Campos, Gregori Mata i son propi fill Robert, que succeí a son il·lustre pare en els càrrecs que aquest ocupava.

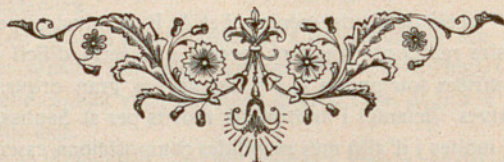
Escrigué innumbrables obres líriques i didàctiques, entre les quals figuren el gran Mètode de Solfeig i Cant, un Tractat d' Harmonia, el Mètode de Piano, una col·lecció de Cants escolars i el A. B. C. musical per a les escoles. En música rel·ligiosa fou tant fecond que seria difícil recordar la gran serie de misses solemnes a 4, 3 i 2 veus i a gran orquesta, rosaris, ave-maríes, salves, lletanies i moltíssims motets per al Santíssim. En música de ball té moltes i d'alló més escollides composicions, essent meravella com tingués temps per a escriure tant i tant bé. Sa aspiració en els darrers anys era traslladar-se a Barcelona per a editar moltes de ses produccions.

En son viatge a sa patria visità a Balaguer i dedicà a l' Ajuntament d' aquesta ciutat la «Marcha de los Condes de Urgel».

Ses crítiques publicades en diferents revistes donaràn sempre mostra de sos vastos coneixements; les magnífiques recompenses que assolí l' ennobleixen sobiranament. Tingué l' honor de rebre un autògraf de S. M. la reina María Cristina, mare d' Alfons XIII, donant-li gracies per son *Capricho Español*, que dedicà al Rei d' Espanya. El Govern de Costa Rica el condecorà per la *Marcha Inaugural* de la Exposició que tingué lloc en aquell país. En lletra autògrafa el general Kruger li donà mercès per l' Hímn Boer que li dedicà. Per a les noces d' or de S. S. Lleó XIII escrigué un Ària dramàtica, que li meresqué medalla d' or i lletra encomiàstica del Cardenal Rampolla. Amb motiu del concurs musical obert en el Cinquantenari de la Definició de l' Immaculada composà en Campabadal una Salve i una Ave Maria, que foren premiades amb diploma de l' Exposició Mariana Internacional, quan ja el gran Mestre havia passat a millor vida. Morí a Cartago el 22 de juny de 1905 amb dol i llàgrimes de la República que 'l

venerava com un pare i que li dedicà un magnífic panteó en sa necròpoli. (Cf. «Pàginas Ilustradas» Costa Rica, 25 febr. 1906.)

En la galeria de Balaguerins il·lustres hi podria col·locar algunes persones que actualment ennobleixen llur ciutat natal, com en Josep Maluquer de Tirrell, tant conegut i tant benemèrit de la Patria, i també altres que posen ben alt el nom d'aquesta ciutat; però com, segons l'Eclesiàstic, sia millor teixir l'elogi dels grans personatges després que hagin pagat llur tribut a la mort, poso aquí punt final.

APPÈNDIX II

I (1050)

Convenientia entre Ramon Berenguer, comte
de Barcelona y lo vescomte Arnau Miró de Tort
(*Arxiu d' Ager n. 968*)

In Dei Nomine: Hæc est Convenientia quæ est facta inter Raimundum Comitem, Barchinonensem, et Arnallum Mironem a tost. Comandat jam dictus comes ad prædictum Arnallum ipsum castrum de Camarasa et donat illi cum suis terminis et suis pertinentiis per favum cum ipsas tres partes de ipsa Parrochia de jam dicto Castro, et tres partes de ipsos placitos, et tres partes de ipsos mercad, sive de ipsas leddas; et si jam dictus comes habuerit Guerram cum Balaguer, vel cum suis castris, et postea facit inde pacem, et acceperit Castrum de Balaguer, vel de suis castris, plusquam modi non accipit, donet ad jam dictum Arnallum medietatem de hoc quod inde acceperit, et donet jam dictus Comes ad jam dictum Arnallum in ipso Castro jam dicto novem hostelitatis quæ fuerunt de Sarracenos. Et donat jam dictus Comes ad jam dictum Arnall. Pro Cartellania de ipso Castro, et de ipso Castellano de Castel, et per establiment de cavallerios qui stent in ipso Castro per unumquemque anum quatuorcentos triginta mancursos de auro mundo, qui sint sine enganno. Et convenit jam dictus Comes, ad jam dictum Arnallum quod quantum minuaverit quod non valeat ipsum decimum de Cubels ipsam medietatem de ipsum decimum de Camarasa, quod emendet hoc jam dictus Comes ad jam dictum Arnallum per unumquemque anum in Camarasa. Et hoc quod fuerit de aunona sit emmendatum per assumptionem Stæ. Mariæ. Et hoc quod fuerit imum sit emmendatum per festa S. Michaelis et alias expletas quod inde exierint sint emmendatas usque ad caput jejunium in valente. Et quando venerit ad illud tempus quod erit valente ipsum Decimum de Cubels, de ipsa medietate de ipsum de Camarasa remaneat ipsa emmenda et sit ipsum Decimum de Cubels, in locum de ipsum de

Camarasa. Et convenit jam dictus Comes ad prædictum Arnallum, quod donet ad illum centum mancos de bono auro, per unumquemque annum, et hoc facit pro Dominicatura de Camarasa et de Cubels, et hoc sit factum ad ipsos terminos, qui sunt scripti in ipsa convenientia quæ fit facta inter illos de Cubels. Et ut jam dictus Comes habeat potestatem, et staticam in jam dicto Castro, sive in ipsas fortedes, quæ infra ipsos terminos fuerint constructa per quantas vices voluerit. Et ipse Castellanus vel Castellanos qui senuerint prædictum Castrum per manu de jam dicto Arnaldo sint ibi per concilium de jam dicto Comite, et juret, vel jurent, ad jam dictum Comitem de ipso Castro fidelitatem et sacramentum secundum voluntatem prædicti Comititis. Et jam dictus Arnaldus stet per unumquemque annum in prædicto Castro dus menses cum sua mesnada. Et si guerra de partæ Hispaniæ tantum stet ubi dum erit ipsa guerra; et ipso Comite jam dicto non demandet ad jam dictum Arnallum ipsa statica de Cubels. Et ipsa convenientia jam suprascripta sit ex utraque parte sine engam dum ambo ibi fuerint. Quod si jam dictus Comes mortuus fuerit jam prædictus Arnaldus apprehendat prædictum Castrum per manu filii jam dicti Comititis, cui Comes eum demisserit. Aut si filium non relinquerit apprehendat jam dictum Castrum per manu cui ille dubitaverit. Et si jam dictus Arnaldus mortuus fuerit, filius suus habeat prædictum Castrum per manu prædicti Comititis, aut per ipsum cui jam dictus Comes relinquerit prædictum Castrum et faciat ad jam dictum Comitem ipse filius jam dicti Arnaldi, vel ad filium jam dicti Comititis, sive ad ipsum cui jam dictus Comes dimisserit prædictum Castrum. Tale sacramentum et tales fidantias, quales sui similes faciunt ad jam dictum Comitem de suis aliis propriis Castellis, et si jam dictus Comes facit hostes in quas non pergat, Ermengaudus Comes de Urgel, jam dictus Arnaldus sit in ipsa hoste, cum jam dicto Remundo Comite. Et si jam dictus Ermengaudus fuerit in hoste, et si jam dictus Arnaldus fuerit cum eo. Filius jam dicti Arnaldi sit cum jam dicto Remundo Comite in ipsa hoste, postquam ætatem habuerit, et ubi dederit pacem in partibus Hispaniæ jam dictus Comes. Similiter et Arnaldus Mirone donet, et teneat pacem de jam dicto Camarasa, vel de Cubels, de se, vel ipsis qui steterint. Et si jam dictus Comes fecerit guerram, similiter, et jam dictus Arnaldus cum suis omnibus faciant guerram de jam dictis Castris. Et Concilium jam dictus Comes ut Remundus Sancius habeat jam dictos Castros per manu de Arnal Mir, vel de filio suo similiter, et filius Remundi Sancii habeat jam dictos Castros per manu jam dicti Arnaldi vel de filio suo. Et si jam dictus Arnaldus mortuus fuerit similiter attendat jam dictus Comes, istam Convenientiam ad filium dicti Arnaldi. Et si jam dictus Comes mortuus fuerit, similiter filius suus, vel ipse cui jam dictus Comes relinquerit ipsos Castros, attendat, et faciat jam dicta Convenientia ad Arnal, et filium suum,

et donet ei supranominato avere dum ipse acceperit pariam de Cesar.—augusta, aut de Lerida. Actum est hoc I. Nonas Novembris anno XX. Regni Enrici Regis.—Ermengaudus Comes.

II (1097)

Concordia entre lo comte Ermengol V i l' vescomte
Gerall Ponç.

(*Arxiu del antic abadiat d' Ager, pergami n. 972.*)

Hæc est convenientia quæ fuit facta inter Comes Ermengaudus et Maria comitissa, et Gerallus Pontius, et Gelura uxor sua. De ipso Castro de Gerp quæ habeat Gerallus et Uxor sua ipsam quartam partem de ipsos servicios, et de ipsas Lesdas, et ipsos placitos qui inde exierint, exceptis ipsum decimum quæ habet ibi Sancti Salvatoris. Et adhuc supra istum superscriptum habeam ego Gerallus et uxor mea Gelvira quartam partem de ipso de Balaguer ad proprium Dominicum de terris sive de vincis quæ ibi sunt vel erunt omni tempore. Et quantum ego voluero retinere ad meum dominicum cum decima et primitia ad opus Sti. Petri de Ager. Et de istam quartam partem, quod remaneat quod ego possim dare cui ego voluero. Homines vel fæminas, et ipsas cartas quæ ego faciam ad eos ipso comite et comitissa firment eos. Et si de me minus venerit ista convenientia remaneat ad filios meos vel filias, sine una pariliata ad opus S. Petri de alaude proprio. Similiter donat ipso Comite et ipsa Comitissa ad Gerallus Ponciy, et uxor sua Gelvira. Ipsam quartam partem de civitate Balagarii ad proprium alaudium. Et de Albesa similiter quando Deus nobisque reddiderit. Et alias tres partes qui remaneant habeant per feudum. Simul cum ipsa Çuda si nobis Deus dare voluerit cum medietate de ipsas casas quæ sunt ipsa Çuda ut possit las stabilire ad sua voluntate ad suos homines et habeat ibi quartam partem de ipsas terras et de ipsos muros. Cum ipsam quartam partem de ipsas casas de ipsa civitate, et ipsam quartam partem de ipso banies vel de ipsos forns, vel de ipsos mercats, vel de ipsas tenas, et de ipsas lezdas, vel de ipsos Decimos, vel de ipsas naves, vel de ipsos molendinos, vel de ipsos Alfonags, vel de ipsas portas, et donet ipsam quartam partem de ipsas hortas et donet ipsam quartam partem de ipsos terminos de Balaguer hermis et Condres vel de ipsas almunias, vel de ipsos placitos, vel de totos ipsos usaticos et senos quæ ibi sunt, vel in futuro erunt. Qui apud sutem suum concilium de Gerall sciant ibi misas et ipsas casas de civitate et de ipsam quartam partem quem ibi habeo, sive de almenias, sive de hortas, sive de ipsos alandes tan-

tum se teneat Gerallus ad suum dominium quantum se voluerit per alaudem. Et alium qui remanet poscat Gerallus dare ad cuius voluerit ad suos homines ad propium alaudem et ipsas cartas quæ ego fecero ad meos homines de præscriptos alaudes firmet eas ipso Comite et sua mulier. Et de ipso Castro de Albesa similiter habeat per fevum cum ipsam quartam partem de tuis terminis, et de totos ipsos servicios, et de totos censos, et de totas parias, et de totos usaticos, sive de molinos, vel de ipsos hortos, et de ipsos alaudes Eremis et Condrets qui ibi sunt vel in autea fuerint per meum concilium. Et de ipso alaude plano quæ ego Gerallus teneam quantum valero ad meum dominium propium alaude cum decimis et primiciis sive de Albesa, sive de Balaguer similiter de Gerb, retineo ad opus S. Petri de Ager et ipso alio alaude qui remanet possim dare ad meos homines, et ipsas cartas quæ ego fecero eis adfirmet ipso Comite et ipsa Comitissa et ipsam quartam partem de ipsa Ecclesia de Balaguer cum ipsa capella de ipsa çuda cum eis decimis et primiciis sicut scriptum est supra cum ipsis decimis et primiciis de ipsis castellanis qui fuerint de Balagario. Retineo ad opus S. Petri de Ager. Et ego Ermengaudus Comes concedo et affirmo præscripta ista convenio. Ego Gerallus ad comite Ermengaudo et ad uxor sua Comitissa, quæ ego Gerallus guardem ipsum Castrum de Gerp quartam partem in anno et adjuvet apprehendere Balagario. Et si Deus voluerit quod sit pres Balaguer mittat in ipsam quartam partem. Et convenit Gerallus Ponciy ad ipso Comite quæ adjuvet apprehendere ipsum Castrum de Albesa, et mittat quartam partem in ipsa guarda, et adjuvet ei ad deffendere, et tenere el gerrejare Gerb et Balaguer et Albesa contra cunctos homines et feminas. Et est manifestum. Quod si ullus homo vel femina qui hanc convenientiam promrumpendum venerit in duplo componat, et in autea firma permaneat modo, vel omnique tempore. Facta ista Convenientia XV. Kalendas februarii anno ab Incarna.^{ne} MXCVII. Sig[†]num Ermengaudus Comes. Sig[†]num Maria Comitissa. Sig[†]num Gerallus Ponciy. Sig[†]num Gelbira qui han convenientiam rogavimus scribere, et testes firmare. Sig[†]num Ponchug. Sig[†]num Sanc de Sobera. Sig[†]num Ramon Guitart de Midi. = = = Sig[†]num Arnal Pere de Ponts. Sig[†]num Gomvall Bernat. Isti sunt testes visores, et auditores. Arnallus subdiaconus rogatus scripsit die et anno præfixo.

III (1101)

Testament de Miró Jospera*(Arxiu d' Ager n. 943)*

In Dei Æterni et Salvatoris Nostri Jesu-Christi: Ego Miro Jospera sum in obsidione Balagarii, et si forte fortuito evenerit de me antequam alium testamentum faciam ita res meæ distributæ sint, sicuti in hac pagina jussero ordinare dimitto Domino Deo et Ecclesiæ S. Petri Ageris et S. Michaelis Momagastrensis omnem meum alodium quod habeo in Artesa, hoc autem faciam propter remedium animæ et ut Deus, et S. Petrus qui est claviger Regni Cœlorum absolvat me ab omni vinculo delictorum, et det mihi portionem in Regno Cœlorum; et sunt ipsos alodios in terminum de Artesa. In primis, prima tærra in locum ubi dicunt in oltimo, et ipsos alaudes quos habeo in Cuzcurro cum prætis et suis pertinentiis, cum alia terra ad Estag Pedriç, et alia ad campe estes, et ad macanella 2. terras, et ad coma de ipsa celada 1. terra, et ad locars omnia quod ibi habeo, vel habere debeo de vineis et de omnibus rebus quod me pertinent aut pertinere debent. Actum est hoc VI Kalendas Januarii anno 41. Regnante Filippo Rege Sig†num Mironi Josperti qui hunc testamentum jussi scribere et testibus firmare rogavi Sig†num Berengarii Ricardi. Sig†num Gomballi Bernardi. Sig†num Compagni. Sig†num Arnalli Gillelmi, Bernardus Sacerdos scripsit, sub die et anno quo supra.

IV (1101)

Donatio de l' esglesia de l' Açuda de Balaguer*(Arxiu d' Ager n. 977)*

Sub Sacro nomine Trinitatis. Ego Gerallus Ponciy vice-comes et uxor mea Elbira donatores sumus Domino Deo et Ecclesiæ S. Petri Agerensis et Petro Abbati et successoribus ejus, et clericis ipsius loci per hanc scripturam donationis nostræ damus vobis in Civitate Balagarii Ecclesiam quæ erit sita in ipsum Castrum Balagarii, quæ vocatum erit capella cum decimis et premiciis ipsorum castellanorum et de aliis Ecclesiis quæ fuerint in cunctis terminis Balagarii: Quartam partem ex totis frugibus, qui pertinuerit, aut pertinent ad easdem Ecclesias cum decimis at primiciis, et oblationibus cunctis, atque defunctionibus sicuti resonant in convenientia comitis comitis et mea, sicut ego retineo ad opus meum et ad posteritam meam

quartam partem de cunctis terminis Balagarii sive de Castro sive de Villa sive de cunctis terminis quæ pertinent ad eundem Castrum. Sic dono vobis quartam de omnibus Ecclesiis, quod fuerint in Villa Balagarii et in cunctis terminis cum ipsa capella. Quod est actum anno quadragesimo primo Regnante Philippo Rege. Octavo Idus Januarii. Sig†num Geralli Poncii. Sig†num Elbiræ. Nos qui hanc cartam donationis mandabimus scribere et testes firmare rogavimus. Sig†num Otonis Episcopi. Sig†num Ermen-gaudi Comitis. Nos qui hunc donum superscriptum concedimus et manibus propriis firmamus. Sig†num Poncii Hucconis. Sig† Arnalli Berengarii. Sig†num Sancii de Lobera. Bernardus Pber. rogatus scripsit sub die et anno quo supra.

IV (bis) (1103)

Altre **donatio** de l' esglesia de l' Açada

(*Arxiu d' Ager n. 984.*)

Quoniam pro certo legibus sensetur, ut quæcumque res sanctis Dei Basilicis per Principum aut quorumlibet fidelium donationes collatæ reperitur, quod vix aut potentialiter in earum jure irrevocabile modo legum æternitate firmentur. Ideirco in nomine Domini Ego Vice-Comes Gerallus Ponciy et uxor mea Gelvira recognoscens magna beneficia Dei qui mihi dat victoria super gentem saracenorum dando mihi Castra et munitiones eorum reddens gratias magestati ejus prompta mente et spontanea voluntate, Domino Deo meo et Ecclesiæ S. Petri de Ager, Ecclesiæ quæ est sita in ipsa çuda de Balaguer cum quartam partem de aliis Ecclesiis quæ sunt et erunt in ipsam villam et ipsa Ecclesia de Montesor cum illis Ecclesiis de Trago, aut de pennela, et de ipso Algar et Toso, et de Camporrells, et de Naga, et de Badels. Istas namque Ecclesias quod a Paganis abstuli, et adhuc quod alias Ecclesias quæ Deus mihi dederit a Paganis, cum omne decima quod de meis Dominicaturas exierint. Sic dono atque concedo Domino Deo et Sto. Petro de Ager in manu abbati Petro Guillelmo; et sic de meo jure in ejus trado Dominicum, et potestatem ad proprium alodium jam dictæ Agerensis Ecclesiæ. Si quis han cartam donationis voluerit dirumpere; loris igneis in Infernis maneat ligatus cum Juda Traditore, nisi emendaverit, et juxta leges in quadruplum componat, et postea hæc scriptura donationis firma et stabilis permaneat modo et omni tempore. Facta carta donationis anno quadragesimo tercio Philipii Regis, Octavo Idus Januarii. Sig†num Gerallus Vice-Comitis. Sig†num Gelvira Vice-comitissa qui hanc

cartam donationis scribere fecimus, et firmavimus, et firmare rogavimus. Sig[†]-num Olivarii Domini ejus dicti Castri qui hoc confirmo. Sig[†]-num Gomballi Bernardi. Sig[†]-num Bernardi Berengarii. Sig[†]-num Rodlan Marches. Bernardus Sacer scripsit, sub die et anno quo supra.

V (1105)

Sobre la Conquista de Balaguer

(*Arxiu de Solsona. Llibre 2.^{on} d'escriptures antigues, fol. 32*)

In nomine Domini: Ego Guilelmus Raymundus et Bernardus Galinde, et Gilbertus, et Petrus, et Martinus, et Raymundus Mirone, et Gilelmus Bernardus, et Raymundus Petri. Nos omnes insimul per nos et per omnes nostros, bono animo, et gratuita voluntate ob remedium animarum nostrarum, et propter honorem quem fecit nobis Deus, et Sancta ejus Genitrix Maria, quod liberarint nos de manibus Sarracenorum, quando intravimus Balagarium damus atque bono animo oferimus Domino Deo et Sanctæ Mariæ de Celsona omnem decimam omnium Franquitatum nostrarum, quas Petrus Comes Urgellensis, et Cilo Comitissa una cum Ermengaudo Filio eorum naturale Comite Urgellensium, dederunt nobis, et omni posteritati nostræ in omni termino de Balagario.

Prædictam vero decimam damus sic superius dictam Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Solsona per nos et per omnes nostrarum posteritatem in perpetuum ut habeat eam Celsonensis Ecclesia semper bene, et secure in pace, et sine aliquo servitio, et sine aliquo vinculo nullius hominis, et femina cum omni integritate sua sicut melius dici, vel intelligi potest at perfectum et utilitatem Celsonensis Ecclesiæ et Canonicorum ejus, et sic melius acaptavimus ea de Domino Petro Comite jam dicto et de Uxore sua Cilo, et de filio eorum Ermengaudo si quis vero ex propinquis nostris vel extraneis hanc cartam disrumpere voluerit nequeat phice sed in quadrupum eam componat, et in autea hæc carta nostræ donationis firma permaneat hunc est notum die sexta, feria octava pte. anno incarnationis Domini millesimo centesimo quinto, luna vigesima sexta, epacta tertia concurrente VI. Signum† Guilelmi Raymundi. Signum† Bernardi Galindi. Signum† Gilliberti. Signum† Petri Martini. Signum† Raymudi Mironis. Signum† Gillermi Bernardi. Signum† Raymundi Petri. Ego Petrus Comes, et Comitissa Cilo, et Ermengaudus Comes firmamus, et laudamus hanc cartam Sanctæ Mariæ Celsonensis et hoc signum† inuamus signum Bavoti† Bernardi Craldi signum† Raymundi Bernardi de Seron, isti sunt testes. Radulfus sacerdos, et Capelanus Comitis rogatus nolavit †.

VI (1106)

Donació en feu de l' Açuda de Balaguer

(*Arxiu d' Ager n. 950 y Arxiu de la Corona d' Aragó. Pergamins de Berenguer Ramon III. n. 99*)

In nomine Domini Hæc est convenientia quæ fecit ille Vice-Comes Dominus Gerallus Ponciy cum illa vice-comitissa Domina Gelvira uxor ejus et cum Arnaldo Berengario de Anglesola, comendat prædictus vice-Comes cum prædicta uxore sua ad præfatum Arnaldum Berengarium ipsam Sutam de Balagario, ut teneat, et habeat illam per illos. Donat etiam præfatus vice-Comes per Deum ad Arnaldum de quantas dageses populaverint in nostram quartam partem de Balagario in illo decimo sextam partem. Similiter de illo servitio censato quod inde exierit sextam partem de illo alodio, quod laboraverint illos suos cabelleres, et suos mercateros in illo decimo sextam partem retinet vice-Comes in suum dominium illos mercateros sic francos quomodo mauros, quam et Judeos cum suas casas, et suas tendas, et cum toto explodo quod inde exierit, et illas quinque partes de illo decimo, et de illo servitio censato ut superius sonat; donat etiam vice-Comes jam dicto Arnaldo..... sua parte ac illius tendis una tenda, et illo casale, et de illis molinis qui neo molent in Avallo cum de uno molino ubi ei cecidit in parte ubi faciat sibi prædictus Arnaldus molinum donat ei una pareglata de aloi subtus Regum quantum possit laborare unum Perarium pannum, et istam munia in mas cançaner, cum quator pariliatas similes earum prædictæ: donat etiam sex cavallerias in suum dominium et quantum minuaverit per ipsas cavallerias quæ non compleat de illo prædicto explodo, et decimo complevit et vice-Comes in habere mobile extra cavallo et ausigo. usque dum explendo valeat sex cavallerias, sicut vel jam Comes, vel Epus. donant suis, donat ei etiam sextam partem de illis placitis quos habuerit vice-Comes cum illos mercateros, excepta illa calumnia quam fecerint propie vice-Comiti aut suo proprio homini quod habebat vice-Comes ab integro. Comendat etiam prædictus vice-Comes illos castellanos ad Arnaldum Berengarium in tali convenientia, ut quoties cumque jam dictus Arnaldus demandaverit eis potestatem de ipsa Çuta, donent ei inde potestatem perfidam, et sine enganno de quantum illi tenent in illam Zutam. Istos castellanos ut habeant permissum Arnaldi Berengarii VI. Cavallerias et istas sex cavallerias fiant paccatas de illis quinque partibus de illo decimo, et illo explodo, qui remanent vice-Comiti quod sursum sonat, idest ut habeat unam quintam partem per istas

cavallerias, et illas quatorres essent vice-Comiti, hæc habeant pro comparari illas cavallerias; quod si superabundaverit illo decimo, et illo expledo super hoc quod convenit ad istas sex cavallerias, accrescat in cavalleros, si. si vice-Comes immobile habere ut super ius dictum est. Donat igitur prædictus vice-Comes ad Arnaldum Berengarin de sua quarta parte de illa lezda. . . partem, si vero præfatus Arnaldus Berengarius fecerit faris facturam vice-Comiti quod ille. . . dare non querat, ant non possit, unde ipse vice-Comes queret ei tollere illam Zutam illi castellani teneant secum illa Zuta ad illum vice-Comitem, usquequo prætextatus Arnaldus faciat ei rectum; si vero ille emendare noluerit sus farit factum, vice-Comes non querat recipere suum directum illi castellani dimittant ipsam Zutam, et ille qui tenuerit illas VI cavallerias teneat secum Arnaldo Berengario quousque recuperet amorem vice-Comitis, et suam Zutam. Si de illis castellani mens venerit, ant si fecerint foris factum, unde vice-Comes tallat eis illam Zutam et illos ibi mutat, illos quos ibi misserit sic sint commendatos per manum vice-Comitis Arnaldo Berengario quomodo et isti et serviant sic et illi quomodo et isti: Convenit Arnaldus Berengarius vice-Comiti ut faciat guaitare unam de illis terris ad suos propios homines. Retinet vice-Comes potestatem in ipsam Zutam quotiescumque eam demandaverit, aut per se aut per suos nuncios; si prædictus Arnaldus non fuerit in Balagario illi castellani qui ibi fuerint, a majore usque ad minorem donent ei inde potestatem absque dilatione propter præstatem commentationem et aliam adquisitionem quapropter hoc fecit. Convenit prædictus Arnaldus vice-Comiti quod fastaticam in ipsam Zutam propie suum corpus cum illos cavallarios quos ei convenit per fidem, et sine enganno. Convenit igitur ei ut sit suum hominem solide, et ut valeat ei contra cunctos homines, vel fæminas quod ille vice-Comes mandaverit per fidem sicut homo debet suo seniore facere solide, et ut faciat ei, hostes et cavaleatas, et cortes, et placitas quanas ei mandaverit per fidem ad bestias quas ille vice-Comes habeat ei: convenit etiam ei eadem fidem præstare uxor ejus post suum obitum, et quibus ille dimisserit sua omnia de uno ad alium, et hæc omnia tenere et attendere tam iratus, quam paccatus, per fidem et sine ullo malo enganno. Facta carta convenientia. Nota diem VI. feriav quod est Idus Apprillis annus Incarnationis Domini 1106. Luna sexta anno Philipi Regis Regni 46. Ego prædictus Gerallus qui jussi hanc chartam scribere mano mea confirmavi. Rayþmundus Ermengaudi. Gillelmus Artaldi: sigþnum Petri Ferrari qui hoc translatum fideliter scribere vidi, et authenticum præ manibus habui, et perlegi. Sigþnum Petri Gillermi qui habuit Instrumentum principale præ manibus, et audivit istud legi, et eo die firmavit istud. Ego Geraldus de Casse a subscribo, et originale Instrumentum, et hoc traslatum præ manibus habui, et omnia perlegi.

Sigñum Bernardi de Siscario, qui hoc translatum fideliter vidi, et authenticum præsentibus testibus, et perlegi: Sigñum Petri Guillelmi qui habuit Instrumentum principale præ manibus, et audivit istud legi, et firmavit istud. Sigñum Petri de Monsonisso qui hoc translatum fideliter trans tuli, sicut per omnia in authentico oportet perlegi sexto Idus Apprillibus anno ab Incarnatione Domini 1136.

VII (1120)

Privilegi d' Ermengol de Castella
(*Monfar Hist. Condes de Urgel I. 375*) (1)

In nomine Sanctæ et Individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Ego Ermengaudus gratia Dei Urgellensis comes una cum consensu et voluntate Geraldi vice-comitis et Domini Ottonis episcopi decrevimus facere cartam donationis quam et facimus de alode ad homines commorantes in Balagarium quod damus eis ad proprium alode. Isti sunt per nomina illi qui a principio steterunt in supradicto Balaguer qui portarunt pondus et cæsus fame et sitis captivitatem et rancuras multas et tenuerunt Balaguer ad honorem Dei et Christianitatis et ad honorem servitium suorum seniorum in fide. Hii sunt per nomina Bernardus de Guadal et Bernardus Guirt Girbertus et Bernat Bernardi Fontes et Izarnus Raimundus Mir et Mir Arnald Radulfus Sprespiter et Pontius de Gradan Gillelmus Rainer et Atto Guitardus et Arnaldus Guerrer Guillelmus Sabater et Corvin Bernardus Cucuz et Arnaldus Mir Petrus Bernardi et Bernardus Gerunt Petrus Gillelmi et Arnaldus Petri Arnaldus Sinfret et Petrus Mir Pontius Mayol et Amer Bernardus Selva Selva et Guillelmus Compayn. In primis damus illis ad hortos habendum subtus Monsfavar unde habeant hortalia sic determinatum per quator partes: Prima de illo horto Sanctæ Marie secunda de illa acechia tertia illa sorte sancti Petro de Osca quarta Sicoris. Deinde damus illis in illa plana de Vilanova de illa sorte de Miro Arnaldi de Concabella usque ad illum terminum de illo prestinguo et de illa margine usque ad Sicorim. Hic vero quantum concludunt istas quator partes excepta illa turrin de Bernardo Bigeri. Item damus illis aliam diversam ad Trencavias sic determinata de illa sorte Seuelasco Forturgnones usque in illo villare antiquo de alia parte de illo monte usque in Sicorim quantum concluditur in istis quator partibus ab integro. Item damus in illa parte

(1) Vegin-se els documents de l' *Instrumenta Varia* del Dr. Caresmar, Bibliot. de PP. Franciscans d' aquesta ciutat tom. XIV pàg. 454. Arxiu mun. Balaguer n. 19.

de Castellione sic determinata per quator partes: prima pars de ipso muro usque in ipso safaregio tertia pars de illa porta de Castellione ipsa via usque in illa via que pergit ad Albesam quantum concludunt istas quator partes ab integro. Igitur damus illis de illa parte de Cione alia divisio ne sic determinata a parte orientis ipsam marginem usque in Cione et de tertia parte ab illa torre de Berengario Beccu de quarta parte Sicoris: quantum inter istas quator partes omnia concluduntur damus similiter et concedimus ad integrum. Ego vero prædictus Ermengaudus cum dicto Geraldo vice-comite et episcopo Ottone facimus hec predicta scriptura et concedimus istis supramemoratis hominibus de Balagario ut habeant et possideant quantum in ista carta resonat illis et omnis posteritas eorum ad propium alode et ad facere suam voluntatem: si quis tamen quod minime facere credimus ut nullus propinchus vel extraneus contra hunc nostrum scriptum insurrexerit et dirumpere voluerit sub anathema sit et in futurum non possit inde aliquid condemnare. Facta carta hereditaria sive donationis notum diem quinta feria quod est tertio calendas julii epacta XI coe VI luna XXII indictione XV regnante Ludovico rege in anno suo decimo eodem Comes Ermengaudus in Balagario et in Urgellum.

Ego igitur supradictus comes Ermengaudus qui hanc cartam scribere jussi et legentem audivi manibus meis Sig†num infixi.

Ego vice-comes Geraldus similiter ad confirmandam hanc cartam Sig†num infigi. Ego episcopus Otto in hac carta Sig†num confirmationis injeci. Sig†num Arnaldi Berengarii. Sig†num Petri Berengarii.

Arnaldus Berengarius testis. Berengarius Artaldus testis. Raymundus Arnaldus testis.

VIII (1162)

Butlla d' Alexandre III als pobles de Balaguer i d' Ager

(*Arxiu de la catedral de Lleyda, armari F, caxó O n. 150*)

Delictis filiis militibus et universo populo Agerensi et de Balaguer: Quanto amplius Agerensis Monasterium ad jus sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ respicit, et tutelam, santo ipsius incremento magis nos oportet intendere, et ejus utilitatibus attentius providere; inde est quod vobis pro eo sollicitas preces porrigimus per App.^a Scripta rogamus, monemus, et exortamur in Domino, quod pro Reverentia B. Petri et nostra, predictum Monasterium et fratres inibi ad Dei servitium existentes, deligatis, manu teneatis, et eos a pravorum molestiis potenter deffensare curetis. Itaque per hæc, et alia bona, quæ Domino inspirante feceritis ad beatitudinis gloriam me-

reamini pervenire. Decimas quoque et primitias, oblationes, et cetera jura, quæ præfato Monasterio debetis, sine obstaculo contradictionis integre persolvatis. Sique vero vestrum ejusdem monasterium jura præsumperit detinere: indignationem Omnipotentis Dei, se noverit incururos.

IX (1174)

Carta - Pobla de Balaguer

(Documents trets dels arxius de Catalunya pel Dr. Caresmar, Canonge Prem. de les Avellanes - tomo XIV p. 763) (1)

In Nomine Domini. Sit notum cunctis præsentibus, atque futuris quod Ego Ermengaudus gratia Dei Comes Urgelli, una cum Conjuge mea Dulcia Comitissa, et filio meo Ermengaudo, unanimi quoque voluntate Concilio, atque concessione Nobilium virorum qui sub me potestatem et dominationem habent in Balagario, dono, concedo, atque perpetuo jure instituo hominibus populatoribus villæ Balagarii, qui modo presentes, et adhuc ibi ad populandum venerint usque ad finem sæculi, quod ipsi et omnes res eorum mobiles, et immobiles quas ibi habuerint, vel aliunde abtulerint secure, et quiete permaneant, ita scilicet, quod Ego, vel successores mei, sive aliquis Dominus vel Castellanus, Bajulis, vel sayo, res eorum injuste eis non auferamus nec auferre permittamus. Dimittimus etiam eis omnes exhorquias quod de ista hora in antea Ego, vel aliquis Dominus, vel Castellanus Balagarii juræ exerquiæ non possimus ab eis aliquid exigere, vel extorquere: si aliquis intestatus obierit, res ejus, quæ occupari solent a Dominis ulterius non occupentur nec auferantur sed juste et fideliter pro anima ejus partim distribuantur; partim vero, prout justitia dictaverit ad propinquos revertantur. Statuimus iterum quod propter culpam Adulterii, quæ cucutia vocatur, vir, vel mulier res suas non perdant, sed ambo per majorem plateam villæ currant, secundum consuetudinem civitatem Illerdae; Ego autem Ermengaudus prænominatus comes Urgelli similiter dimitto eis salvam chestiam quam ibi generaliter facere consueveram: Item statuimus quod alieni de populatoribus Balagarii, qui firmantiam directi dare potuerit, vel voluerit corporis sui, vel rerum suarum violentia ab aliquo non inferatur. Præterea concedimus eis quod placita quæ pertinent ad Villam Balagarii, alibi non placitemos, nec placitare faciamus, nisi in Balagario. Nos vero scilicet Arnaldus Dei gracia Urgellensi Episcopus et Gom-

(1) Vegin-se els privil'legis n. 19 de l' arxiu mun. Balaguer.

baldus de Ribelles, et Bernardus de Anglerola, et Raimundus de Tarroya, et Bernardus de Concabella, et Raimundus de Anglerola, qui supradicto Comite jus dominationis habemus in Balagario, concedimus, et laudamus, et prorsus dimittimus bona fide sine malo ingenio prædictis populatoribus, et habitatoribus Balagarii hæc omnia prænominata, sicut superius scriptum est. Si quis tamen ibi Omicidium fecerit, in Curiam deducatur et justo iudicio iudicetur. Actum est hoc III Idus Julii anno Dominicæ Incarnationis 1174. Sig[†]num Ermengaudi Comitis Urgellensi. Sig[†]num Dulcia Comitissa. Sig[†]num Ermengaudi filii eorum. Sig[†]num Arnaldi Urgellensi Episcopi. Sig[†]num Gombaldi de Ribelles. Sig[†]num Marquessia Uxoris suæ. Sig[†]num Bernardi de Anglerola. Sig[†]num Raimundi de Tarroya. Sig[†]num Bernardi de Concabella. Sig[†]num Raimundi de Anglerola. Nos qui hoc laudamus, et propiis manibus firmamus, et tester firmare rogavimus. Sig[†]num Poncii Vice-comitis de Cabrera. Sig[†]num Berengarii Arnaldi de Anglerola. Sig[†]num Gillelmi de Anglerola. Sig[†]num Raimundi Urgellensi sedis Archidiaconi. Sig[†]num Raimundi filii Comitis Pallariensis. Sig[†]num Gillelmi de Midia. Sig[†]num Gillelmi Abbatis Sancti Saturnini. Sig[†]num Raimundi Agerensi Abbatis. Sig[†]num Bernardi Cœlsonensis Præpositi. Sig[†]num fronti. Sig[†]num Arberti de Caraval. Sig[†]num Raimundi de Miraval. Sig[†]num Bernardi de Cio. Sig[†]num Petri Bernardi. Sig[†]num Raimundi de Concill. Sig[†]num Arnaldi de Basella. Sig[†]num Raimundi de Basella. Sig[†]num Poncii de Caraman. Sig[†]num Bernardi de Pini. Sig[†]num Petri Gillermi. Sig[†]num Raimundi de Ribelles. Sig[†]num Gombaldi filios umque Gombaldi dicti. Raimundus sacerdos, rogatus scripsit, die et anno quo supra. Fuit comprobatum cum suo originali bene per discretum Petrum Penades, et per me Arnaldum de Llars Scriptorem Patiarice.

X (1211)

Concessió del mercat del dissapte y de la fira de
Sant Bartomeu

(*Arxiu municipal de Balaguer n. 1*)

In Xisti nomine. Sit notum cunctis quod nos Petrus dei gratia Rex Aragonum et Comes Barchinone, attendentes dignum esse ac consentaneum rationi quod princeps eos qui ad honorem et servitium ejus fideliter laborare noscuntur diligit specialiter, et circa eorum promotionem operam adhibeat efficacem, damus, concedimus et laudamus per nos et nostros in perpetuum universis civibus presentibus et futuris civitatis Balagarii que auctore domino, nostre nunc ditioni subjecta est forum sive mercatum pu-

blicum et generalem in eadem civitate singulis septimannis in die sabbati perpetuo celebrandum et nundinas sive ferias (firas) singulis annis, mediante mense augusti, per octo dies continue celebrandas nostro et nostrorum per omnia et in omnibus jure salvo. Statuimus ergo firmiter et mandamus quod omnes persone que ad predictum mercatum vel ad predictas ferias venerint sint salve et secure cum omnibus rebus et mercibus quas secum duxerint vel portaverint in veniendo et stando ibi et reduendo usque ad domos suas. Emfranchimus et franchos et liberos facimus omnes cives predictos, presentes et futuros, in perpetuum com omnibus rebus et mercibus suis ab omni leuda, pedatico, usatico, tolta et consuetudine novis et veteribus statutis et statuendis per omnia loca nostre dominationi per terram videlicet et mare et aquam dulcem. Remittimus insuper et concedimus eis in perpetuum ut siquis aliquis nobiscum vel cum militibus et castelanis nostris illius civitatis habuerint controversias, semper sint liberi et immunes et penitus alieni a iudicio sive purgatione candentis ferri et aque calide vel frigide ita scilicet ut in hujusmodi iudiciis sive purgationibus teneantur solummodo simplex juramentum prestare salvis invicem vicinaliter purgationibus supradictis. Ceterum dimittimus diffinimus et absolvimus eisdem civibus presentibus et futuris per secula cuncta omnes exorchias et intestationes sive incestias que in usaticis continentur, volentes et eis licenciam, facultatem plenariam concedentes ut libere possint testari de bonis suis et bona eorum ab intestato proximis defferantur. Similiter et cugutias eis perpetuo remittimus et diffinimus hoc mento quod in adulterio deprehensi currant per civitatem sicut in Ilerda facere consueverunt et nullam aliam penam sustineant inde. Item damus et concedimus eis ut quecumque persona ibi ad populationem venerit vel res suas ibi comendaverit, salvus et securus et sub nostra protectione et ducatu permaneat et sit ubique et res suas salvas habeat dummodo paratus fuerit respondere in animo et facere ducium cuilibet de eo querimoniam propositi. Addimus etiam presenti privilegio dante et concedentes memoratis civibus in eternum ut quacumque questione emergente nobiscum vel cum castelanis vel aliis quibuscumque numquam civitatem suam exire teneantur, sed ibi ratione domicilii subjaceant juri ubique judiciali prestita cautione nullam aliam violentiam sustineant vel gravamen. Tandem eis concedimus et confirmamus omnia privilegia, immunitates et franchitates et bonas consuetudines quas comes urgellensis bone memorie ipsis contulit et concessit. Quicumque autem contra hanc cartam nostram venire in aliquo atemptaverit, iram et indignationem nostram et penam duorum millium morabitorum post restitutionem illati dampni factam in duplum ve noverit sine aliquo remedio incursum. Mandamus itaque precipientes firmiter universis ba-julis et vicariis et merinis atque iusticiis et aliis hominibus nostris presen-

tibus et futuris quod cives balagarii presentes et futuro et omnes res eorum nostras proprias et speciales manuteneant ubique in terra nostra fideliter et defendant et a nullo permittant nequiter molestari et omnia jura sua faciant eos habere integre et in pace. Datum Ilerde XVI Kalendas octobris per manum ferrarii notarii nostri et mandato ejus scripta a Bononato cum litteris rassis et emendatis in linea XVI un: octobris. Anno domini MCC undecimo. Signum Petri Dei gratia Regis Aragonie et Comitis Barchinone.

XI (1235)

Altra **Carta - Poble** de Balaguer

Instrumenta varia de Caresmar, XIV, pàg. 451 (1)

Pateat universis: Quod Nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum et Regni majoricarum, Comes Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani, attendentes quod illi qui ad nostrum decurrunt dominium specialem gratiam beneficium honoris debeant invenire, cum presenti carta enfranquimus et francos facimus omnes illos et singulos cum omnibus bonis suis, qui ad Balagarium venerint populare et habitare ita quod propter executum et calcatum, de quæstia et de toto alio servitio et demanda Regali et vicinali sint franqui per quinque annos continuos et elapsos, ita quod nobis vel seniori vel alicui personæ non teneantur dare aliquid, nec in aliquo respondere infra terminus supradictum. Mandantes firmiter et districte vicariis, bajulis et nostris subditis universis quod habeant concessionem nostram, firmam habeant et observent, et non contraveniant in aliquo si confiderint de nostri gratia vel amore. Datum Cesarauguste 12 Kalendas Aprillis anno Domini millesimo ducentesimo trigessimo quinto. Sig † num Jacobi Dei gratia Rex Aragonum, Regni Majoricarum, comitis Barchinone, Urgellensis et Montispesulani, hujus rei testes sunt, P. Cornelli Majordomus Aragonum. Dompnus Valesius de Regna-Blasus maça ferris P. Maça—Sig † num Guillelmi scribe qui mandato Domini P. Petro. Nott. suo scripsit, loco, die et anno præfixis.

(1) Existia antiguament aquest privilegi a l' arxiu de Balaguer.

Documents referents al setge de Balaguer de 1280

XII = XIX (1280)

Ordre del rei Pere III als de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 48, fol. 30

Petrus d. gr. etc. Probis hominibus et universitati de balagerio salutem et gratiam. Monemus et requirimus vos sub fide quæ nobis tenemini quatenus attendatis nobis ac faciatis ea omnia quæ fideles subditi tenentur facere domino et quæ vos nobis facere tenemini, prout scitis taliter quod vos de legalitate et fidelitate commendare possimus et quod non oporteat nos contra vos aliter procedere ac de causa. Credentes fideli nostro G. galvanis super hiis quæ vobis ex parte nostra de hujusmodi pacto duxerit refferenda. Monemus nihilominus vos quod inimici nostri qui sunt in balagerio de cetero per vos non sustineantur ibidem. Datum apud Termens IX Kal. junii Anno millesimo ducentessimo octogessimo. etc. — Petrus de bonastra.

Carta al batlle de Prades, Sabadell, Barbastro, Talarn, etc.

Arxiu Corona Aragó. Reg. 48, fol. 34

Fidelibus suis bajulo montane[r] e Pratis et universis hominibus ipsius montane e Salutem et gratiam. Mandamus vobis quatenus visis presentibus veniatis ad nos in exercitum apud balaguerium parati cum armis, victualibus et aliis apparatus vestris. Ita quod die mercurii sitis nobiscum et hoc non differatis aliqua ratione. Datum in obsidione balagarii secundo Kalendas junii P.—p. marches. y—Similiter fuit missa hominibus et universitalibus Sabadell (sic), barbastro, Castellsent, Talarn, Viacamp, Estopamyà, Llorens (Lossens), Fals, Castanesa, Benanls, Sos les Pahuls, Valabuja, Sadanuy, Valdelirp, Sant Esteve del Bahil, Schul, Cornudella, Areny, Muntanyana, Tremp, Liminyana, Monesma, Benevarre, Eliús, Castell Olbena, Gusseu, Capella, Guel, Alesquarre, Fontova, Erdol, Perarrua, Sent Alastre, Aguilar, Val de Terraça y Leguares,

Pere III demanà aussili al rei de Mallorca

Arxiu Corona Aragó. Reg. 48, fol. 37 i 38

Petrus d. gr. etc. fidelibus suis hominibus bisuldu Salutem et gratiam: Cum Karissimus frater noster illustris Rex Majorice venerit ad has partes in subsidium nostrum. Mandamus vobis quatenus quando cumque mandatum suum receperitis, requimini ipsum ac quod eo faciatis sicut per nobis faceritis.—Datum in obsidione balagarii nona junii. S. P. marchesi.—Similiter hominibus Gerunde.—Similiter Dalmacio de Rochabertino.—Similiter Comiti Impuriarum.—Similiter hominibus Campi Rotundi.—Similiter hominibus de vicho.—Similiter hominibus de Turruella.

Petició de fletxes per al setge

Arxiu Corona Aragó. Reg. 48, fol. 46

G. de spiellis: quod mitat domino Regi omnes quadrellos ad vendendum invenire poterit in barchinona, et omnes etiam quos ibi manusllevare poterit, et etiam omnes illos galearum, et ipsos ei mittat de die et nocte in continenti. Datum in obsidione balagarii XVI Kalendas julii S. Quceffus.—Similiter Camilo de Peramola. f. Datum ut supra.

Baix pena de mort mana 'l rei als de Tamarit que vingan
a Balaguer*Arxiu Corona Aragó.* Reg. 48, fol. 47 v.

Petrus etc. hominibus Tamarit et termini sui.—Mandamus vobis quatenus illi vestrum qui non venistis in exercitum nostrum apud balaguerium, veniatis ad nos sub pena corporis et membrorum. Ita quod die dominica sitis nobiscum in dicto exercitu.—Datum in obsidione balagarii X Kalendas Julii.—S. Quceffus.

Sobre 'ls bens de Pere Cortit de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 48, fol. 68

Petrus dei gratia Rex Aragonis fideli suo bernardo de Rocafort, domino des timonal, Salutem et gratiam. Mandamus vobis quatenus omne bladum,

denarios et quidquid aliud debetis Petro curtit, cui nobiscum est in guerra tradatis, visis præsentibus fidei nostro Petro de palacio loco nostri. Datum in obsidione balagarii V nonas Julii millesimo ducentessimo octogesimo. S. Petri marchesii.

Mana el rei que li envien a Balaguer més posts
per los «ginys»

Arxiu Corona Aragó. Reg. 48, fol. 75

Petrus dei gratia Rex Aragoniis fidelissimo Rº dalos bajulo Ilerde: Salutem et gratiam. Manam vos que vistes aquestes letres nos trametats encontinent M postes; les D de gros de II dits, les D de gros de I dits; encaraus manam que tot ço que per Nicholas nels altres inginyadors nostres vos demanaran, a obs de la obra nostra dels ginys, lus liurets, els fassats liurar encontinent, et en aço no aia failla per re, per ço cor si la vostra obra sen lagrava en res, sapiats que nos nosen tornariens a vos et guardat vos hi be. Datum in obsidione balagarii VII idus julii anno domini MºCCºLXXX. S. Queffus.

Confiscació dels castells del comte Ermengol
després de la derrota

Arxiu Corona Aragó. Reg. 48, fol. 81

Petrus dei gratia Rex Aragonie: Viro nobili et Dilecto Ermengaudo Comite Urgelli, Salutem et dilectionem. Monemus vos ac vobis dicimus et mandamus, quatenus donetis nobis potestates de Castris infra scriptis quod a nobis tenetis in feudum videlicet de Momacgastios, de vilúes, de Confrer, de hulía, de Tiurana, de villa plana, de Ager, de Os, de Tartareu, de Montosor, de milla, de Claramont, de Camals, de Peramola, de la vança et de Pinel, de madrona, de Bioscha, de Taltahull et de Josa, quasquidem potestates tradatis loco nostro dilecto nostro Guillelmo de turre tenenti locum nostrum in vicaria Ilerde et aliis locis sibi commissis; nos enim cum dictas potestates predicto Guillelmo tradideritis paccato a vobis erimus de eisdem. Datum Ilerde XVIII Kalendas Augusti Anno dni. mill. - ducent. - octog. — Josephus ravaylla.

XX (1296)

Concessió de la fira de Sant Marti

(Arxiu municipal de Balaguer n. 5)

In Xgisti nomine. Noverint universi quod nos Ermengaudus Dei gracia Comes Urgelli diligenter considerantes plurima grata et idonea servicia que vos probi homines Civitatis balagarii et vestri predecessores nobis nostrisque predecessoribus exhibuistis liberaliter et gratanter Atendentes insuper nos decere nostros subditos gracijs et privilegijs decorare et immunitatibus confovere Ideo ad auctumentum honoris nostri et proprie dignitatis ad utilitatem et incrementum dicte Civitatis balagarii et vestrorum. Damus et concedimus vobis universis et singulis probis hominibus Civitatis balagarii et vestris successoribus in perpetuum. Secundas firas seu nundinas quod retornum fire vulgariter appellatur annis singulis publice et generaliter celebrandas in Civitate predicta sex diebus continuis et complendis a die festi beati martini mensis novembris inclusive. Ita quod ipsa die beati martini ipse nundine iniciant et in eisdem sex diebus ut predicatur includantur. Dictas igitur secundas ferias sex dierum habeatis et celebretis vos et vestri ultra alias nundinas jam vobis concessas laudatas et confirmatas per nos et predecessores nostros in civitate predicta Annis singulis in festo beati bartolomei cum decem diebus ex tunc continue completis quas vobis ex certa sciencia confirmamus et eas suo robore perpetuo volumus permanere. Qu hijs tamen nundinis quas de presenti vobis concedimus nec non eciam et in primis jus nostrum in omnibus et per omnia volumus esse salvum, hoc excepto quia de gracia speciali volumus et concedimus vobis et vestris successoribus nec non et omnibus illis qui ad dictas firas seu nundinas beati martini venerint et vobis notario infrascripto nomine ipsorum legitime stipulanti quod non dent nec dare teneantur inperpetuum nobis nec castlanis balagarii nec aliquibus alijs personis cujuscumque sint condicionis vel status ecclesiastici vel mundani nec successoribus nostris nec eciam bajulis vel alijs officialibus quibuscumque, nisi dimidiam solummodo partem leude que datur seu consueta est dari in civitate balagarii supradicta. Apstacione autem alterius dimidie partis dicte leude omnes et singulas personas religiosas, ecclesiasticas et seculares judeos, sarracenos et alios quoscumque qui ad predictas ferias seu nundinas dicti festi beati martini mensis novembris venerint presenti privilegio immunitatis perpetuo valituro liberos, quicios facimus in perpetuum et immunes. Et addentes privilegio et gracie supradictis statuimus, mandamus firmiter et eciam ornidamus quod omnes persone cujuscumque condicionis aut status existant que ad predictas nun-

dinas sive ferias primas vel secundas videlicet beati bartolomei et beati martini venerint sint salve pariter et secure cum omnibus rebus et mercibus ad mercimoniis que et quas secum duxerint vel portaverint veniendo et stando ibi et eciam redeundo usque ad domos suas bona fide et sine malo ingenio atque fraude. Et quod veniant, stent ac reddeant sub nostra fide et castlanorum civitatis predictæ securoque ducatu ac giudatico speciali, volumus insuper et concedimus ad eciam ordinamus quod illi qui ad dictas nundinas venerint non possint pretextu alicujus debiti vel obligacionis sive debitores fuerint principales vel eciam fidejussores aut pro se vel pro alio alicuo vel aliquibus quomodolibet fuerint obligati, durantibus ipsis feriis seu nundinis, in dicta civitate vel ejus terminis conveniri aliquatenus nec ipsi aut eorum res seu bona marquari, pignorari, emparari, perturbari quomodolibet vel distingui. Promitentes bona fide nostra stipulacione solempni et legitima accedente vobis universitati proborum hominum supradictæ et vobis infrascripto notario eorum nomine et successorum suorum omnium legitime stipulanti quod contra predictum privilegium et gratiam a nobis dicte universitati ex certa scientia factum, datum libere et concessioni numquam veniemus nec venire faciemus aliquem vel aliquos paciemur, consenciemus vel permitemus palam vel occulte de jure vel de facto in judicio vel extra quecumque modo, jure, racione vel causa nec eum infringemus vel revocabimus in totum vel in partem nec revocare ullo modo valeamus. Immo eum privilegium et gratiam supradictam penitus observabimus, ratum et firmum et illibatum habebimus in eternum et faciemus perpetuo ab omnibus universis et singulis personis firmiter et inviolabiliter observari. Mandantes firmiter et expresse cum hoc publico instrumento quod in hoc casu vicem epistole volumus obtinere universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris, vicariis videlicet, bajulis et aliis quibuscumque quod hanc presentem indulgenciam nostram et privilegium immunitatis servent firmiter in perpetuum et faciant ab omnibus inviolabiliter observari et a nullo infringi permitant si de nostri confident gracia vel amore. Ad cujus privilegii, indulti seu libertatis observancia relinquimus successores nostros perpetuo obligatos. Quicumque autem contra presens privilegium et gratiam libertatis ausu temerario venire atemptaverint iram et indignacionem nostram se noverit incursum. Quod est Actus tercio idus septembris Anno domini Millesimo Duocentessimo Nonagesimo Sexto. Signum nobilissimi domini Ermengaudi, dei gracia Comitis Urgelli predicti qui hoc firmamus et concedimus. Signum bernardi de fluviano. Signum Raimundi de guardia militum. Signum lupi de fontibus Testium. Ego Raymundus de medullo notarius publicus domini comitis supradicti qui supradictis interfui et scribi feci et de mandato ejus clausi et meum sigillum imposui.

XXI (1308)

Sobre la «Trinzeria de Balaguer»

Instrumenta Varia (Caresmar) tom. XIV pàg. 102 i *Arxiu de Casa la Ciutat* perg. n. 19.

Noverint universi: Quod Vos Ermengaudus Dei gratia Comes Urgelli, attendentes et recognoscentes periculosum esse anime nostre et damnosum universitati proborum hominum civitatis Balagarii ad ordinationem nostram esse ibidem *Tritzeria*. Igitur ad vitandum periculum nostrum predictum et damnum proborum hominum predictorum tritxeram quam in ipsa civitate ordinavimus et statuimus et pro nobis esse mandavimus per nos, et omnes heredes nostros ac successores cum presenti publico instrumento sciantur et consulte libenti animo ex certa nostra scientia penitus revocamus, statuentes ac etiam ordinantes perpetuo duraturum, quod numquam aliquis sit ausus in dicto officio Tritzeriæ in civitate Balgarii vel ejus terminis pro nobis seu loco aut ratione nostri seu nostrorum heredum vel etiam successorum, immo sit licitum atque posse cuilibet habitatorum Balagarii presentium et futurorum ac etiam venientium ad dictam civitatem vel ibidem existentium ludendi ad quecumque ludum voluerit taxillorum videlicet et alium ludum generis cujuscumque nocte dieque quocumque tempore in hospiciis, in plateis et extra platea, in villa et extra villam, in locis omnibus quibuscumque, et tenendi preparandi accommodanti tanllos ad ludendum etiam et taxillos, sine anni contradic-tu et impeditioe nostri et nostrorum et persone alterius cujuscumque prout fuit fieri consuetum in Civitate predicta temporibus retroactis priusquam nos ibi tritxeriam ordinaverimus supradictum, promittentes fide bona stipulatione legitime accidere omnibus hominibus Civitatis Balagarii, presentibus et absentibus tanquam presentibus, stipulando nomine eorum notario infrascripto per nos et omnes nostros successores etiam et heredes, quod numquam in civitate predicta tritxeriam habebimus, statuemus vel ordinabimus statui vel ordinari faciemus, consantemus, paciemur vel sustinebimus quod aliquis vel aliqui tritxeriam ibidem habeant vel teneant loco nostri, seu pro nobis, imo a subjectione ipsius tritzeria omnes habitantes in predicta Civitate presentes et futuros in perpetuum qui nos liberos facimus penitus et immunes et pro majori hujus rei firmitate per nos instrumentum scribi fecimus per Pontium Arnaldi pub-not. nostrum ipsumque fecimus sigilli nostri munimine communari. Quod est actum pridie kalendus Jullii anno domini 1308. Sigñnum Ermengaudi dei gratia Comitis supradicti qui hoc concedimus et firmamus. Sigñnum Nob Pontii de Ripelli etc. teste.

XXII (1311)

Privilegi de «Paers» a Balaguer

(Arxiu municipal de Balaguer n. 7)

Hoc est translatus fideliter sumptum a quodam privilegio Egregii domini Comitis Ermengaudi Urgelli; Tenoris sequentis: In nomine sancte et individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. Sciant cuncti quod cum comitalis benevolentie sic sit comoditatibus subjectorum vires equans hiis que communi utilitati noniva esse videntur, illa sola muniat et conservet que utilitatem respiciunt singulorum, hinc est quod nos Ermengaudus dei gratia Comes Urgelli Attendentes affectionem et benevolentiam et veram dilectionem quam habemus penes vos homines habitatores in civitate balagarii et actenus habuimus Attendentes etiam supplicationi nobis per vos factam ut declarationem sive sententiam latam per religiosos viros ffratrem bernardum pintor ordinis fratrum minorum consensus Ilerde et ffratrem Petrum Olibo Ordinis predicatorum conventus ejusdem loci et venerabiles magistrum Raymundum de vilalta urgellensem et ibidem canonicum et bernardum de ortoneda et berengarium solá, juris peritos, per nos cognitores sive iudices assignatos ad dirimendas sive determinandas omnes petitiones contra nos oblatas super debitis et injuriis nostris et predecessorum nostrorum secundum deum et forum anime ut in civitate balagarii possent esse patiarrii prout olim retroactis temporibus consuerunt, et possent ea facere que olim patiarrii antiquitus fecerunt et facere consueverunt, et prout patiarrii antiqui usi fuerunt officio patiarie in eadem civitate quam eandem sententiam sive declarationem deberemus executioni debite demandari, nos vero comes predictus volentes dictam sententiam sive declarationem exequi prout decet fecimus coram nostri presentiam evocari aliquos probos homines ejusdem civitatis quos universitas ejusdem Civitatis ad hoc deputavit. Et quia nobis erat incertum et probabiliter dubitamus que et qualia debebamus eidem civitati habitantibus in eadem concedere super usu et exercitio et aliis juribus pertinentibus ad dictam patiarriam, predicti probi homines nobis porrexerunt et hostenderunt quasdam constitutiones sive quemdam librum constitutionum in quo effectu cetera prima facie apparebat, erant aliqua privilegia gracie, immunitates concessa eidem civitati et habitantibus et habitaturis in eadem per nobilissimos viros dominos Ermengaudum, pontium, alvarum felicis recordationis Comites Urgelli et per alios predecessores nostros. Erant etiam in eodem libro constitutionum quedam statuta sive constitutiones edite per probos homines ejusdem civitatis que quantum ad possessionem, potestatem patiarorum predictorum nec non

quantum ad usum officii ejusdem declarationum indigebant, videlicet que et quanta facere poterant patiarum per dictam civitatem electi et ejusdem potestas ad quid se extendebat, et invenimus in eisdem constitutionibus quo ad usum prefate patriarie, quod aliqua erant dubia, aliqua vero obscura sicque correctione et declaratione indigebant. Et jussimus discretis Guillelmo camora judici nostro ordinario et bernardo nicaylla jurisperito balagarii, ut predicta dubia et obscura corrigerent et declararent et in melius emendarent ad utilitatem nostri et proborum hominum, habitantium et habitatorum in dicta civitate; qui quidem Guillelmus camora et bernardus nicaylla, jussu nostro, dicta dubia declararunt et per declarationem per eos factam inferiusque insertam nobis extitit plena fides. Quarum constitutionum et declarationum tenor talis est; habita magna deliberatione cum universo populo civitatis balagarii ad hoc specialiter congregato in unum statuerunt patiarum et consiliarii communi assensu universitatis predictae quod *in perpetuum annis eligantur quatuor patiarum et viginti concillarii* qui digni et sufficientes existant ad regimen et gubernationem civitatis predictae salvo jure dominorum, et quod fiat ordinatio eorum et electio annuatim mutatis prioribus die beati bartholomei apostoli: jurabunt patiarum et consiliarii antedicti servare predicta jura dominorum et dicte civitatis fideliter et integre conservare: forma autem juramenti quod prestabunt erit hec: Ego talis sacro sanctis evangeliiis a me presentiam meam positus bona fide juro prospicere, custodire et fideliter gubernare ac defendere secundum meam bonam conscientiam civitatem et populum balagarii et bona eorum intus et foris ad honorem et utilitatem nostre civitatis et totius populi salva fidelitate in omnibus dominorum. Sed consiliarii sic jurabunt: Ego talis tactis sacro sanctis evangeliiis juro me daturum auxilium, consilium et favorem patriariis ordinariis et constitutis in gubernationibus, defensionibus supradictis ad bonam fidem et bonum intellectum, prout superius est expressum. Placuit patriariis, consiliariis et aliis probis hominibus balagarii sic in perpetuum servari de cetero debere; quod si contigerit eos congregare seu facere comune propter sumptus quoscumque dicte civitatis vel alio quoquo modo quod omnes homines ejusdem civitatis et terminorum ejusdem ponant et solvant secundum quantitatem bonorum cujuscumque ad notitiam et cognitionem patriariorum et consiliariorum ejusdem civitatis, patiarum et alii probi homines civitatis balagarii possint inducere rogando habitatores ejusdem civitatis et extraneos ad pacem et compositionem inter eos ad invicem faciendam. Sic tamen quod per ipsam inductionem non videatur transigentibus vel componendis invitos compellere ad querimoniam non exponendam, set prout probi homines tantummodo consueverunt de pace tractare. Item si questio sit inter vicinos civitatis balagarii de cequiis et aqueductibus aut agrorum terminis aut de stillicidiis aut de aliis operibus

victualibus tam domorum quam agrorum et de viis seu corraiiis tam infra civitatem quam extra civitatem in quibus omnibus et eorum similibus possunt patiarum testes et juramenta eorum recipere et ipsas questiones eorum bono arbitrio juxta probata et usum civitatis predictae sententialiter terminare. Salvo in supradictis omnibus jure dominorum. Item patiarum cum consiliariis possint per se ipsos consilium convocare et congregari facere, totos bannos et constitutiones facere, imponere, mutare imminuere et aumentare et vedolarios seu *vinyosols* aut *messeguers* mittere et ordinare sicut eis videbitur, et quod hoc fiat annuatim in die dominica post festum beati Michaelis mensis septembris vel alio quolibet die vel in proximo, prout melius eis hoc videbitur expedire. Item quod patiarum electi recognoscant et inquirent sollicitè et intenter illa omnia pro quibus cot seu banna fuerint constituta et illi vedolarii sive *messeguers* aut *vinyosols* jurent et jurare habeant presentibus *bajulo domini Comitis*, patiarum et consiliariis quod faciant fideliter et inquirent omnia ea que ad eorum officium pertinent. Item quod de bannis commissis que inde eveniant, patiarum dent etiam *tertiam partem bajulo domini Comitis* et illi seu illis qui denuntiaverint bannum aliam tertiam partem et alia penes se retineant in utilitatem Civitatis balagarii convertendam. Ita tamen dividant prout in fanis videbitur contineri. Item quod bajulus domini Comitis sicut eis denuntiatum fuerit faciat per sayonem suum banna commissa pignora et propter hoc est ut detur sibi pars Tertia constitutum. Item quod remissiones bannorum aut gratie fieri faciat nequeat per patiarum absque voluntate et expresso assensu bajuli domini Comitis nec ipse bajulus ipsas remissiones aut gratias facere possit absque voluntate et expresso assensu patiarum. *Qua declaratione nobis facta per eosdem eandem nichilominus hostenderunt et verbo ad verbum legerunt. Et quia nobis utile visum fuit predictas declarationes legitime fore factas et etiam equitate consonantes Ideoque nos Comes predictus ex certa scientia et consulte certi de facto et instructi de jure cum hoc presenti publico instrumento firmiter et imperpetuum valituro per nos et omnes heredes et successores nostros volumus et concedimus vobis omnibus et singulis probis hominibus habitantibus in civitate balagarii et de cetero habitaturis quod vos possitis habere patiarum et eos eligere annuatim prout aliis retroactis temporibus habere consuevistis. Et quod idem patiarum utantur et officium patiarum exercent juxta formam supradictorum et prout antiquius plene et libere exercere consueverunt. Et nichilominus dicta privilegia, concessionem et immunitates, gratias constitutiones et declarationes in dicto libro contenta vobis ex certa scientia nuch et in perpetuum confirmamus, aprobamus et laudamus et nichilominus de novo concedimus. Mandantes cum hoc presenti publico instrumento quod in hoc casu vicem volumus epistole obtinere omnibus et singulis vicariis, procuratoribus,*

bajulis, et aliis officialibus et subditis terre et jurisdictionis nostre sub pena quingentorum morabatinorum, quam eos et unumquemque eorum incurere volumus eo ipso, si contra predicta vel aliquid predictorum in aliquo contravenerint, quam predictam gratiam, concessionem et confirmationem observent et in aliquo non perturbent vel impediunt si de nostri confidunt gratia vel amore. Et ut predicta majori fulgeant firmitate presens publicum instrumentum nostri jussimus sigilli pendentis munimine roborari. Quod est actum octavo kalendas Augusti Anno dominini Millesimo Trecentesimo undecimo. Sig † num Ermengaudi del gratia Comitis Urgellensis predicti qui hoc laudamus, concedimus et firmamus—Sig † num Magistri Raymundi de Vilalta, ilderensis et urgellensis canonici ac Rectoris Ecclesie balagarii — Sig † num bernardi de guardia militis — sig † num patri eromei habitatoris Ageris— sig † num Arnaldi de murello, civis. balagarii Testium. berengarius pellepam notarius publicus domini Comitis predicti qui hec scribi feci auctoritate dicti domini Comitis a memoria recepta per pontium Arnaldi notarium quondam domini Comitis predicti qui morte preventus ipsum claudere non valuit, et meum sig † num apposui. Sig † num Anthonii de Casadevall Regia auctoritate notarii publici, testis — Sig † num meu Armenterii, pilosii publici Regia auctoritate notarius, testis — Sig † num Guillelmi maçonet auctoritate Regia notarii publici per totam terran et dominationen Illustrissimi domini Regis Aragonum, qui hoc traustatum a suo originali fideliter sumptum et cum eodem de verbo ad verbum legitime comprobatum scripsit et clausit.

XXIII (1314)

Fundació del convent de Sant Domingo

Reg. 2393 fol. 1037-1047. (Arxiu Cor. Aragó)

(En Ferràn l'intercala en son edicte de confirmació - Lleyda 18, Dec. 1413)

«Quoniam omnia que in hoc mundo possidentur transitoria sunt et labilia ea vero que in celesti gloria a cunctis xristi fidelibus haberi sperantur eterna erunt semperque et curabilia sine fine. Et sid quilibet ipsam perempnem gloriam possidere perobtans ad id debet precipue intendere per quod misericordia ejus animam ipsam eternam paradisi gloriam consequatur. Ideirco nos Ermengaudus dei gratia Comes urgelli quadam detentus infirmitate volentes et intendentes mortis eventus dispositione testamentaria prevenire nostrum scribi facimus testamentum et ordinatione omnium bonorum nostrorum mobilium et immobilium. In quo quidem testamento eligimus nostros manumissores et executores hujus nostre ultime voluntatis videlicet

Reverendum patrem in xristo ac dominum Episcopum Urgellensem, nobilem Guillelmum de montecathem carissimum amicum ac consanguineum nostrum, bernardum de peramola, dominum de peramola, bernardum de guardia milites, et Arnaldum de Murello habitatorem 'balagarii' qui de voluntate, consilio et assensu venerabilis fratris benardi pictoris ordinis Minorum cofessoris nostri et in ejus deffectu scilicet per mortem ejus de consilio Guardiani fratrum minorum domus Civitatis Ilerde faciant et exequantur hanc nostram ultimam voluntatem necnon dividant et distribuant omnia bona nostra prout in hoc presenti testamento et ordinatione seu ultima voluntate nostra scriptum invenerint seu etiam ordinatum etc. Sed hoc quia credimus Dominum nostrum Jhesum xristum et beatissimam ac gloriosissimam virginem matrem ejus multipliciter offendisse Ideo ad honorem Individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti et beate Marie virginis antedictae Mandamus et volumus construi et edificari de bonis nostris per manumissores nostros de consilio consilarii supradicti Termino balagarii in orta seu plana villanove circa capud pontis unum Monasterium fratrum predicatorum et emi libros, calices argenti, cruces, pannos et ornamenta quelibet. Et omnia alia apparamenta et jocalia que necessaria fuerint Monasterio antedicto In quo quidem Monasterio sint prior et duodecim fratres Ad quod quidem Monasterium possint mittere ducere et habere aquam de cequia qua irrigatur orta predicta quantum eis et ipsi Monasterio fuerit necessarium inperpetuum sine prohibitione et persone cujuslibet contradicto Qui quidem fratres jugiter et inperpetuum serviant deo et divina ibidem celebrent officia, missas videlicet et omnia divina officia diuturna pariter et nocturna assidue et continue in Monasterio supradicto et oraciones effundant domino Jhesu xristo et beate Marie virgini matri ejus et orem dominum deum pro anima nostra et parentum nostrorum et omnium fidelium deffunctorum et mandamus assignari et emi priori et fratribus supradictis et eidem semper monasterio per manumissores nostros usque ad quantitatem mille et quingentorum solidorum acrimon. censualium imperpetuum qui quidem mille et quingenti solidi acrimon, ceumales colligantur et dentur priori et conventui supradicto per maioraes confratrie beate marie de Almatano de balagario et ipsos maioraes patronos et procuratores constituimus ponimus et ordinamus ad colligendum dictum censuale et tradendum semper annuatim priori et conventui supradictis Et volumus et mandamus quod ipsum censuale et redditus omnes et edificia omnia ipsius monasterii necnon ortos et possessiones quas largitione seu oblatione fidelium aut aliquo alio quocumque titulo prior et fratres potuerint adepti franca libera et innumia habeant teneant et possideant ab omni questia tallia et collecta et alia exactione quacumque Et constructo seu edificato monasterio supradicto volumus et ordinamus quod manumissores nostri pre-

dicti dent et solvant priori et conventui dicti Monasterii vel loco eorum majoralibus supradictis mille quingentos solidos acrimon. Anno quolibet quamdiu quosque ipsi censuale emerint supradictum ad opus monasterii predicti etc..... volumus valere jure tamquam nostrum ultimum testamentum quod si casu aliquo forsan inveniretur non valere jure testamenti volumus saltem quod valeat jure codicillorum nostrorum vel alterius cujuslibet nostre ultime voluntatis etc..... In villa de Camporellibus de Rippacurcia sexto idus julii anno domini millesimo CCCXIII.

XXIV (1334)

Solemne declaració sobre 'ls privilegis de Balaguer

Arxiu de la Corona Aragó. Reg. grat. Alfons. 1334 fol. 25

i Arxiu municipal de Balaguer n. 22

Nos Infans Jacobus Illustrissimi domini Regis Aragonum filius dei gratia Comes Urgelli et vicecomes Ageremis. Visa quadam clausula ultimi testamenti nobilis Ermengaudi quondam Comitis Urgelli per vos probos homines civitatis balagarii nobis exhibita et ostensa tenor cujus sequitur in hunc modum. «Item volumus, statuimus et ordinamus quod heres vel siquis fuerit successor quicumque, priusquam recipiat homagium et juramentum ab hominibus terre nostre, ut ei adendant in aliquo tanquam domino, laudet aprobet ex certa sciencia, et confirmet et juret cum publico Instrumento seu Instrumentis, omnes libertates seu immunitates et privilegia omnibus hominibus terre nostre generaliter et specialiter concessa, prout eis a nostris predecessoribus et a nobis plenius et melius sunt indulta et omnia etiam Instrumenta absolutionum et deffinitionum et indulgentiarum et alia quecumque. Ideo Nos qui tam ex testamento nobilis Ermengaudi quondam Comitis predicti quam ex donatione nobis facta per dictum dominum genitorem nostrum de comitatu et vicecomitatu predictis succedimus in eisdem, volentes ordinationem dicti Comitis conservare juxta sui continentiam et tenorem cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et duraturo per nos et nostros ex certa scientia laudamus, aprobamus etiam et confirmamus vobis omnibus probis hominibus dicte civitatis omnes immunitates, libertates et privilegia vobis generaliter et specialiter concessa prout vobis a dicto nobili Comite et predecessoribus melius et plenius sunt indulta, et omnia etiam instrumenta absolutionum et definitionum et indulgentiarum et alia quecumque. Et ad majorem hujus rei firmitatem juramus ad sancta dei quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta, predictas

immunitates, libertates et privilegia et etiam omnia instrumenta absolutio mun et difinitionum et indulgentiarum et alia quecumque inviolabiliter observare et facere observari et nihilominus presens instrumentum nostro sigillo appenditio fecimus sigillari in testimonium premissorum. Quod est actum in civitate balagarii et in ecclesia beate marie de Almata quarto nonas julii anno domini millesimo trecentesimo trigessimo quarto Sig † num Infantis Jacobi Illustrissimi domini Regis Aragonum filii dei gratia Comitis Urgelli et vicecomitis Ageremis qui predicta laudamus et firmamus etiam et juramus. Testes hujus rei sunt Inclitus D. Infans Petrus domini Regis Aragonum Primogenitus et ejus generalis procurato dicti domini Infantis frater. Nobilis Othonus de Moncate et Raymundus de Boill conciliarius dicti domini Infantis Petri-Sig † num bernardi de corrom scriptor dicti domini comitis et Not. pub. per totam terram et dominationem Illustrissimi domini Regis Aragonis auctoritate ejusdem qui de mandato ipsius domini Comitis predicti interfui, scribi feci et clausi.

XXV (1387)

Privilegi del mercat del dimecres

(*Arxiu municipal de Balaguer n. 31*)

Noverint universi quod Nos Petrus Incliti domini Infantis Jacobi, bone memorie, filius, dei gratia Comes Urgelli et Vicecomes Ageris, ob favorem vestri aljame Judeorum Civitatis Balaguerii Tenore presentis carte nostre perpetuis temporibus durature concedimus vobis quod in civitate Belagerii sit et celebretur forum sive mercatum perpetuo in die mercurii cujuslibet septimane, ultra illud mercatum quod jam celebratur in dicta Civitate in die sabbati. Ita quod de cetero celebretur in dicta Civitate in dictis duobus diebus cujuslibet septimane mercatum etc.—(Les condicions, guiatge y conclusió com en lo document n.º X, pág. 335 d' aquest Appendix).— Datum Barchinone decima nona martii anno a Nativitate domini millesimo, trecentesimo, octogessimo septimo.—Locomte Durgell.—Hi ha un segell.

DOCUMENTS sobre la guerra
entre Jaume el Desdixat i Ferran d' Antequera
(1413)

XXVI. — Cartes de l' Infanta Elisabet

Arxiu Corona Aragó. Procés contra en Jaume d' Urgell

Al amat scuder de casa nostra en Johan de Pinell, la Infanta Isabel Darago. — En Johan: per tant com segons exhigència del temps nos havem a servir de tots los quins son affectats vos pregam molt affectuosament que vista la present ab aquella mes gent que porets a cavall et de peu et ben armats vengat a la nostra vila de Lineola, e apres siats alli scrivetsne a nos et darem manera que entrets en Balaguer e sabrets que haurets a fer. E no duprets per vostre bandejament ne dalcuns que sien ab vos: car per la present manam axi al veguer Durgell et sotsveguer de la dita vila et altres qualsevol oficials et subdits nostres et dels dits oficials, lochtinents que copient et stantvos en la dita vila ne en altra manera desforb, preso o greuge algun a vos ne companya vostra en persones o bens no facen ne permeten esser fets en alguna manera. Dada en Balaguer sots nostre segell secret a XXVII dies de juny lany mil CCCCXIII.—La Infanta. — (Col. doc. in. III, p. 122-123).

XXVI (bis)

Al noble e amat nostre en Johan Berenguer de Josa la Infanta Darago. En Johan Berenguer: be crehem sabets com lo senyor don Jayme car marit nostre et senyor es partit de Balaguer e te la via de Arago: e per tant com vos entrels altres estariets be en lur servey al qual lo dit senyor vos habia demanat, e no sots vengut de quens maravellam molt; per ço molt affectuosament vos pregam e requerim et manam que encontinent ab aquella mes gent de cavall e de peu seguiscats lo dit senyor, tota triga cessant car no es hora de tornar atras. Dada en Balaguer sots nostre segell secret a XII dies de juliol de lany MCCCXIII.— La Infanta.— (Doc. ined. pàgs. 125-126).

XXVII. — Carta de la comtesa Marguerida

Arxiu Corona Aragó. Procés contra en Jaume d' Urgell. Dia 5

Al amat scuder de casa nostra en Johan de Pinell. — En Johan: pregamvos molt affectuosament si jamay nos entenets a complaure ni a servir que vos decontinent, vista la present, vingats a nos ab aquella mes gent darmes que porets be armats e a cavall, dimars per lo gran mati: e dreçats a la nostra casa car certificanvos que no tinguera dues hores que vos serets ab nos dins nostra cambra. E de les dites coses no haje falla cor gran plaer nos en farets. Dada en Balaguer sots nostre segell secret a X dies del mes de juliol.—La comtessa Durgell.—(Doc. in. l. c.)

XXVIII. — Carta d' Elionor d' Aragó

Arxiu Corona Aragó. Procés contra en Jaume d' Urgell. Dia 5

Al amat scuder nostre en Johan de Pinell. — En Johan: pregamvos molt tant com mils podem axi com aquell de qui nos fem singular compte, que en les coses que nostre honor fassen nos fallirets que, vista la present, siats aci ab nos ab tota aquella mes gent darmes que porets bens armats e a cavall, e aço per res no haje falla, car sera cosa quens en farets molt singular et assenyalat plaher. Dada en Balaguer sots nostre segell secret a X dies de juliol.—Elionor Darago.—(Doc. ined. p. 125).

XXIX. — Ordre per a perseguir an en Jaume comte d' Urgell

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383, fol. 88

Lo rey:

Gobernador: Com nos siam certificats que les gents darmes nostres, qui son en arago, son ja partides per anar lla on es Anthon de luna e acerquar o assetjarlo en alcun loch, vos dehim eus manam, excitam vostra aprobada diligencia a cautela que en cas quen Jayme Durgell ab ses gents o les sues gents menys dells anas per ajudar o socorrer al dit Anthon vos ab totes le gents darmes que ab vos son e seran, anets darrera lo dit Jayme o gents darmes sues mesclants vos ab los aragonesos per encloure e pendre los dits Jayme e Anthon. E no res menys provehiscats per avisament vostre e dels lochs on passarets de alimares de nits e fumades de dia e spies per les quals sapiats noves dells. E aximatex de continent ab vostres letres scrivats e manets als officials, pahers e regidors de nostres viles Reyals que en fer les dites alimares, fumades e en trametre spies sobre ço sien avisats

e per lurs correus avisen e certifiquen vos de tot ço que sabran e sentirant, excitan los que entenen en la custodia de lurs universitats, lochs e castells e en dampnificar los dits Jayme e Anthon. E com ara en la hora del manament daquesta letra haiam sabut que mossen Gilabert de canet a apersonat mossen Bernat dolms passant per lo castell de Montesquiu e anant per nostre manament a Puigcerda ab VIII de sa companhia vos dehim e us manam que ab spies e en aquelles altres maneres que porets vos certifiquets si companyes o gents darmes de Jayme Durgell partirien de balaguer o del Comdat per anar al dit Castell de Montesquiu per socorrer e ajudar al dit mossen Gilabert, lo qual te aserquat lo vaguer de vich ab moltes gents. E si sabrets quel dit Jayme Durgell hi trametes de ses gents, vos hi trametats algunes gents darmes quilis isquen al cami per obviar a lur mal e dampnat proposit. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a VII dies de juliol del any MCCCCXIII Rex Ferdinandus. — Dirigitur Gubernatori Catalonie.

XXX. — Preparatius per a la guerra contra el Comte

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383, fol. 91 v.

Lo Rey.

Gobernador: Manam vos que, vista la present vos certifiquets ia en aquexa Ciutat si ha ginys, pavesos de barreres, bombardes que tiren de IIII quintars ensus daquesta terra ni madera o fusta pera matellets, barreres e altres artilleries. E daço largament nos certificats encontinent. Dada en barchinona sots nostre segell secret a VIII dies de juliol del any MCCCC XIII. E no res menys nos scrivits trametent los ginys que trobaret quantas poden tirar ne si han mester reparacio e quinya. Dada aci com desus. Al noble e amat Conseller nostre mosen Guerao alamany de cervello, Governador de cathalunya. — Similis mutatis mutandis fuit directa vacario cervarie. — Item alia vicario de Muntblanch.

XXXI. — Sentencia den Ferràn manant que fossen preses les possessions del Comte

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2422, fol. 1 v. - 2 n.

Procés contra en Jaume. Dia 11 juliol.

Ferdinandus Dei Gratia Rex Aragonum, Sicilie, Valentie, Majoricarum, Sardinie et Corsices Comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie (ad

etiam) comes Rossilionis et Ceritanie (nobilibus dilectis atque fidelibus universis et singulis baronibus, militibus, hominibus de paratico et aliis generosis etc.) salutem et gratiam. Clamor multorum et fama publica manifestarunt quod Egregius Jacobus de Urgello filius egregii Petri quandam Comitis Urgelli sue fidelitatis et naturalibus pudore quo cuncti Aragonis Regie domus subditi per universum orbem radiant insigniti impudenter quod referimus displicenter, abjecto et sue originis magnanimitate immaculate oblitus non formidans sui nomen indelebili macula deturpare, adversus nos suum dominum et principem naturalem rebellionis cornua erigere, armorum gentes exteras glomerare pro damnificando Regna et terras nostras proterva audacia non veretur prout jam in parte grandi insania ductas invadere attemptavit. Unde nolentes tam gravia nostra auditui reserata incognita pretermittere veritatem mandavimus perscrutari et diligenter inquiri ut si rei poponerit qualitas Regia nostra districtio culpam ferias delinquentis. Cumque postquam inceptum exitit inquiri, quia per contenta in processu inquisitionis detegitur manifeste vehemens suspicio contra dictum Egregium Jacobum et alios eidem consilium, auxilium favorem aut opem dantes quod de Castro et Civitate balagarii et de aliis Castris, villis et locis, que fuerunt dicti patris, sui se preparavit et preparat cum gentibus armorum extranee nationis et aliis ad guerrificandum Civitates, villas, et Castra nostre ditionis easque et ea occupandum et ad offendendum tam nos quam nostros officiales et subditos et ad damna alia multipliciter rei publice inferendum et ad rebellandum nobis nostroque imperio et potestati, et fuerit nobis pro parte fisci nostri humiliter supplicatum quod contra ipsum et ei adherentes ac consilium, auxilium et favorem aut opem dantes, et bona ipsorum et cujuslibet eorum debite procederemus et quod interius dicta Civitas Castra et loca que quondam fuerun predicti Egregii Petri Comitis, patris ejusdem Jacobi, per viam tuitionis remediique et securitatis totius rei publice nostri Regni cujus caput sumus et alias prout in talibus et similibus per justitiam fieri debet ac est etiam assuetum, ad manus et posse nostri apprehenderemus, seu apprehendi faceremus, nosque habito super hiis maturo ac digesto consilio tam prelatorum quam baronum, nobilium, militum ac sindicorum Civitatum, villarum et locorum principatus Cathalonie et quampluri suorum doctorum in utroque jure peritorum, justitia exigente plenius providerimus dictam Civitatem, castra villas et loca jamdicta fuisse ac fore et esse rationibus predictis, apprehendenda ad manus et posse nostri. Igitur nobis et unicuique vestrum dicimus et districte mandamus sub fidei et naturalitatis vinculo quibus nobis vestro regi et domino estis astricti, ac nostre indignationis et ire incursu, quatenus a comitiva et servitio dicti comitis ejusque consilio et favore, visis presentibus, desistatis apprehensionemque

dictorum civitatis, villarum, castrorum et locorum ipsorum per nostrum gubernatorem principatus jamdicti seu per alios officiales nostros ad hec specialiter destinatos seu destinandos fieri et exequi libere permittatis in predictis nullum impedimentum seu contradictionem inferatis seu etiam apponatis, quod si contrarium egeretis, quod nallatenus oppinamur, procederetur contra vos et bona vestra, justitia mediante. Data Barchinone sub nostro sigillo communi undecima die julii a nativitate Domini M^oCCCC^o. XIII°.—Rex Ferdinandus.

XXXII. — Carta de Cervellós al Rei sobre la guerra

Arxiu Corona Aragó. Cartes Reials

Molt alt e molt excellent príncep e reduptable senyor:

A vostra magestat es ja manifest per letra del Governador ço que per vostra ordenació e servey fonch fet digmenge prop passat devant Balaguer. E per ço com nosaltres crehem fer vostre servey e a vostra excellencia esser propi haver pler que los vassalls de aquella qui han errat tornen a vera hobeidència e conaxensa de veritat, notificam en aquella dues coses: la primera que nosaltres havem apuntat que dins breus dies L de cavall de la millor gent que lo comte ha en sa companyia veuran a vostra merce; la segona que lo dit digmenge fou gordegada per nosaltres abdosos una torra qui es en certa part del mur de la vila de Balaguer, la qual es disposta de esser derrocada dins X o XII trets de una bombardarda que tira dos quintars e daqui ensus. E aquella cayguda planament e sens tot afany Balaguer nos pot tenir la quinta part de un jorn, ans sera en vostra merce sil vobrets barragar o haver pietat. E per ço, senyor, com de tals coses negu nos deu fiar en son propi avisament nosaltres ho havem fet veure apres queu havem gordagat al governador, a mosen Ramon de Bages, a mosen Luys de de Pontós. E tots son de opinió que havent la dita bombardarda e anant poderosament sobre Balaguer lo loch sera tost a vostra ma. Perque senyor molt excellent proveesque vostra senyoria segons sa merce sera. E en l'andamig nosaltres treballarem sens cansar en lo servey de vostra excellencia en gracia e merce de la qual humilment nos recomanam. Scrita en Leyda a XVIII de juliol.—Senyor: Vostres humils vassalls quis comanam en gracia e merce de vostra senyoria. — Berenguer Arnau e Pere de Cervelló.

XXXIII. — Temor d' evasió den Jaume d' Urgell

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2403, fol. 33 r.

Lo rey.

Comte: Segons havem entes don Jayme durgell enten partir o es partit de Balaguer fahent lo cami dager e per molts se presumeix ques enten exir

fora del Regne; per que vos pregam e manam si james havets a fer per nos que ara façats tenir bones guardes per tota vostra e aqueixa terra a fi, si possible es, queus vingue entre mans. Car nos entenem partir sens altra dilacio daci lo dimecres primer vinent. E crehem quel sabent nostra presta partida sen ira ara si anar sen deu. E en aço se de la diligencia e recapte que de vos confiam. E axi matex façats entendre en la guarda daquexa terra que algunes gents de les parts deça no puguessen entrar sense que no reporten lo castich que mereixen Dada en barchinona sots nostre segell secret a XXIIII dies de juliol del any MCCCCXIII. Rex Ferdinandus. Similis littera finit expedita directa Rogerio Bernardi de Pallars.

XXXIV. — Confiscació dels bens de la familia del Comte

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2403, fol. 45

Lo Rey.

Molt car primogenit. Segons havem entes aqui en barchinona son en penyora moltes joyes de Jacme durgell e de la Infante, sa muller, e de sa mare. Per queus pregam e manam que secretament façats vostra (manca alguna paraula en el text) puyam saber en poder de quals persones son les dites penyores e manats aquelles emparar en manera que no las liuren. E en aço prestats e fets prestar aquella diligencia ques pertany. Dada en Tarraga sots nostre segell secret a II dies dagost del any MCCCCXIII. — Rex Ferdinandus.

XXXV. — Anada del Rei a Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2402, fol. 11

Lo Rey.

Molt car e molt amat primogenit: hir que era dijous partim de Tarraga ab tota nostra gent e ab les hosts de Muntblanch, vilafrancha e larboz, fahent la via de balaguer e per la lerguesa del cami e per comportar la gent de peu no poguem plegar sino fins aci vora lo riu devant Menarguens e a poch mes de mige legua de Balaguer. E aqui havem alogat a nit passada ab intencio de partir e posar lo sege vuy per lo mati, per tal que lo riu es crescut no som poguts passar e som aturats aci, pero de continent sta vesprada passarem sols pera aloiar della lo riu e dema per lo mati ab laiuda de deu posarem lo siti e daqui provehirem tantost que un loch que ha nom lineola se haia, lo qual havem guardeiat com veniam e crehem que saura

al primer assalt, aquell haut de ça segra noy haura res quis tingua per dun Jayma durgell. E no resmenys ab nos tractan certes persones qui son ab lo dit don Jacme, los quals crehem lexaran sa sequela e seran en nombre prop de cent rocins. Com fem aço devant menarguens trobam le de-lentado don Johan de luna, don Johan dixar e tots aquells nobles e cavallers ab molta bella gent e la gent de leyda que son bona gent e ben presta e voluntaria en aquest negoci; de agramunt havem noves ques deven retre vuy per tot lo jorn de ço que apres se subseguira continuament vos certifi-carem. E tingaus molt car e molt amat primogenit en se continua protecció e guarda lo sant sperit. Dada en lo Reyat prop de balaguer a IIII dies de agost del any MCCCCXIII.—Rex Ferdinandus.

Al Inclit e magnifich Infant Nalfonso nostre molt car e molt amat primogenit.

XXXVI. — Ordre de vigilar la frontera

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2402, fol. 12

Lo Rey.

— Comte — vostra letra havem rebuda. E responent vos grahim la bona diligencia que donats en ço que toca nostre servey e ben avenir daquexa terra. E aximatex les noves quens fets saber pregant vos que axi a la entrada de gent stranya com a la exida de don Jayme se tinga sment axi com se pertany fahent aquelles provisions que sien necessaries e loablement havets acostumat. Dada en lo sege de balaguer sots nostre segell menor a VI dies dagost del any MCCCCXIII. — Rex Ferdinandus.

XXXVII — Petició de carros pera 'l siti de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2381, fol. 20; i 2402, fol. 21

El Rey:

hombres buenos. Como por razon del sitio que havemos pasado en la ciudad de balaguer segun que ya vos havemos scrito hayamos menester alguna quantitat de carros por aduzir artilleries, virtualles e otras cosas necessarias al dito sitio, mandamos vos que, vistas las presentes, nos fagades venir alguna partida de los carros que en aquexa villa se trobaran, al menós unos diez; car en continent que sean aquí nos les faremos pagar del día que partiran su sueldo por manera que razonablemente sen deuran tener por contentos. E en aquesto no posedes scusación o dilación alguna sinos de-

seades servir e complacer. Dada en el sitio de balaguer dius nuestro siello menor a XX dias dagosto del anyo MCCCCXIII. Rex Ferdinandus. Dirigitur juratis et probis hominibus ville de Lezera. Similes IIII littere fuerunt expedite que dirigebantur; una juratis et probis hominibus loci de Scatrón, alia juratis et probis hominibus loci de la gata et alia juratis et probis hominibus ville Tamariti de litteria, el reliqua juratis et probis hominibus ville de Mequinentia.

XXXVIII. — Canvi de situació del campament reial

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2402 fol. 13

Lo Rey:

Reyna, molt cara e molt amada muller: nos havem acordat de passar lo setge de la part della de balaguer, lo qual teníam a part deça, e aço perque es pus disposat a estrenyer e combatre los pus fortment e segura. Per que de continent manats fer crida per tota la Ciutat que tots aquells qui hauran a venir per portar viures e en altre manera a nostre statge, passen lo pont e vinguen de la part della per tal que vinguen pus segurs. Car nos farem star continuament gent darmes a vilanova qui es una legua luny de balaguer quils conduirán segurament. E hajaus molt cara e molt amada muller lo ssant sperit en la sua proteccio e guarda. Dada en lo siti de la Ciutat de balaguer a VIII dies dagost del any mil CCCCXIII. Rex Ferdinandus. Similis fuit expedita paciariis Civitatis Ilerde.

XXXIX. — Carta del Rei al comte en Jaume

Arxiu Corona Aragó. Procés contra en Jaume d' Urgell

Ferdinandus etc^a Egregio Jacobo filio egregii Petri quondam Comitiss de Urgello. salutem et dilectionem. Pridem vobis scripisse recolimus per hec verba; Ferdinandus etc^a (cf doc. XXX) Et licet littera preinserta vobis extiterit presentata fueritque per nostrum gubernatorem jam dictum cum debita instantia requisitum ut contenta in eadem adimpleretis operis per effectum, vos tamen id facere recussastis immo aliqua alia gravia commissistis. Ideo quamquam alias mediante justitia possemus procedere contra vos tamen ex sola benignitate et gratia vos requirimus et monemus vobisque dicimus et mandamus de certa scientia et expresso sub debito naturalitatis et fidelitatis quibus estis vestro domino obligatus quatenus, omni mora seposita, predictam civitatem, villas, castra, loca et fortalicia nobis hic perso-

naliter existentibus tradatis et per nos apprehendi libere permittatis; alias certo certius habeatis quod si predictorum vos senserimus reflectorem, quod regalis opinio nostra non capit, procederemus contra vos et bona vertra, justitia mediante. Data in obsidione civitatis Balagarii sub nostro sigillo majori X augusti anno a nativitate domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

XL. — Noticias sobre la guerra i temors d'evasió den Jaume

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2402 fol. 18-19

Lo Rey.

Comte: Certificam vos que susara havem haudes noves com Alcoleia, Oso, Albalateio, Castellfollat e Albalat se son retuts, los quals se tenian per lo comte durgell e ia ques era retut Ivarç e Gerp e vuy ques deu donar agramunt, car ir foren denant nos dos homens missatgers per part lur demanant certes coses. E ja que sta en tracte Muntmagastre de donar se axi que seus falla alcuna aquesta Ciutat, nos pot tenir en especial que aquesta semana seran aci lo duch de gandía e don però mata ab CCCCL rocins e lo governador de Cathalunya ab totes les gents qui staven al siti dagramunt que son en nombre de DC rocins e II mil homens a peu, los quals venguts los farem posar lo siti a tres parts per forma que persona alcuna no puxa entrar ne exir. Item vos notificam com per persona digna de fe som avisats que don Jayme durgell sen deu anar prestament ad deu rocins, lo qual deu fer la via del vescomtat de Castelló o de Ager o del grado per exir fora del Regne; perqueus pregam e encarregam axi stretament com podem que si ja mes nos entehets fer plaher façats tenir bones e fiables spies per forma que si per aqueixes partides axia lo haiats a vostres mans. Certificant vos quens farets molt grant e assenyalat plaher e servir, lo qual no passara sens ampla remuneració e gracia. dada en lo setje de balaguer sots nostre segell menor a XI dies de agost del any MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

XLI. — Petició d'indulgencia per als que morissen en lo siti

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2402 fol. 19.

Beatissime Pater.—Novit S V. nos de presenti executionem justitie quorundam nobis rebellium prosequi ad que affluentia nostrorum fidelium insurgit prout eos incidat ipsorum naturalitatis zelus et fidelitas *antitata*, sed ut beneficiorum donis celestibus ad id ferventius animentur et in occasione justii propositi jactura corporis seu detrimentum si quis accidat anime saluti

pariat incrementa S. predicte filiali recomendatione premissa humiliter quo possimus supplicamus pro speciale munere deposcentes quatenus quos in prosecutione jam dictorum ab hac luce migrare contingat corde contritis et ore confesis suorum peccaminum misericorditer, indulgere, hoc nempe, pater sanctissime, in donum vobis reputabimus singulare. Almam personam filius virginis vestram conservare dignetur ecclesie sue sancte feliciter et longevum—Datum in obsidione Balagarii sub nostro sigillo minori XII die augusti anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

VLII. — Artillería en el setge de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383 fol. 122

Lo Rey.

Molt car primogenit. Be sabets com vos havem scrit quens trametessets XXX molers o pedrers e axi matex LXXX quintars de coure e XL quintars de polvora e certes altres coses contengudes en un memorial signat de ma de mossen diago Ferrandez secretari nostre e tro aci non havem res vist ne reebut, de que som marvellats sabents quens segueix gran dan en la tar-dança. Perqueus pregam que de continent entenats en trametrens los dits molers o pedrers e lo dit coure o polvora e totes les altres coses en lo dit memorial contengudes e manats los que caminen dia e nit perque presta-ment sien aci. Car nos manarem pagar als dits molers lur sou degut e acos-tumat entegrament del dia que partiran tro aci sien e apres tant com staran. E en aço molt car primogenit dats aquella bona cura ques pertany com tota cuyta sie triga. E tengeus en la sua guarda lesperit sant. Dada en lo siti de-vant balaguer sots nostre segell secret a II dies de setembre del any MCCCCXIII. Rex Ferdinandus. — Sub simili forma mutatis mutandis fuit scriptum Archiepiscopo Terracove et Episcopo legionensi hoc addito; Axi mateix vos pregam quens trametats de continent X ancores de naus o de galeres. E no res menys CC taules de pi que sien seques de grossaria de un dit e dos les mes longues e leugeres ques puxen aqui atrobar. E tot aço haiam com pus prestament porets. Dada axi com dessus. Rex Ferdinandus. Sub simili forma excepta additione predicta fuit scriptum Johanni ferdinan-di de heredia camerlengo et berengario de ulmis majordomo.

XLIII. — Pregó del 5 de setembre, als de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Procés contra en Jaume. Dia 5

Ara hajats queus fa saber lo molt victorios senyor lo senyor rey que com ell hagués feta remissió general a tots los residents en la ciutat de Balaguer de tots et qualsevol crims per ells comesos fins en lo dia que exi-

rien de la dita ciutat ab tal que siguessen dins espay de XV dies dels XXI dia de Agost en avant comptadors exceptats los qui foren a la mort del arquebisbe de Çaragoça et del governador de Valencia et a aquests encare hagues per espay de dos mesos guiats segons en les letres daquen fetes et ya publicades es pus larch contengut e lo dit temps de XV dias passas vuy; lo dit senyor, encara volentse haber misericordiosament ves los sobredits, prorroga lo dit temps per altres XV dies de vuy avant comptadors dins los quals los qui exiran de la dita ciutat de Balaguer se puxen alegar dels dits guiatge et remissio; en altra manera lo dit senyor procehirá contra ells axi com a rabelles et traydors.

XLIV. — Vigilancia per a pendre an en Jaume d' Urgell

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2403 fol. 94

Lo Rey.

Comte: Segons alguns sentiments secrets que havem hauts Jacme durgell puy veu la sua final destrucció fa secretament son preparatori per fugir e anarsen secretament del Regne. E jatsia nos aci façam tenir ben asment. Empero encare vos avisam de les dites coses pregants e encarregants vos axi estretament com podem que tingats e façats tenir ben asment per tots los passos e ports que algu nu puxa passar que no sia be regonegut e returat a fi que lo dit lacme no puxa passar desfarçat ne en altra manera que no sia returat e pres, Car ja veets quant cumple a nostra honor e profit de nostres Regnes que aquell hajam a nostres mans. E en aço prestats e fets prestar aquella diligencia ques pertany e de vos fermament confiam sins desitjats servir ne complaure. Dada en lo siti devant balaguer sots nostre segell secret a XIX dies de setembre del any MCCCXIII, Dirigitur comiti de pallars — Item alia similis fuit missa Rogerio Bernardi de pallars — Item alia Johanni Rogerio de pallars. Item alia gubernatori Rossilionis et ceritanie. Item alia ludovico de Exea. Item alia Antonio Rigal.

XLV. — Bombardes per al setge de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383 fol. 136.

Lo Rey.

Mossen Elfo. Manam vos que de continent nos trametats de les dos parcelles de manches que daci portaran lla ab les quals se puxen adobar les bombardes qui son aci. E aximatex nos trametets tot aquell mes carbo que aqui se pora trobar car los homens de qui haveu scrit a mosen diafo de va-

dillo per al fer lo dit carbo no sen ha trobat aci algu. Aximatex nos trame-
tets X fusters ab ses axes e destrals car nos los farem pagar sos jornals a
rao de III sous per cascun dia. E aço per res no haia falla. Dada en lo siti de
Balaguer sots nostre segell secret a XIX dies de Setembre del Any MCCCC-
XIII.—Rex Ferdinandus.—Dirigitur Elfo de proxeda.

XLVI. — El Rei té necessitat de diner

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2403 fol. 96 v.

Lo Rey

Reverent e venerable pare en Xgist. Per la gran necessitat en que som
per fretura de diners Scrivim a nostre car primogenit quens trameta de
continent per en Leonard de sos los XXX mil florins o ço que resta a pagar
daquells segons porets veure en la letra del dit nostre primogenit E com si la
dicta cantitat de florins prestament e breu nons es tremesa per lo dit leon-
nard o altre convendra a nos de necessitat levar daci lo siti a gran ignomi-
nia e vergonya nostra e dampnatge no poch de nostres Regnes Per queus
pregam e encarregam aixi stretament com podem que si james nos entenets
en res servir e complaure façam extrem de poder que tota la dicta cantitat
restant dels dits XXX mil florins no sia tremesa de continent per lo dit en
leonard o per altra persona ffiabile. E en aço per res non haia falla si la nos-
tra honor e la bona conclusio Daquets hafers Desvats no res menys nos
tremetets de continent XX quintars de canem fi sens stopa per fer cordes
com aquellas quens havets tremeses sien podrides e nons en podem servir
E no res menys fets de continent fer a molts hobrers XII cordes que sien
aixi mateix de canem de la longaria de altres XXXVI braces cascuna e de
grosaria de la munyeca del braç dun hom e daltra part VIII cordes de
XXXVI braces cascuna de grossaria e de longaria de huna lanca manesca e
sien aixi mateix de canem fi part aço nos tremetets VIII molers bons e jo-
vens ab tots sos ferraments los quals havem aci molt necessaris E aixateix
vos pregam que com en Sala ab XX picapedrers los quals eren aci venguts
sen sian tornat aqui en Barcelona sens nostra licencia lexant en banda les
pedres dels ginys e bombardes que fahien E sabut aço per nos hi haïam
tremes darrera e de aquells nos haïau amenats presos ab cadenas XII o los
altres sien atesos aqui en Barcelona pregam e manam vos que aquells ab lo
dit sala iur caporal presos e ben guardats ab bones cadenes nos trametats
car si aquestes coses passaven sens deguda punició nons cal sino que le-
vem lo siti freturants de les coses a quells necessaries, Dada en lo setí da-
vant Balaguer sots nostre segell secret a XX dies de Setembre del any
MCCCCXIII.—Rex Ferdinandus.—G. dirigitur Archiepiscopo Terracon. et
episcopo legcòn.

XLVII.— Instruments de guerra en el setge de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383. fol. 146

Lo Rey.

Molt car e molt amat primogenit. Pregam e manam vos que de continent, vistes les presentes, nos trametats Cinquanta quintars de polvora de bombarda. E si tanta polvora no si trobaba trametets nos Cinquanta quintars de Salitri. E no resmenys nos trametets; deu quintars de sofre e daltra part Cinquanta quintars de coure, car totes aquestes coses habem açi molt necessaries. E sia vostra guarda molt car e molt amat primogenit lesperit sant. Dada en lo siti de Balaguer a VII dies doctubre del any MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

XLVIII.— Picapedrers per al matex setge

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383 fol. 145

Lo Rey.

Promens: Com nos haiam gran necessitat de picapedrers per afer pedres a les bombardes e ginys e per altres artallaries que havem fetes fer en lo present siti, Manam vos expressament que, vista la present, nos trametats Domingo ramon, jayme mestre, maior de dies; Jayme lo Jove, Bernat alcover, picapedres d'aqueixa vila. Com nos de continent que sien açi lus farem pagar complidament. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre segell secret a VIII dies doctubre del any de la nativitat de nostre senyor MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.—Dirigitur paciariis et probis-hominibus ville Cervarie—Seguexen altres dirigides a altres poblacions fent semblants peticions.

XLIX.— Estat del setge el dia 8 d'octubre de 1413

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2403 fol. 111-112

Lo Rey Darago e de Sicilia.

Ambaxadors: après que per aquesta altra letra vos ha guem scrit dels fets del Rey Luis haurem deliberat de scriureus del stament nostre e del punt del setge que tenim aci sobre Balaguer per tal que siu sots demanats aci ne puxats dir la feyt de la veritat. nos tenim axi streta aquesta ciutat de Balaguer que ja les palicades dels nostres son juntes ab lo vall e tenim aquella de dos parts assetjada en tant que negu de dins no gosa ne pot exir exceptats alguns que continuament refiants en nostra misericordia sen pas-

sen a nos, als quals havem merce e perdonam. E si per tota la setmana propvinent, la dita ciutat e Jayme durgell e tots aquells qui son dins aquella nos serán retuts a nos metentsse soltament en nostre poder havem deliberat donar a aquella lo combat. E ab la ajuda de Deu haver aquella a nostra ma. E jatsia a executar aquestes coses siam molt poderos ab la gent que tenim, aci de nostres naturals e sotsmesos e ab alguna altra del Regne de Castella. Encara per tal com havem entes que alguna gent estrangera volien entrar en nostres Regnes en ajuda del dit Jayme durgell havem provehit que gran partida de gent axí de cavall com de peu está apercebuda per totes les ciutats e universitats grosses de nostres regnes, sperant tan solament lo primer manament nostre de esser ab nos. E no resmenys en les fronteres de Castella que son prests vuy millia bacinets e deu millia omes a peu per entrar en nostra ajuda al primer ardit que hagen nostre si era cas que de la dita gent estrangera entrava. E daquesta gent de Castella vindra per capitá Johan de Velasco, Part tot va nostra molt cara sor la Reyna de Castella nos tramet de present trecents bacinets pagats a tres mesos e assats groça quantitat de moneda ab la qual nos puscam accorrer en pagar lo sou de les gents darmes. E ultra totes aquestes coses havem convocat de tot lo Principat de Cathalunya en vigor de la qual convocació axí com sabets tota persona qui puxa portar armes deu venir a nos e jan comensen a venir; podets pensar que ab tan gran esforç e ab poder de do. Regnes ço es de Castella e Arago justats ensemps, si lo cas ho requerra, serem ben poderosos no tan solament per deffendre mes per affendre tots aquells que en nostres Regnes o vessalls dampnatg volguessen fer. Manants e encarregants vos expressament que de totes noves e ardots occorrents aqui nos scriscats continuament e sera cosa de la qual nos farets servir molt agradable. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre segell secret a VIII dies doctubre del any de la nativitat de nostre senyor MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

L. — Petició de carbó per als ferrers del setge

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383 fol. 152

Lo Rey.

Promens: Com nos haiam haver aci copia e habundancia de carbó perals ferrers que fan les artelleríes peral siti que tenim aci sobre Balaguer. Pregam e manam vos que de continent nons trametats tot quant mes carbó nos porets enviar, car nos lo manarem pagar en continent que sera aci. E aço per res no mudets sans desitjats servir. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre segell secret a XVII de octubre del Any MCCCCXIII. Rex Ferdinandus. Dirigitur bajulo et probis hominibus locii de mequinença.

LI. — Preparatiu per a donar l'assalt a Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2383 fol. 152

Lo Rey.

Mosen Elfo. Per tal com nos havem mester pera cremar la cava XX baquons de carn salada la pus grassa que esser pora XX fogaces de pega e un quintar de seu manam vos que de continent nos trametats totes les dites coses per manera que sien aci dema segons que daço nescrim a nostra molt cara muller la Reyna. E axi matex nos trametets XX exadons. E aço per res no mudets. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre segell secret a XVII dies de octubre del Any MCCCCXIII. Rex Ferdinandus. Dirigitur nobili Elfo de Proxida.

LII.—Memorable entrevista dels representants de Balaguer amb el comte en Jaume i na Elisabet

Arxiu municipal de Balaguer n. 36

(Doc.) Protocolitzat en poder del notari d'aquesta ciutat, Sr. Gramunt

Noverint universsi quod die prima Novembris Anno a Nativitate Domini millesimo, quadringentessimo tercio decimo. In termino Civitatis Balagarii et signatum in quadam foça sive barraqua del real (l) ubi erat dominus Jacobus de Aragonia et domina Infantissa Nobilis de Aragonia ejusdem domini consortis in presentia dictorum dominorum et mei Petri Dalberola notarii infrascripti et honorabitium Andree Harutel militis et Berengarii Dalos domeelli de domo dictorum dominorum Testium ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum fuerunt personaliter constituti Venerabiles Arnaldus Rollan, notarius et patiarus dicte Civitatis, et Johannes de Ros ut procer et nunstius ejusdem, dicente dicto domino Jacobo de Aragonia verba sequentia, similia vel equipollentia «Senyor per tant com vos sou aci eus son mes en les mans e poder del senyor Rey, Manat nos seymсор que farem de nosaltres e dela dita Ciutat edonat nos conseyll per salvetat dela dita Ciutat e ingulas de aquela». Quibus per eundem Jacobum de Aragonia auditis, idem dominus dixit predictis Arnaldo et Johanni «Be sa-beu vosaltres que la Infanta qui aqui es vos ha a dir e manar que fareu, per tant com los homenages son passats en ela. Car jo so aci axi com apres e o so de fet. E axi jo vuyll eus man que ço que elaus manara eus conseyllara que aixi ho façau soltant tots sacraments e homenages e tota fealtat enaturalea que a mi siau tengut nes pertange Jat sie segons es dit tota sua juris-

dicció e seynnoría la qual jo he o havia sobre vosaltres sie transportada en la Infanta per la dita ma preso E axi fet ço que elaus conseyllara eus mañana E axi o vull jo ques faça acautela sobrehabundant. Et tunch dicta domina Infantissa que ut perredicitur ibidem presens erat ad interrogacionem dictorum paciarii, proceris et nuntii dixit presente ipso domino Jacobo predictis patriario, proceris et nuntio «Jous conseyll eus man que tota vegada que lo seynnor Rey vos manara quelí ubrau les portes de la Ciutat de Balaguer, quelí ubrau. E obeyt lo tot ço equant vos manara lo dit senyor Rey. E liurat li les claus de la Ciutat sius o mane Expressatli sagraments e homenatges de fealtat etotes altres coses fet los quals lo dit senyor vos manara. E per ço que myllor esens periyll vosaltres opugats fer e complir Jous solto tots sagraments e homenatges los quals ami o a mon procurador haviu prestat e tota fealtat que ami fosseu ne siau tenguts en aquela forma, emyllor manera que dirne parlar o cogitar se puga. E axi offet. Et tunch dictus dominus Jacobus predictis auditis, dixit «Ara anau en bona ora; fet o axi com la Infanta vos mane eus conseylle com a mi plau aytambe. Et illico dictus Andreas Rollan et Johannes de Pes dictis doninibus (sic) dixerunt predictis domino Jacobo et domine Infantisse Donth, Seynnor e Senyora plaura a nosaltres que en Peré Dalberola que aci es ne fasse carta de totes aquestes coses. Qui dixerunt och: Dalberola fet los ne enosaltres o volem quels ne fassan a els e als singulas de dita Ciutat per satisfaccio sua una e tantes cartes com ne volran per forma e manera que puguen scusar lur fer. Et tunch predictus Arnaldus Pallars et Johannes de Ros premisis ita dictis requisierunt michi Petro Dalberola, notario infrascripto quatenus de omnibus premisis eis et dicte Civitati conficerem publicum et testimoniale instrumentum ad habendum memoriam infuturum. Acta fuerunt hec in termino dicte Civitatis Balagarii et in Regali predicto die et anno et presentibus testibus supradictis Sig † num mei Petri Dalberola, Regia auctoritate, Notarii publici Regentisque scribaniam publicam Civitatis Balagarii pro honorabili Jacobo Sobre in decretis bacallario tesarario et notario ecclesie ejusdem qui hec scribi feci premissisque interfui et clausi.

LIII. — Entrada del Rei a la ciutat de Balaguer

Arxiu municipal n. 37

(Doc.) protocolitzat en poder del Sr. Gramunt, notari d' aquesta ciutat

Pateat universis: Quod die quinta Novembris anno a Nativitate domini Millessimo quadringentessimo decimo tertio, Excellentissimo ac Magnifico principe domino (Domino) fferdinaudo dei gratia Rege Aragonum, Sicilie,

Valencie, Majoricarum, Sardinie et Corsice, Comiteque Barchinone, duce Athenarum et Neopatrie ac etiam Comite Rossilionis et Ceritanie. Apud obsidionem Civitatis Balagarii personaliter existente, habens intra ejus manus et posse Egregium Jacobum de Urgello quem per aliquos dies in Civitate predicta tenuerat obsesum, Volensque Civitatem ipsam ingredi, presente me ejus Secretario et Notario, ac testibus infrascriptis, injunxit atque mandarit patiaris et probis hominibus dicte Civitatis ad januam portalis vocati de Lehida existentibus ut ipsum dominum Regem et gentes suas in Civitatem eandem intrare permitterent libere et absque contradictione aliqua seu impedimento quocumque cum idem dominus Rex absolvebat et liberabat eosdem patiaris et probos homines et alios dicte Civitatis prout absolvit et liberavit a quocumque sacramento seu homagio et alio quocumque vinculo, quo dicto Jacobo de Urgell seu Infantisse Isabeli ejus consorti, extitissent quomodolibet obligati. Et dicti patiaris et probi homines supradicti dixerunt se mandata dicti domini Regis ut eorum domini naturalis, fore paratos effectualiter adimplere, sicuti adimplerunt. Et de his omnibus tam idem dominus Rex mandavit quam petiaris se predicti requisiverunt fieri atque tradi petentibus publicum seu publica instrumenta Quod est actum die, loco et anno predictis. Presentibus testibus ad predicta Nobili Viro Johanne Folch Comite Cardone et multum honorabili Egidio Roderici de hori milite, Consiliariis dicti domini Regis—Sig † nam mei Pauli Nicholai Dicti domini Regis Secretarii auctoritate regia Notarii publici per totam terram et ditionem suam. Qui predictis interfui ea que de mandato dicti Domini Regis requisitusque per patiaris supradictos scribi feci et clausi.

LIV (1414 i 1416)

Privilegis concedits a Balaguer amb motius de'ls gastos del siti

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2395 fol. 95 (altra numeració fol. 195)

Nos Herdinandus etc. ut universitas Civitatis Balagarii quem propter obsidionem quam ibi tenuimus non est diu variis fuit Incomodis lacessita ad onera expensarum et alia ad que tenetur et absolvendum pensiones censualium que facit sufficere valeat et ut interim aliquod suscipiat incrementum recipiat graciosus nos habere Tenore presentis concedimus universitati predictae ac vobis pactiaris et probis hominibus seu Rectoribus universitatis ejusdem presentibus et futuris licenciamque ac facultatem plenariam elargimur quod imposiciones cuncte Civitatis jamdicte in pane vino carne et aliis rebus impositas seu imponendas levetis exigatis ac utilitalibus uni-

versitatis premissis libere applicetis per sex annos a dato presentis in antea continue numerandos his videlicet modo et a forma quibus solite fuerant exigi quod usque vos vero et successores vestri in dicto regimine de his que pretextu dictarum impositionum receperitis finitis sex annis predictis rationem et computum nobis seu his quos ad id duxerimus ordinandum reddere habeatis et habeant vestri successores prefati Mandantes per hanc eandem Illustri Infanti Alfonso primogenito nostro precasto ac in omnibus Regnis et terris nostris generali gubernatori et post dies nostros felices deo propicio successorum necnon Gubernatori Cathalonie ac Capitaneo Civitatis predictae balagarii presentibus et qui pro tempore fuerint quatenus licentiam et concessionem nostram hujus modi teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscumque et non contraveniant seu aliquem contravenire permittant aliqua ratione In cujus rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo pendenti munitam. Datum Ilerde die decima Januarii anno a nativitate domini Millesimo Quadringentesimo Quarto decimo Regnique nostri Tercio A. primogenitus — Dominus Rex mandavit michi petro margayl quamdominus, princeps propter indispositionem ipsius domini Regis signavit in villa Aqualate die XXVIII marci anni MCCCC Sextidecimi.

LV (1414)

Reparacio del convent de San Domingo

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2386 fol. 80

En fferrando per la gracia de deu Rey darago etc. Al feel nostre en fferrando de bardaxi Reebedor general per nos en los Comdat durgell e Vescomdat dager Salut e gracia. Com per reparacio del monastir de preycadors dela ciutat de balaguer lo qual per raho de la obsidio que nos lany prop passat havem tenguda en la dita Ciutat es guaix totalment deruit vullam e haiam proposit donar a la reparacio e fabrica del dit monastir dos milia e Cent florins dor darago definim e manam vos eopressament e de certa stienciencia sots encorriment de nostra ira e indignacio que dels bens daquells qui son stats a nos rebelles en los dits Comdat e Vescomdat los quals volem per vos esser venuts e dels preus de aquells donets al prior e Convent del dit monastir los dits dos milia e Cent florins dins spay de tres anys primers vinents ço es en cascun any dels dits tres anys set cents florins e en les pagues que farets de aquells recobrars apocas en les quals la tenor de la present sia inserta Car nos ab aquesta matexa nostra letra manam al mestre racional de nostra Cort e a qualsevulla altres de vos compte

ohidors que vos posant en datx les quantitats que dels dits dos milia e Cent florins haurets pagades e restituint les apocas preexpressas en la darrera paga la present nostra letra los dits dos milia e cent florins o ço que daquells haurets pagat segons que dit es prenguen ec admeten en vostre compte sens dupta e contradicció alguna. Dada en la vila de montblanch sots nostre segell secret a 3 dies de decemb en lany 1414. Rex fferdin. Dnus Rcx man. michi p.^o margayl.

LVI (1418). — Donació de la vinya del Comte d' Urgell

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2386 fol. 68-69

Nos fferdinandus etc. Quia propter obsidionem quam dudum tenuimus in civitate balagarii (bis) in civitate balagarii et per gentes armigeras in dicta obsidione degentes fuit vastata penitus et destructa ut occulariter vidimus quedam magnavinea que erat Jacobi de urgello satis prope monasterium vocatum de almata quasi contigua situata queque per ipsum Jacobum factis de ea pluribus partibus non nullis habitatoribus seu incolis Civitatis predictæ ad certum censum fuerat plerisque stabilita seu in emphyteosim concessa nec sit justum aut consonum rationi quod emphyteote seu hii qui dictam vineam in plures partes divisam ad certum censum tenebant ac tenent etiam de presenti afficiantur in commodo solutionis census vel tributii quod solvere promiserant volentes in hiis et aliis que ad hoc rationabiliter nos nos inducunt ergo dictas emphyteotas seu tributarios nos gerere gratiose cum alias ex premissis nostrarum habuerimus timoratam conscientiam ad humilis supplicationis instantiam nobis factam pro parte tributariorum hominum predictorum Tenore presentis remittimus et relexamus eisdem et cuilibet ipsorum omnem censum et quodrumque tributum nobis tam de tempore preterito quam futuro debitum seu debendum ex contractu per dictum Jacobum de urgello cum eis facto seu etiam alioquecumque titulo sive causa essent nobis quomodolibet propterea obligati Ita quod amodo pro dictis censibus aut tributis ipsi possidentes predictam vineam seu partem ipsius aut alii ab eis jus et causam in posterum tenentes non possint per nos seu officiales nostros impeti conveniri aut alias quomodolibet demandari quinymmo sint absolute dicti census vel tributii et a quocunque (sic) prectationibus annuis quomodolibet nobis pertinentibus pranchi quieti et immunes ac perpetuo absoluti Mandantes per hanc eandem procuratori nostro generali comitatus urgelli, vicario civitati balagarii ceterisque officialibus comitatus ejusdem presentibus et futuris et locatenentibus eorundem quatenus relaxationem remissionem immunitatem infranquitatem nostram hujusmodi teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant

inviolabiliter per quoscumque et non contraveniant seu aliquem contravenire faciant aliqua ratione In cujus rei testimonium hanc fieri Jussimus nostro sigillo munitam datum in villa montisalbi sub nostro sigillo secreto quinta die novembris anno a Nativitate domini MCCCCXVIII Rex fferdinandus—dominus mandavit mihi petro margayll.

LVII (1418). — Donació de la sinagoga de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2386 fol. 78

Nos en Ferrando per la gracia de Deu etc

Com segons havem entes en diego Ferrandiz de empuries, induhit e mogut per zel de bona devoció dona loch o li plau que la *Sinagoga dels jueus de balaguer*, la qual es sua, sia monestir de les monges dalmata; volents donar loch a la dita bona e piadosa obra e esser participants en aquella Ab tenor de la present atorgam e declaram sobre aço nostre voler, quens plau que la dita sinagoga sia construït es fet monestir on stiguen les dites monges dalmata. Si empero plaura al dit diego Ferrandiz, axi com dit es. En testimoni de la qual cosa havem manat la present ab nostre segell secret esser sagellada. Dada en la vila de Montblanch a XXX dies de nov. Rex Ferdinandus.

LVIII (1418). — Donació de la *Casa de la Comtesa*

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2586 fol. 153-5 (144-5)

In christi nomine; pateat universis quod Nos Alfonsns dei gratia Rex Aragonun etc.—Quia ea que ad honorem et laudem domini nostri Xgisti et gloriose virginis marie ejusdenque genitricis et sanctorum suorum tribui cernimus post cursum vite presentis apud largientem proprio retinentur et preparant eidem cum impensa existunt pro voto et animo liberali sedem in gloria cum sanctorum consortio tribuenti pulsati, ex devotione sincera quam apud monasterium fratrum predicatorum civitatis balagarii gerimus pro corde, Tenore presentis carte nostre ubique perpetuo valiture gratis et ex certa scientia, mótu nostro proprio ac spontanea voluntate donatione perfecta et irrevocabili inter vivos et eis omnibus viis, modis et formis quibus melius et utilius hujusmodi donatio de jure vel de facto valere possit per nos et omnes heredes et successores nostros quoscumque, damus et concedimus perpetuo dicto monasterio fratrum predicatorum et conventui ejusdem totam illam domum comuniter vocatam *de la comtessa*, situatam juxta fluvium sicoris prope dictam civitatem, queque hereditata extitit per nobilem Margaritam tunc comitissiman urgelli et ex causa rebellionis Ja-

cobi de Urgello nobis extitit confiscata cum ingressibus et exitibus et cum omnibus suis juribus et pertinentiis, que sibi competant et competere possint quoquomodo; que quidem domus confrontatur ab oriente cum quodam troceo terre mathei alios ex una parte et meridie cum eodem troceo terre et ex alia parte versus septentrionem cum dicto troceo terre et cum via publica qua itur ad civitatem Ilerdam; hanc autem donationem domus predictae cum omnibus suis juribus et pertinentiis nobis quomodolibet pertinentibus ut pertangitur in eadem ex confiscatione predicta seu alias, facimus dicto monasterio et conventui, sicut melius et utilius dici potest et intelligi ad omnem eorum commodum et salvamentum, ac bonum et sincerum intellectum ad dandum vendendum impignerandum, atributandum et alienandum ad imperpetuum vel ad tempus; de qua quidem domo, juribus et pertinentiis suis dictum monasterium et conventus seu prior aut persona destinata ab ipso conventu possint et valeant quando et quoties voluerint possessionem apprehendere et apprehensam penes eos licite et proprio retinere. Quoniam nos per hanc eandem mandamus quibusvis officialibus et subditis nostris domuum predictam, tenentibus et possidentibus quovismodo, quatenus, visis presentibus dicto monasterio et conventui vel cui seu quibus voluerint dedictis domo, juribus et pertinentiis suis possessionem omni dubio quiesclute deliberent atque tradant. Et ex causa hujusmodi donationis damus, cedimus, transferimus etiam et mandamus dicto monasterio et conventui perpetuo omnia jura vices et actiones nostras reales et personales, utiles, mixtas, varias et directas nobis quoquomodo in dicta domo, juribus et pertinentiis suis pertinentes et pertinere debentis contra quas-cumque personas et res ratione eorum, quibus juribus, vicibus, vocibus et actionibus nostris possint dictum monasterium et conventus uti, agere, et expediri in iudicio et extra, quemadmodum nos possemus ante hujusmodi donationem et jurium cessionem et possemus postea quandoquomque. Nos enius serie ad eadem injungimus gubernatori nostro generali ejusque vicegerenti et bajula generali in principatu Cathalonie ceterisque universis et singulis officialibus et subditis nostris et ipsorum officialium locatis ut presentem nostram donationem et omnia et singula in ea contenta quam et que nos tenere et observare et contra eam vel ea nullatenus facere vel venire promittimus, tene (aut) aut inviolabiliter et observent teneantque et observari faciant et non contra faciant vel veniant seu aliquem contrafacere vel venire permittant aliqua ratione. In cujus rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo pendenti munitum. Datum valentie, nona die decembris anno a nativitate domini M^oCCCCXVIII. Regnique nostri secundo — Sig † num Alfonsi dei gratia Regis Aragonie, Sicilie, valentie. Majorice. Sardinie et corsice. Comitis Barchinone, ducis Athenarum et Neopatrie ac etiam Comitis Rossilionis et Ceritanie—Rex Alfonsus—Testes sunt Alfonsus dux Gandie et Geraldus alamanus de cervelione.

LIX (1433)

Concessió del pont de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 2777 fol. 143-144

Nos Alfonsus etc. Attendentes Illustrissimum Johannem eadem gratia Regem Navarre ac dominum civitatis Balagarii fratrem nostrum carissimum tenere et possidere ex concessione nostra ad certum tempus Pontem dicte civitatis Balaguerii cum juribus et introitibus seu *jure passagii ipsius pontis*, videlicet unius oboli pro quolibet pedite et unius denarii pro quolibet equestre prout hec et alia in quodam privilegio ipsi Illustrissimo Regi per nos propterea concesso, ad quod nos referimus latius sunt expressa, considerantes nichilominus supplicationes culmini nostro per dilectum nostrum Jacobum Perpenya dicti Illustrissimi Regis fratris nostri camerarium et oratorem sui parte ad nos transmissam referenter effusas, tenore presentis *ipsam pontem* quem ad tempus et sub jure unius oboli pro unoquoque pedite et unius denarii pro unoquoque equestre concessorum de novo per nos nostrosque heredes et successores ipsi Illustrissimo Regi fratri nostro suisque filiis, heredibus et successoribus ex suo corpore legitime ac de legitimo matrimonio imperpetuo descendentibus ac sub jure passagii unius denarii pro quolibet pedite et duobus denariis pro quolibet equestri ampliamus ac etiam de nostra liberalitate mera de novo concedimus et gratiose donamus, Ita quod de cetero et imperpetuum ipse Illustrissimus Rex, filii ac heredes predicti, pontis jamdicti domini sint illumque habeant, teneant et possideant ac jus passagii illius videlicet unius denarii pro quolibet pedite et duos denarios pro quolibet equestre per eorum ministros et officiales recolligi faciant cum omnibus juribus prehemenciis et prerogativis suis Illustrissime Regine Marie consorti carissime ac locumtenenti nostre generali Intentum nostrum firmissimum preterea declaramus Gubernatori vero principatus Cathalonie ceterisque officialibus et subditis nostris in dictu principatu Cathalonie constitutis et de cetero constituendis dicimus et districte precipiendo mandamus sub obtentu nostre gratie ireque et indignationis incursum quatenus presentem nostram ampliationem ac de novo concessionem teneant ad hunguem firmiter et observent tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscumque Et non contrafaciant quavis causa In cujus rei testimonium presentes fieri jussimus nostro comuni sigillo negotiorum dicti Regni Sicilie ultra farum cum aliud in promptu non habeamus in pendenti munitas. Datum in castro nostro capuane neapolis

die vicesimo mensis Madii Anno domini MCCCCXIII. Regnorum nostrorum anno XVIII, hujus vero Regni nostri Sicilie citra farum anno Nono. Rex Alfonsus—Dominus Rex mandavit mihi Francisco Martorell—P.

DOCUMENTS referents a la guerra de Joan II

LX (1462). — 1 de juny

Arxiu Corona Aragó. («Levantamiento en tiempo de Juan II»)

Als molts egregis, nobles e magnífichs senyors los diputats del general e consell lur representants lo Principat de Cathalunya residents en Barchinona.

Molt reverends, egregis, nobles e magnífichs senyors: Jatsia per multiplicades letres hajam significat a V. R. los negocis e necessitats occorrents en aquestes parts e fronteres nostres, e nenguna resposta no havem cobrada, de que stam ab una gran congoxa per lo gran perill, que es en la triga e mostrau que som donats en oblit a vostres reverencies. Car som certsarquebisbe de Çaragoça es arribat en Monço ab cert nombre de gent darmes volent tirar la via de Balaguer e ha trames mossen Loppe Dangulo ab XII o XV rocins lo qual es procurador de Balaguer, e volent entrar dins com tinguessen les portes tancades en tant que la remor fonch feta dins la ciutat sis devia recullir o no, per tant era vespre, lo dit procurador sen torna la via de Algerri, lo parer dells tots o del mes es de la dita ciutat que si ells eren socorreguts per alguna via per lo principat o per aquesta ciutat, han voluntat e proposit ferm de morir com a bons catalans, e per quant aquesta ciutat per la sua gran custodia ha mester molt nombre de gents en tant que no poria supllir el apetit dels de Balaguer, ab tot ho haiam de voluntat, pero lo poder no hi basta Es molt mester e necessari de gran cuyta per vostres reverencies sia provehit ab celeritat la dita ciutat de Balaguer fos socorreguda de gent, per quant es una clau e porta de la entrada del Principat. E lo que a Deu no placia per los adversaris era ocupada o prevenida seria causa de donar grans damnatges e veixacions a aquests territoris, senyaladament ara que los blats stan a la falç etc. De Leyda lo primer de juny any Mil CCCCLXII.—Creguen vostres reverencies va tant en preveir de haver Balaguer a ma del Principat, que mes nos pot dir sino que quasi es ferla guanyar al segur o metre la en risch de perdrela. A nit, com dit es, hi vingué lo procurador li fonch dada repulsa. Decontinent los havem trames home de aquesta ciutat per lur confort e vuy hi es tornat lo dit procurador ab molta mes gent. Perque es procurador ha congoixes entre

ells, es de tanta necessitat que mes nos pot dir sien ajudats e confortats. Ells haut Balaguer fan comte fornir aquell Agramunt, Montblanch, Castello, Algerri e altres. E axi si la gent que haveu delliberat trametra es presta sino o CCCC o D o los qui prests seran, placiaus ab molta cuyta trametrels, e apres que vinguen los altres, e havem avis ben cert com lo Senyor Rey se spera en Monço molt prest ab DCC rocins o pus e III mil homens de peu. Placiaus cuytar lo socors a Balaguer, nos perda la cosa per triga. E sia socors de Spanya, car tot hi va creeu, senyors, Aquesta letra que trametem interclusa a V. R. se es presa al portal. No entenem aquestes chifres. Per ço la trametem a vostra reverencia. — A vostres beneplacits e honor apparellats los pahers de la ciutat de Leyda.

LXI (1462 — 10 de juny)

Arxiu Corona Aragó. («Levantamiento en tiempo de Juan II»)

Carta a Agulló — Los pahers de Leyda.

Has mogut un tumult que en vides ho porieu creure e perque en Balaguer ha molta gent justada de peu et de cavall..... Avis havem que sta nit han corregut los de Balaguer als de Almenar e de la Comanda de Alguayra ço es la Portella e per ço ha haut gran repicadiça en tot lo Segriá e de alli ses stes aci—De Leyda a X de juny del any MCCCCCLXII

LXII (1462 — 6 de juny)

Entrada de D. Joan II a Balaguer

Arxiu Corona Aragó. («Levantamiento en tiempo de Juan II»)

Los pahers de Leyda als Diputats del General de Catalunya

«Ab tot que avui a mig jorn haguessen scrit a mossen Johan Agullo lo avis que havem haut com los de Balaguer a nit no habien receptat al Senyor Rey qui vengué aqui prop ab gent darmes aus perque nol havien volgut receptar sen era tornat a Tamarit, pur esta nit han tractat e ginyat e induit lo poble que vuy jorn de cinquagesma hora de vespres o aquens ell es entrat ab tota la gent que portava dins Balaguer; quant don ha fet la triga de no haver provehit lo Principat ab temps, creem envides se pot dir, pero confiam en Nortre Senyor Deu e en la sua gloriosa mare e lo benaventurat Sent Jordi sera per major benefici dels fets, perque no sabem si lo dit mossen Agullo vos ne haura scrit, vos fem la present ab la qual hajau per cert

la dita entrada del senyor Rey; a nit scriviem a V. R. com era entrat a Catalunya e axi crehiam fermament era entrat en Balaguer, perque a la veritat, no vehient prop fermetat en ells e axi ho han ara demostrat de fet. Encara que a nit nol acullissen. Ara, senyors molt reverends, vos ne scrivim afirmativament e ab ferma certitud Axi placiaus entendre ab diligencia e provehir en lo que vist sera necessari a la indempnitat del Principat de aquesta ciutat e dels tots. Nosaltres ab la ajuda de nostre Senyor, ab molta unitat, fermetat e concordia proveirem e provehim en la custodia de aquesta ciutat e en mes nous poriem stendre, ans encara havem mester ajuda com moltes vegades vos havem scrit, sino placiaus de continent hajam resposta, consell e socors prests, car las dilacions en aquesta forma portan molts inconvenients. E sia lo glorios Jhesus vostra custodia, de Leyda a VI de Juny del any Mil CCCCLXII. A vostres beneplacits e honor apparellats, los pahers de la ciutat de Leyda.

LXIII (1463) — Magnific elogi de Balaguer

Arxiu Corona Aragó. Reg. 3377 fol. 99, 100

Don Joan etc. A los amado e fieles nostros los Justicia bayle Jurados concellos universidades e singulares personas de la ciudad de Barbastro e de las villas de Monçon e de Tamarit de litera e de otras qualesquiera villas e lugares del regno de Aragon al qual o a los quales las presentes pervendran Salut et dilección. No deveys ignorar con quanta fidelidat e amor natural se son demostrados vers nos com a Rey e senyor suyo Los amados e fieles nuestros pahers concello universidad e singulares personas de la ciudad de Balaguer en estos tiempos de la rebellion e conspiracion de los de la ciudad de Barchinona e otros del principado de Cathalunya adherientes a ella por la qual cosa reportan Inmortal renombre e fama perpetua e merecen ser prosseguidos de grandes honores e prerrogativas. E por quanto como sabeis en este anyo passado por causa de la presencia nuestra e de las gentes darmas de cavallo e de piet que continuamente son estadas e de presente estan en la dicha ciudad por la guarda e conservacion suya aquella es venida e es constituhida en necessidat e falta de trigo e de cebadas. Por tanto vos rogamos encargamos e mandamos assi estrethament como podemos que a los oficiales ministros e personas que por la dicha ciudad de Balaguer son o seran deputadas e assi mismo a los capitanes e gentes darmas e otras singulares personas residentes en aquella lexades liberament saquar de aqueixa ciudad e villas e otros lugares del dicho regno, los trigos e cebadas e menester hauran para su provision e forniments no obstantes qualesquiera prohibiciones en contrario fechas de no poden saquar trigo e ceva-

das de la dicha ciutat villas e lugares para llevarlo fuera del dito regno car en caso que alguna provision a nos sobre aquesto sia estada obtenida aque- llo fue fecho por los de Lerida e otros lugares rebelles de Cathalunya e no por la dita ciutat de Balaguer la qual con tanta virtud e constancia ha con- servada e conserva su jurata fidelitat en todas las cosas que han redundado e redundan en conservaci6n de nuestro honor servicio e estado. Con esto fa- zet no sia fecho ni puesto obstaculo ni impediment autes si jamas nos en- tenders fazer plazer e servicio no solament en lo sobre dicho que es tanto necesario a la conservacion de la dicha ciutat e razonablement no se debe recusar pagando el dicho trigo e cevadas en precio razonable con sus dine- ros mas encara en todas las otras cosas que vuestro auxilio ayuda e favor de vosotros e de cadauno de vos la dicha ciutat haura menester vos rendaes prompts e liberales segund que sus servicios e meritos requieren e de vo- sotros e cadauno de vos induvidament confiamos Dada en la nuestra villa de olit a III de Juliol del any de la natividat de nuestro senyor Mil CCCC sexanta tres: Rex Johandus Rex mandavit mihi antonio nogueras.

LXIV (1510)

Concessió de la fira de Carnestoltes

Arxiu municipal de Balaguer n. 55

Nos Ferdinandus dei gratia, Rex Aragonum, Sicilie citra et ultra farum, hiessolyme, Valentie, Majoricarum, Sardinie et Corscie Comes Barcinone, Dux Athenarum et Neopatrie, Comes Rossilionis et Ceritanie, Marchio Oristani et Gotiani, Administrator et gubernator perpetuus pro Serenissima Regina Joanna filia nostra carissima: prospicientes quod nundinarum con- cessio consuevit esse proficua, naus dum vendendi emendique commercium in illis multifarie geritur, Civitati et habitatoribus inibi ex comursu con- fluentibus est per consequens fructuosa. Quamobrem ad utilitatem et com- modum civitatis Balagarii, ut incrementum et meliorationem suscipiat in- tendentes nec non per humiles supplicationes pro parte vestrum dilectorum et fidelium nostrorum vicarii, patiariorum et proborum hominum ejusdem majestati nostre efusas benigne exaudientes, tenore presentis, licentiam et facultatem damus et concedimus vobis quod in dicta civitate Balagarii cele- brentur perpetuo nundine quolibet anuo, que incipiant *die martis ante dominicam carnis primi et durent per viginti dies continuo* et immediate sequentes sine prejudicio juris alieni, volentes et concedentes quod omnes et singuli cujuscumque legis aut conditionis existant ad dictas nundinas

venientes cum rebus et mercibus quas secum detulerint sint salvi et securi in veniendo, stando ac etiam redeundo, et sub nostra speciali protectione et guidatico constituti, sic quod non possint capi, detineri, pignerari, marchari, arrestari seu aliquatenus impediri culpa a nemine vel debitis alienis nisi ipsi in eis principaliter fuerin proprio aut fidejussorio nomine obligati nec etiam in his casibus nisi prius in eis fatica inventa fuerit de directo. Excipimus tamen ab his et excludimus proditores, fabricatores falçe monete, fractores itinerun et viarum, homicidas, latrones, hereticos, sodomitas, ac crimen lese majestatis committentes seu qui illud comississent aut de predictis criminibus vel ipsorum aliquo rei seu culpabiles fuissent. E nichilominus ad cautelam uberiolem concedimus omnibus et singulis ad dictas nundinas venientibus quod gaudeant omnibus illis prerogativis preheminentiis, immunitatibus, libertatibus, franquitatibus, privilegiis et exemptionibus quibus alii ex privilegiis nundinarum eis concessis cum integritate letantur et gaudere solliciti sunt, possunt et debent. Quapropter Serenissime Joanne Regine Castelle, Legionis, Granate et etiam principisse Gerunde, Archiducisse Austrie ducisque Burgundie, filie primogenite nostre carissime, gubernatrici generali ac post felices et longevos dies nostros, deo propicio, in omnibus regnis et terris nostris immediate heredi et legittime successori intentum aperiente nostrum sub paterne benedictionis obtentu dicimus; spectabili quoque nobilibus, magnificis, dilectis, consiliariis et fidelibus nostris, locumtenenti generali nostro in principatu Cathalonie ac comitatibus Rossilionis et Ceritanie gerenti etiam vices nostri generalis gubernatoris ac bajulo generali in eodem principatu, vicariis insuper et bajulis, subvicariis et subbajulis ac etiam universis et singulis officialibus et subditis nostris in dictu principatu et signanter in prefata civitate Balagarii constitutis et constituendis dictorumque officialium locumtenentibus seu officia ipsa regentibus tam presentibus quam futuris, dicimus et districte mandamus et nostra certa scientia et expresse quatenus nundinarum concessionem nostram hujusmodi et omnia et singula precontenta teneant firmiter et observent tenerique et observari perpetuo faciant inviolabiliter per quos deceat ac secus agant aut fieri per quempiam patiantur ratione aliqua sive causa, pro quanto Serenissima Regina, princeps et filia primogenita nostra carissima morem gerere cupit. Cetero vero officiales et subditi nostri predicti gratiam nostram charam habent. Quicumque autem ausu ductus temerario contra predicta facere vel venire presumpserit, iram et indignationem nostram ac penam trium millium florenorum auri de Aragonia se noverit absque spevenie incurrisse, damno illato primitus et plenarie restituto: in cujus rei testimonium presentem fieri jussimus nostro communi sigillo impendenti munitam. Datum in villa Motissoni die XVIII junii anno a nativitate Domini Millessimo Quingentessimo decimo. Regnorumque nostro-

rum, videlicet Sicilie ultrafarum Anno Quadragesimo tertio, Aragonum et aliorum Tricesimo secundo. Sicilie autem citra farum et hierusalem, octavo — Sig † num Ferdinandi dei gratia Regis Aragonum, Sicilie citra et ultra farum, hierusalem, Valentie, Majoricarum, Sardinie et Corsice, Comitibus Barcinone, Ducibus Athenarum et Neopatrie, Comitibus Rossilionis et Ceritanie Marchionibus Oristani et Gotiani — Rex Ferdinandus.

LXV (1518)

Incorporació de la ciutat de Balaguer a la Corona d' Aragó amb tots los seus privilegis

Arxiu municipal de Balaguer n. 57

Arxiu Corona Aragó. Reg. 3880 fol. 156-160

In Dei nomine Pateat universis. Quod anno a nativitate domini Millesimo Quingentesimo Decimo Octavo, Die vero Dominica, decima octava mensis julii intitulata; Serenissimis, potentissimis atque Catholicis principibus et dominis (bis) Joanna et Carolo ejus filio primogenito Dei gratia Regibus Castelle, Aragonum, Legionis utriusque Sicilie, Hierusalem, Navarre, Granate, Toleti, Valentie, Galletie, Majoricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsice, Murcie Giennis, Algarbi algezure Gibraltaris ac insularum Canarie necnon insularum, indiarum et terre firme maris oceani; Archiducibus Austrie; Ducibus Burgundie et Bravantis item Comitibus Barcinone Flandrie et Tirolii, item dominis vizcaye et Moline: Ducibus Athenarum et Neopatrie; Comitibus Rossilionis et Ceritanie, Marchionibusque Oristani et Gotiani, dominis nostris metuendissimis feliciter regnantibus; Regnorumque suorum, videlicet Regine Castelle, Legionis Granate etc. anno Quintodecimo: Navarre quarto; Aragonum vero utriusque Sicilie, Hierusalem et aliorum tercio Regis vero omnium tercio; Curiamque generalem prefato Serenissimo domino Rege Aragonensibus in Civitate Cesarauguste celebranto Existentesque personaliter eadem Regia Majestate pro tribunali sedente in quodam atrio suipalacii Regii quod fovet in cursu diste Civitatis in domibus magnifici Ludovici gonçales de villa simpliz, Conservatoris Aragonum et Consilii prefatarum Regiarum Majestatum, presente et vocato me Johanne Harnardo Regio audientiaro et primo Secretario notarioque publico infrascripto, presentibus etiam pro testibus ad hec vocatis et rogatis Spectabili et magnificis viris Antonio de Fonseca altro ex auditoribus rationum majoribus Regnorum Castelle Eximeno petro figuerola et federico honorato de gualbis Regiam Cancellariam Regnorum Aragonum re-

gentibus Garcia garçes utrisque juribus doctoribus Regiis consiliariis ibidem astantibus una cum pluribus aliis magnatibus, militibus Infançonis et aulicis regiis in multitudine copiosa. Dilectus Regius Johannes gavasto, medicus, civis Civitatis Balagarii Cathalonie principatus, constitutus personaliter ea qua decet reverentia et subjectione coram prefata Regia Majestate ut et tamquam syndicus et procurator ac nomine universitatis et generalis consilii Civitatis ejusdem, habensque pre manibus quoddam privilegium regium Serenissimi bone memorie domini Johannis Aragonum Regis avi et proavi dictarum Majestatum sigillo communi Regio corone Aragonie in pendentem munitum, de quo infra fit mentio; nec non et quoddam publicum instrumentum in carta membrana conscriptum, cujus series talis est «Noverint universi, Quod Nos Johannes Cardo et Salvator padellas patiarrii anni presentis Civitatis Balagarii; Antonius Ormella, Michael Sansul, petrus gerona, Michael segui, Antonius Montanys, petrus rosell, Johannes marco, franciscus lobes, Johannes de matines minor, Berengarius puigvert, Johannes bardot, Antonius pedrol, Martinus sanxo, Geraldus Capdevila, franciscus pert, bernardus claverol et Johannes bulfarines, consilarii anni presentis jam dicte Civitatis, convocati et congregati more solito in aula patiarie premise Civitatis pro factis et communibus negotiis ipsius Civitatis tractandis et peragendis, tamquam maior et sanior pars dicte universitatis totam universitatem et generale consilium facientes et veraciter representantes: Ratificando primitus et confirmando omnia acta, gesta, facta et supplicata per Reverendum dominum Johannem gavasto, medicum, civem et consiliarium dicte Civitatis Balagarii coram christianissimo domino nostro Carolo Aragonum Rege. Gratis et ex certa scientia nomine dicte universitatis et singularium ejusdem presentium, absentium et futurorum, constituimus et ordinamus nostrum et dicte universitatis certum, verum et specialem et ad infrascripta etiam generalem procuratorem, suidicum et actorem supradictum magistrum Johannem gavasto, presentem; videlicet ad comparendum coram dicto christianissimo domino nostro domino Carolo Rege Aragonum seu aliis quibuscumque dominis, iudicibus, commissariis et personis a dicta Regia Majestate commissionem seu potestatem habentibus, et prestandum ore et manibus quodcumque juramentum et homagium fidelitatis per vasallos regie Majestati prestari solitum et consuetum Et de prestatione predicti juramenti et homagii instrumentum et instrumenta quecumque fieri, faciendum, instandum et requirendum. Promissiones et juramenta quecumque per vasallos predictae Regie Majestati solita et consueta prestari et fieri dicendum, faciendum et prestandum quascumque supplicationes, instructiones, statum, augmentum et conservationem predictae Civitatis et singularium ejusdem, dandum, prestandum et offerendum provisiones et privilegia quascumque tam gratie quam justitie obtinendum, habendum et

prestandum. Et generaliter omnia et singula faciendum et pasciscendum et libere exercendum in et super premissis et circa ea et super deppendentibus, emergentibus, incidentibus ex eis et ipsis adherentibus et connexis seu ea tangentibus quoquo modo pro dicta universitate et ejusdem singularibus presentibus, absentibus et futuris, et quolibet eorum que ad hec fuerunt utiles et necessarie ac etiam apportune, etiam si duriores seu graviores fuerint que de jure seu de facto sive de privilegio aut alias mandatum exigent speciale et sine quibus predicta commode expediri non possent: que etiam nos (dicti) constituentes, universitas et singulares eorundem facere possemus si eis personaliter adessemus: quoniam prepositis expressatis et nominatis singulariter et districte habere volumus et consentimus ea omnia et singula que per predicta comprehendere seu intelligi volumus. Et sine quibus predicta ad effectum perducere non possemus et proinde haberi et censi ac si ea omnia et singula et nominatim hic esprese et expecificata fuissent. Nos enim dictaque universitas et singulares ejusdem comittimus, damus, tradimus et contulimus vobis dicto procuratori, sindico et actori et super omnibus et singulis supradictis et deppendentibus seu emergentibus ex eisdem ac eis adherentibus, incidentibus et connexis ea tangentibus quovismodo plenarie vices nostras et universitatis predictae et singularium ejusdem et liberam et generalem administrationem cum plenissima facultate et absoluta etiam potestate. Et fidejubes in his promittimus nos dicti constituentes vobis dicto sindico procuratori et actori et notario pre et infrascripto ut publice persone pro nobis et aliis etiam personis quarum interest et intererit recipienti et paciscenti ac etiam legitime stipulanti, iudicio sisti et iudicatum solvi cum suis clausulis universis; semper habere ratum, gratum atque firmum quitquit per vos dictum procuratorem, sindicum et actorem pro nobis dictaque universitate et singularibus ejusdem procuratum et actum fuerit sive gestum. Et nullo tempore revocare sub hypotheca et obligatione omnium bonorum nostrorum et dicte universitatis et ejus singularium presentium, absentium et futurorum et cujuslibet nostrorum in solidum mobilium et immobilium habitorum et habendorum etiam privilegiatorum. Actum est hoc in Civitate Balagarii ac in aula patiarie ejusdem patiarie Civitatis die undecimo mensis julii anno a nativitate domini Millesimo Quingentesimo Decimo Octavo — Sig † num Johannis Cardona et Salvatoris padellas patiariorum, Antonii ormella, Michael Sansul, Petri girona, Michael segui, Antonii montanyaus, Petri rosell, Johannis marco, francisci lobet, Johannis de matines, Berengarii puigvert, Johannis bordol et Johannis bulfarines, Antonii pedrol, Martini sanxo, Geraldii capdevila, francisci spert, Bernardi claverol et Johannis bulfarines consiliariorum predictorum. Qui predicta omnia et singula laudamus, concedimus et firmamus. Testes hujus rei sunt honorabiles Johannes stanyol

scriptor, et Johannes coll, sartor, balagarii habitatores. Sig † num mei Antonii Johannis lebo autoritate Regia notarii habitatoris civitatis Balagarii. Qui premissis omnibus interfui, recepi, scribi feci et clausi.— Quia ut dixit constat per preinsertum publicum instrumentum de affectu et intentione dictorum principalium suorum de quo etiam dixit se habere expressum mandatum per instructiones dicte universitatis et consilii verbo vel in scriptis sibi traditum volem itaque, ut inquit, provincie sibi demandate facere satis dicto nomine coram prefata Majestate Regia genua flectendo juramentum fidelitatis et naturalitatis homagium juxta usaticos Barcinone et constitutiones Cathalonie generales prefatis Catholicis Majestatibus prestitit nomine dicte Civitatis et consilii ejusdem ore et manibus comendatum sacro sanctis evangelii corporaliter per eum dicto nomine tactis et reverenter inspectis in manibus prefate Regie Majestatis et seu in ejus personam in manibus magnifici et circumspecti viri Antonii augustini, earumdem Majestatum consiliarii et in regnis Corone Aragonum vicecancellarii ejusdem assistantis: forma cujus-quidem fuit et est talis «Ego Johannes Gavasto, syndicus et procurator universitatis et generalis consilii Civitatis Balagarii, ut pateat per hoc publicum instrumentum quod pre manibus habeo, quia propter modernam atque felicem successionem qua Serenissimi et potentissimi domini nostri Johanna et Carolus ejus filius primogenitus dei gratia reges Castelle, Aragonum utriusque Sicilie, Hierusalem etc. Catholici nostri domini metuendissimi regium diadema dictorum Regnorum Aragonum per Dei gratiam consequuti sunt; Civitas Balagarii predicta est a priori domino principatus Gerunde emancipata et absoluta primerioque status sui nexibusque et suam jugo corone Regie Aragonum et Comitatus Barcinone restituta juxta mentem et dispositionem privilegii felicitis memorie domini Johannis Regis Aragonum et Comitatus Barcinone, avi et proavi dictarum Majestatum Catholicarum, expediti per publicum instrumentum in Civitate Barcinona die decimo octavo mensis Decembris anno a nativitate domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo, quod etiam nunc pre manibus habeo et illud reverenter Magestati vestre Catholice exhibeo, quo quidem privilegio cautum est quod desinente Serenissimo rege Catholico eterne memorie patre et avo Majestatum vestrarum tunch temporis infante Aragonum et Sicilie, ad quem eo tempore dominium dicte Civitatis fuit translatum, absque filiis masculis legitimis et naturalibus ipso facto dicta Civitas censeretur esse dicte Regie Corone Aragonum et Comitatus Barcinone reversa, rehunita et reincorporata, sicque nullo tempore inde separari posset prout in Capitulo supplicationis dicte Civitatis in ipso privilegio inserto et per prefatum dominum regem Johannem tunch regnantem decretato ad quod me reffero seriose continetur. Et a notorio constat prefatum Regem Catholicum divirecordii, decessisse absque dictis filiis mascu-

lis, legitimis et naturalibus, unde fuit et est locus dicte reincorporationi. Igitur in vim hujusmodi mandati nomine dicte universitatis et consilii ac singularium ejusdem ac etiam meo proprio juro in animas dictorum principalium meorum et meam propriam ad dominum deum et ejus sancta Quatuor Evangelia manibus meis dictis nominibus corporaliter tacta quod ipsi et ego heredesque et successores nostri, cives dicte Civitatis, erimus boni et fideles vasalli Majestatum vestrarum et successorum vestrorum legitime inrantium et nunquam faciemus, dicemus seu tractabimus aliquid neque assentiemus in aliquo propter quod damnum inferatur vel inferri posset personis vite statui vel honori regio Majestatum vestrarum, quinimo si quitquit, quod longe absit illis, inferri minaretur seu prominere illas quanto magis curabimus inde facere cerciores. Et quod faciemus et observabimus omnia et singula que per civitatem Barcinone, caput dicti Comitatus fieri et adimpleri promittentur Majestatibus vestris virtute juramenti per dictam civitatem Barchinone prestandi ad quos presens juramentum referatur et secundum illius tenorem intelligatur esse prestitum: Ac etiam inde homagium presto dictis nominibus et utroque ipsorum in manibus Majestatis vestre et seu magnifici Antonii augustini conciliarii et vicecancellarii earundem Majestatum vestrarum, juxta usaticos Barcinone et Constitutiones Cathalonie generales, ore et manibus comendatum: sic me dictis nominibus dictosque principales meus Deus adjuvet et hec sancta quatuor Evangelia.» Et nichilominus statim dictam suam propositionem continuando et prossequendo ibidem prefatis regiis Majestatibus et seu prefato domino Regi ibidem presenti et benigne audienti perhumiliter supplicavit quatenus dignaretur sua Majestas hujusmodi juramenti et homagii prestatione per ipsum syndicum dictis nominibus, modo et forma premissis, factam acceptare et *predicte incorporationi locum fore et esse* decernere et declarare: omniaque et singula privilegia tam regiminis quam administrationis justitie curiarum Vicarie et Bajulie aliaque per retroreges et Comites Barcinone et Urgelli predecessores dicte Civitatis indulta, usus quoque, practicas et consuetudines dicte Civitatis ipsorum et cujuslibet eorum tenoribus habitis pro insertis aut saltem sufficienter et experifice declaratis dicte Civitati laudare, approbare, ratificare et confirmare et de novo etiam, quatenus opus sit, concedere et indulgere predictis que omnibus et singulis regiam interponere auctoritatem pariter et decretum. Quo quidem juramento et homagio, sic ut prefertur, prestito et recepto visoque dicto regio privilegio atque mandato preinserto statim prefatus dominus Rex illud acceptavit et acceptare se dixit modo et forma preexpressis et per ipsum syndicum supplicatis. Et nichilominus prefatus dominus Rex de certa sui scientia et consilio, laudavit, approbavit ratificavit et confirmavit et quatenus opus sit de novo concessit, laudare approbare, ratificare et confirmare et, quatenus opus sit, de novo concedere

se dixit privilegia, usus, practicas, et consuetudines dicte Civitatis sic et prout per dictum syndicum fuit humiliter supplicatum sue Majestati juxta mentem, seriem et tenorem illorum ipsis privilegiis, usibus, practicis et consuetudinibus habitis pro insertis aut saltem pro sufficienter expressis et specificè declaratis ac si hic insererentur omnes tenores illorum; sic tamen et prout in usu et possessione eorum omnium dicta Civitas fuit et est usque in diem presentem. Quibus omnibus et singulis predictis prefata Regia Majestas suam interponi et subjici mandavit auctoritatem pariter et decretum. Mandans inde quascumque litteras certificatorias et executorias ac alias opportunas quotiem opus fuerit expediri ad opus dicte Civitatis. Et statim dictus syndicus et procurator, nominibus quibus supra, flexis genibus, ut prefertur, quas potuit gratias domino deo et prefato domino Rege referens manum Regiam prefate Majestatis humillime deosculatus est. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premisorum ego prefatus audientarius, primus secretarius et publicus notarius, regio precedente mandato instanteque et requirente prefato sindico, quibus supra, presens confeci publicum instrumentum, presentibus testibus supradictis. Que fuerunt acta Cesarauguste sub anno, die mense et loco predictis presente me dicto et infrascripto audientario primo Secretario et publico notario, testibusque predictis ad premissa vocatis specialiter et assumptis prout superius continetur — Sig † num Joanne et Caroli dei gratia Regum castelle arragonum, legionis utriusque sicilie, Jherusalem, navarre, Granate, Toleti, Valentie, Gallecie, majoricarum, hispalis, Sardinie, cordube, corsice, Murcie, Giennis, Algezire, Gibraltaris ac insularum Canarie necnon insularum indicarum et terre firme maris oceani: Anhiduciun, ducumque Burgundie et Bravantis item Comiti Barcinone Flandrie et Tirolii, item dominorum vizcaye et Moline, Ducum Athenarum et Neopatrie; comitum Rossilionis et Ceritanie Marchionumque Oristani et Gotiani. Qui huic publico instrumento omnibusque et singulis in eo contentis tanquam de mandato et assensu nostri dicti Regis factis, acceptatis, celebratis et concessis nostram interponimus auctoritatem pariter et decretum appositis manu fidelis audientarii et primi secretarii nostri Johannis hanuart publici per totem ditionem nostram notarii Qui his interfuit in civitate Cesaraugusta die septima mensis Augusti anno a nativitate domini MDXVIII presentibus pro testibus Jacobo de Luxembourg domino de siemes et Wilhelmo de montfort camerariis nostris Et etiam ad majorem predictorum corroborationem nostram impendenti commune sigillum hic jussimus apponendum *Yo el Rey* — V† decanus viser — Sig † num Johannis hanuart regii consilarii et audientarii ac primi secretarii Auctoritateque Regia per totam ejus ditionem publici notarii qui premissis interfuit eaque sic ut supra patet per Regiam majestatem decretata et auctorata scribi fecit et clausit. V† augustinus vis.

—Vt̄ de gualbis—R.—Vt̄ generalis thesaurarius—Vt̄ conservator generalis
 —Dominus Rex mandavit mihi Johanni Haunart, viser per dechanum, vis
 vich—thesaurarium generalem, de gualbis, R. conc. et per conservatorem
 generalem—In div. for. p.º ll. ff. CLVI.

LXVI (1552)

Privilegi de la fira de S. Pere martir

Arxiu municipal de Balaguer n. 59

Nos Philippus Dei gratia, princeps asturiarum et gerunde etc. primo-
 genitus Regnorum Castelle, Aragonum, Legionis, utriusque Sicilie, Hieru-
 salem etc. generalis gubernator regnorum corone aragonum, dux Montisalbi
 et dominus Civitatis Balagarii; nundinarum concemo universitatibus et
 illorum hominibus quibus conceditur consuevit esse proficua, quia dum
 vendendi emendique commercium in illis multifarie geritur habitatoribus inibi
 ex concursu confluentium ut per consequens fructuosa Quare cum pro par-
 te dilecti nostri Johannis lebo notarii et sindici Civitatis nostre balagarii
 principatus cathalonie ad interessendum in hujusmodi causis destinati fue-
 rit nobis humiliter supplicatum ut gratiam celebrandi annuatius in dicta ci-
 vitate nundinas vobis concedere dignaremur. Vos vero supplicationi pre-
 dicte gracie annuendo tenore presentium, de certa scientia auctoritateque
 et potestate regia plenissime qua fusigimur patiariis dicte civitatis nostre ba-
 lagarii tam presentibus quam futuris licentiam et facultatem damus et con-
 cedimus ac posse plenissimam impartimur, quod deinceps, sine tamen jurium
 nostrorum regionum et tertii prejudicio in dicta civitate possitis et valeatis
 perpetuo singulis annis nundinas tenere et celebrare per tres dies qui
 incipiant die sive festo sancti petri martiris vigesima nona aprilis que qui-
 dem nundine quociens volueritis per toca solita valeatis divulgare dum ta-
 men ipse nundine sine prejudicio juris nostri regii et alieni celebrentur aut
 habeant celebrari. Volentes et concedentes quod omnes et singuli cujus-
 cumque legis seu conditionis existant ad dictas nundinas venientes cum re-
 bus et mercibus quas secum detulerint sint salvi et securi in veniendo, stan-
 do ac etiam redeundo et sub nostra speciali protectione et guidatico constituti
 sicque ipsi et eorum res et merces predictorum non possint capi, detineri,
 pignorari, marchari, arrestari seu aliquatenus impediri culpa, crimine seu
 debitis alienis nisi juris principaliter fuerint aut sint fidejussorio nomine
 obligati ac modo et forma in privilegiis nundinarum aliis civitatibus, villis
 et locis predicti principatus cathalonie concessis obligati et in eis prius

inventa fuerint francha de directo. Excepimus tamen ab his et excludimus proditores, fabricatores false monete, violatores itinerum, Sodomitas, Latrones publicos, interfectores hominum Deliberate ac criminum Lese majestatis, Comittentes seu qui illud comiserint seu Depredictis criminibus aut ipsorum aliquo rei seu culpabiles fuerint Et nichilominus ad cauthelam uberiorem gaudeant omnibus illis prerrogativis, preheminentiis, immunitatibus, libertatibus, franquesiis, privilegiis et exemptionibus quibus alii habitatores et vicini civitatum, villarum et locorum dicti cathalonie principatus ex privilegiis nundinarum eis concessis gaudent et cum integritate fruuntur ac gaudere soliti sunt, possunt et debent. Quapropter futuro Locumtenenti et capitani generali Imperatoris regis domini mei in dicto cathalonie principatu et Comitatus rossilionis et ceritanie venerabili insuper, spectabili nobilibusque magnificis, consiliariis et fidelibus nostris cancellario, vicecancellario, regenti cancellariam gerentique vices generalis gubernatoris magistro rationali bajulo generali, vicariis, bajulis, subvicariis, subbajulis, ceterisque universis et singulis officialibus et subditis regiis in dicto principatu constitutis et constituendis ditorum officialium, locumtenentibus et surrogatis presentibus et futuris, dicimus precipimus et mandamus. Scien-ter, consulto et expresse ad penam florenorum auri aragonum trium milium a bonis Secus agentis irremissibiliter exigendorum regisque applicandorum erariis quatenus concessionem, licentiam, facultatem et gratiam nostras hujusmodi et omnia et singula superius descripta teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant perpetuo inviolabiliter per quoscumque juxta seriem et tenorem et caveant premissis contra facere vel venire aliqua ratione seu causa, gratiam Regiam charam solent et penam predictam et aliis arbitrio nostro reservatis timent non incurrere damno illato primitus et plenarie restituito. In cujus rei testimonium presentes fieri jussimus nostro communi sigillo impendenti munitas, Datum in oppido Montissoni die XXI mensis Decembris Anno a nativitate domini Millesimo Quingentesimo Secundo, imperii prefate cesaree et regie magestatis ad domini mei anno trigesimo quarto regnorum autem regionum videlicet regine avie et domine mee colendissime Castelle, legionis, granate Anno quadragessimono, Navarre trigessimooctavo, Aragonum vero, utriusque Sicilie hierusalem et aliorum trigessimooptimo, regis vero domini mei omnium trigessimooptimo *Yo el principe*.

V† Urgelles R. V† doc. de orbea per — Generalem Thesauriam — V† tersanus R. — V† Carvarcius R. — V† Giginta R. — Dominus Princeps mandavit mihi Antonio Johanni ferran, vices per urgelles, carvarnum Regtes concel. Dominus de Orbea R. generalem Thesauriam, Tersanum et giginta et Rtes cancellariam.

GUERRA DELS SEGADORS

LXVII (1644)

Sobre la dominació francesa a Balaguer

Arxiu municipal de Balaguer n. 66

Nos Ludovicus Dei gratia Francie et Navarre Rex Christianissimus, Comes Barcinone, Rossilionis et Ceritanie

Nos Philippus de la Motte Houden-court, Dux Cardone, Mariscallus Gallie S. Christianissime et regie majestatis consiliarius, Locumtenens et Capitaneus Generalis in Principatu Cathalonie et Comitatibus Rossilionis et Ceritanie. Cum pro parte vestra dilectorum et fidelium regionum Patiariorum et Universitatis civitatis Balagarii fuerit nobis reverenter exhibita supplicatio et capitula bonum regimen justitie dicte civitatis concernentia ipsa decretari jussimus ut in calce cujuslibet eorum continentur, quorum quidem capitulorum et decretationum tenores seriatim sic se habent: Excellentissim Senyor. La ciutat de Balaguer y per ella son sindich diu com lo offici de Balle de dita ciutat tenia per son salari quiscun any vint y sinch y tots los profits, drets y salaris de tots los negocis civil se feya per qualsevol causa en sa cort e com Exm. Sr., de alguns anys a esta part se sian levats al dit offici los sobredits salaris y drets, dexant tant solament al Balle per son salari les vint y sinch lliures per quiscun any lo que es estat causa de molts inconvenients, los quals redundan en dany de la bona administració de la justícia y per consegüent en deservy de sa majestat, com de tot ne resta vostra Excel·lencia informat; Suplican per ço a V. E. los Pahers de dita Ciutat los fasse merce concedirlos los capitols següents. Primo, que sien restituits y donats al dit offici de Balle o be adaquell qui vuy obte y adaquells que en lo sdevenidor lo obtendrán, los dits salaris, profits y drets de tot lo negoci civil se fa y fara en sa cort ultra de las vint y sinch lliures de sabut. Pla a sa Exel·lencia ab que done compte al racional y pague un real per lliura de tots los dits drets, Item se suplique sia V. E. servit manar despatxar privilegi en forma, lo que tindra dita Ciutat a singular gracia y favor de V. E. Plau a S. E.—Quibus siquiden supplicatione et capitulis sicut prehabetur presentatis et jussu nostro per magnificum et dilectum Consiliarium regium Josephum Queralt regiam Cancellariam regentem, decretatis fuimus pro parte vestra humiliter supplicati, quatenus de predictis privilegium in forma vobis expedire mandare dignaremur, Nos vero animadvertentes supplicata predicta fore justa et rationi consona bonumque regimen

justitie dicte civitatis concernere, supplicationi vestre predicte duximus favorabiliter annuendum. Tenore igitur presentis de nostra certa scientia deliberate et consulte ac regia qua fungimur auctoritate, omnia et singula in dictis et preinsertis capitulis et unoquoque eorum contenta juxta decreta-tiones et responsiones in calce cujuslibet eorum appositas et adjectas et non alias vobis dictis Patiariis et probis hominibus ejusdem civitatis, presenti-bus et futuris, mera et libera voluntate sue majestatis et nostra durante, concedimus et elargimur nostreque immo regie hujusmodi concessionis et elargitionis munimine et presidio roboramus auctoritatem regiam interpo-nimus pariter et decretum. Mandantes propterea ad incursum regie indig-nationis et ire, peneque mille librarum Barcinonensium regiis inferenda-rum erariis, Ven: nobilibus, magnificis, dilectis consiliariis et fidelibus regiis Cancellariis; regenti Cancellariam et doctoribus regie Audientie gerentibus vices generalis gubernatoris, magistro rationali, Bajulo generali, Regenti re-giam Thesauriam, advocatis et procuratoribus, fiscalibus ac patrimonialibus, Vicariis, Bajulis, subvicariis, subbajulis, algutziriis quoque virgariis, expor-tariis ceterisque universis et singulis officialibus et subditis regiis, quatenus hujusmodi nostram immo regiam gratiam et concessionem et omnia et singula in ea contenta vobis dictis Patiariis et probis-hominibus dicte Civitatis, presentibus et futuris, teneant firmiter et observent, tenerique et observari faciant per quos decet. Cauti secus agere, fierive permittere ratione aliqua sive causa si gratia regia eis chara est et preter ire et indignationis regie in-cursum penam preappositam cupiunt evitare. In cujus rei testimonium pre-sentem fieri jussimus regio comuni sigillo pendenti munitam—Datum Bar-cinone die decima quinta martii Anno a nativitate domini Millesimo sex-centesimo quadragessimo quarto, Regnorum regiorum Comitatumque predictorum secundo — *Le duc de Cardonne*—V. Queralt—Vt Bru. Reg. Thesaurarius — Dominus locumtenens generalis mandavit mihi Patiario Roca, per generalem regentem Cancellariam et Bru Reg. Thesauriam.

LXVIII (1664)

Balaguer obté el privilegi de *Molt lleial*

Arxiu Corona Aragó. Reg. 75 fol. 222

Arxiu municipal de Balaguer n. 68

Nos Philipus etc — quamquam primaria et precipua obligatio Vassallo-rum est fidelitatis sue signum ostendere Regibus et Principibus ita compla-cere solet subditos suos hoc — munere fungi ut in eos maximas gratias sue-que liberalitatis efectus difundere procurent, tum ut ipsi condigno premio

aficiantur, tum etiam ut ceteri simili gratia ducti non obliviscantur sui, imo majoribus signis et demonstrationibus ad majora merendum festinent, cupientesque hec omnia confirmare apud nostram Civitatem Valagarii Principatus Cathalonie que fidelitatis sue innata vestigia insequendo fidem et amorem erga Nos nostrumque regium obsequium temporum commotionum dicti Principatus et ejusdem belli ex anno millesimo sexcentesimo quadragessimo clare demonstravit, tam pecuniarias subventiones, quam comeatus, et alia auxilia nostro regio exercitui ministrando et prebendo, eandem civitatem titulo admodum fidelis sive de *Muy Leal*, efficere et ornare decrevimus, ut memoria servitiorum et fidelitatis ejusdem honore isto semper patefiat: tenore igitur presentis ex certa scientia, regiaque autoritate deliberate et consulto ac ex gratia speciali dictam nostram civitatem Valagarii titulo admodum fidelis sive *Muy Leal* insignimus et decoramus facimus constituimus et deputamus. Ita quod post hac dicta civitas Valagarii intitulari possit et valeat admodum fidelis sive *Muy Leal*, et pro tali ab universis et singulis cujuslibet conditionis preminentie status et dignitatis existant haberi, teneri et dici volumus ac jubemus, nec non reputari, nominari et scribi tam in iudicio quam extra in rebus spiritualibus et temporalibus sacris et profanis, etiam si talia forent de quibus in presenti Privilegio mentio specialis fieri deberet; Volentes, decernentes et mandantes expresse etiam nostro quam successorum nostrorum nomine quod nostra dita civitas Valagarii ut preferetur dicto cognomento admodum fidelis sive *Muy Leal* uti possit et valeat et ab omnibus ita abeatur, serenissimo preterea Carolo Principi Asturiarum et Gerunda, Ducisque Calabrie et Montisalbi filio primogenito nostro charissimo, ac post felices et longevos dies nostros in omnibus regnis et Dominiis nostris (Deo propitio) immediato heredi et legitimo successori intentum aperientes nostrum sub paterne benedictionis obtentu dicimus eumque rogamus, spectabili vero nostro Locumtenenti et Capitaneo generali in nostro principatu Cathalonie et Comitatu Ceritanie Venerabili, Nobilibus, Magnificis, dilectisque Consiliariis et fidelibus nostris Cancelario Regenti Cancelariam et Doctoribus nostris reie Audientie gerentique vices nostri generali gubernatoris, Magistro rationali, Bajulo generali ac Regenti nostram regiam thesaurariam, advocatis et Procuratoribus fiscalibus et Patrimonialibus, vicariis, Bajulis, Subvicariis, Subbajulis, Alguaciriis, Virgariis et Portariis, ceterisque demum universis et singulis officialibus et subditis nostris majoribus eorumque locumtenentibus seu officia ipsa Regentibus et Subrogatis presentibus et futuris dicimus, precipimus et jubemus ad incursum nostre regie indignationis et ire peneque florenorum aure Aragonum mille, nostris Regiis inferendorum erariis, Quatenus presentem nostram gratiam et concessionem habeant, teneant, reputent, honorificent atque tractent, et non contrafaciant vel veniant aut aliquem contra-

facere vel venire permittant ratione aliqua sive caussa, si dictus Serenissimus Princeps nobis morem gerere, ceteri officiales et subditi nostri predictam gratiam nostram charam ac preter ire et indignationis nostre incursum penam prepositam cupiunt evitare. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro Regio communi sigillo impendenti munitam — Datum in oppido Matriti die trigessima prima mensis Januarii a Nativitate Domini Millesimo sexcentesimo sexagesimo quarto, Regnorum autem nostrorum anno quadragessimo quarto—*Yo el Rey*.

Vidit D. Christophorus Crespi, Vice-Cancellaris — V. Comes de Albaterra et Thesaurario generali — V. D. Gorgius Casteliu — V. D. Michael de Calba et alii — Dominus Rex mandavit mihi D. Didaco de Sada, Vissa per Dr. Christophorum Crespi Vic. C., Comitem de Albaterra et pro Thesaurario generali Villacampa Regentem Cancellariam, D. Georgium de Castellvi, exea Regentem Cancellariam, D. Michaellem, Calba, Heredia, Reg. Cancellariam, Vilosa etiam Reg. Caulam et me pro Consilio generali—V. M. hace merced a la ciudad de Balaguer de Titulo de *Muy Leal* para que pueda usar del en quanto se le ofreciese.

GUERRA DE SUCESSIÓ

LXIX (1706)

Carta de l' Arxiduc d' Austria (Emperador Carles VI)
al Veguer de Balaguer

Manuscrit del monestir de les Avellanes (Bibliot. PP. Franc. d'aquesta ciutat)

El Rey = Veguer de Balaguer

Los repetidos y felices progresos con que Dios ha favorecido la justicia de mi causa, y los justos deseos de ver a todos mis vassallos en la quietud y tranquilidad de que los tiene desposehidos la presente guerra, son los mas principales motivos que me obligan salir de este principado, y asistir mi Real Persona a las expediciones de lo restante de mis dominios; y siendo tan grandes, y sin exemplar las muestras que de su inexplicable fidelidad y constancia han dado mis amados cathalanes, exponiendo voluntarios sus vidas y haciendas, assi en conseguir la mas breve posesión de este Principado, como en la conservación de el y resguardo de mi Real Persona en la empresa que por mar y tierra han intentado los enemigos de mi Corona, hallandome dentro esta capital, de que son testigos tantos estragos y ruinas que universalmente han padecido tan fieles Vassallos; he querido antes de

executar esta mi Real resoluci3n participarla a vos, para que passandola a noticia de todos los Pueblos y sus particulares de Vuestra Jurisdicci3n les intimeis la singular gratitud y estimaci3n que me deven por la innata fidelidad con que en todo lo de mi servicio se han explicado para mantenerse en mi Dominio, circunstancias todas que les hacen dignos de mi Real benevolencia, perpetuamente propensa para premiarles el amor y singulares demostraciones de immutable fidelidad que les deve mi confiansa, la qual atendara siempre a la de su mayor beneficio y conservaci3n, teniendo presente la gloria que con no poca emulaci3n de los demas Reynos y Dominios de Espa1a, con tanta satisfacci3n mia se han sabido grangear en defensa y manutenci3n de su antigua libertad y naciendo estos mis 3ltimos renglones del entra1able amor que me deven tan fieles vassallos, ser3 de mi Real agrado, como lo ser3 de Dios, que con frecuentes y fervorosas oraciones imploren su Divina asistencia, que con particular devoci3n veneren los sagrados templos y santas Im3genes, que respeten las Personas Eclesi3sticas y constituidas en Dignidad y que mantengan entresi y el proximo tanto en comun, como en particular la mas verdadera uni3n y conformidad con la ardiente caridad que deve residir en los catholicos corazones, de cuyas importantes diligencias no solo depende el acierto y desempe1o de los sucesos, pero aun el gozo mas plausible de todas las felicidades y fiando de mis amados vassallos la execuci3n desta justa memoria, les asegurareis en mi Real nombre que en el interin y durante mi ausencia del Principado dexar3 Lugarteniente y Capitan General, de cuya zelosa y christiana integridad devo prometerme y mis vasallos esperar el mas puntual y cumplido desempe1o de sus obligaciones, y de lo que jugsare conveniente a mi servicio, al bien p3blico y consuelo de los comunes y Particulares del Principado. — Barcelona a 21 de Junio de 1706. *Yo el Rey* = D. Ramon de Vilana Perles, Secretario

GUERRA CONTRA NAPOLE3

LXX (1811)

Creaci3 del batall3 de Balaguer

Arxiu Cor. Arag3 — (Independencia) Leg. — Dispos. de Lacy

Exmo. Se1or

Mirando los apuros y urgencias del Principado no puede menos de sernos de bastante utilidad la comisi3n dada por V. E. autorizando a don Francisco Montardit para el levantamiento de un batall3n con el nombre de Ba-

laguer; y para la devida aprobación acabo de firmarle los credenciales que al efecto le ha expedido V. E.

Para que se lleve adelante esta disposición oficio hoy a los Gobernadores de Cardona y Berga a fin de que provean á este Comandante de los fusiles y cartuchos que puedan, prefiriendo anta aquella defensa, sin que por mi parte pueda darle el auxilio de los 80 Caballos que tambien pide, por que cualquiera Orden por rigurosa que sea sería incapaz de hacerles retroceder de la dirección en que se hallan y de consiguiente expuestos a ser desairada toda providencia.

Ignoro quales sean las partidas de paisanos armados que existen en las villas del Segre y cercanias de Lérida y en su virtud, suspendo el dar la orden para que se le reunan a este Gefe por faltar el dato en que fundarla.

Dios guarde a V. E. ms. as. — Quartel General de Oliana 20 de Julio de 1811

Exmo. Señor

Luis Lacy

Exmo. Sr. Vice-Presidente y Vocales de la Junta Supor. de este Principado.

LXXI (1811)

Afusellament del comandant en Francesc Montardit

Arxiu Cor. Aragó (Papers de la guerra de l' Independencia)

Aprovechándose los enemigos de la impresión que se figuraron causaría a los soldados de este Batallon la sensible perdida de su Comandante D. Francisco Montardit (vilmente asesinado contra todo derecho de guerra en Balaguer) reunieron sus tropas de Urgel y determinaron ocupar esta villa bien creidos de que ella y sus Pueblos circunvecinos los recibirian con demostraciones de sumisión y obediencia. No se pasó mucho tiempo sin que experimentasen todo lo contrario pues antes de penetrar la Serra de la Creu, se les recibió a balazos causandoles bastante daño sin poder impedir el que penetrasen hasta la Villa. Así que descansaron un tanto inmediatamente salieron partidas para saquear los Pueblos inmediatos; pero apostados oportunamente mis Soldados lograron batirlas y precisarlos a refugiarse todos a la Villa. Ya desde entonces conocieron los enemigos ser vanos sus proyectos y que este Pais no se abatía por las adversidades y que estaba enteramente resuelto a sepultarse entre ruinas, antes de reconocer el yugo del Corso aventurero. Cuyo conocimiento se aumentó quando al anochecer del propio día les precisaron a apagar las ogueras que habian

encendido en sus puestos abanzados y retirar sus Sentinelas dentro la Villa Toda aquella noche la pasaron cometiendo los horrores que acostumbran sin perdonar las Iglesias, que profanaron con particularidad la Colegiata. Y en la mañana siguiente muy de mañana tomaron la dirección acia a los Pueblos de Corsá y Millá en cuyo último se les hizo un fuego vivísimo, causandoles mucho daño, y conteniendoles por mucho tiempo, pero la falta de municiones privó a los Soldados de la satisfacción de acompañarles a balazos todo el trecho de camino a que les inducia su esfuerzo. Sin embargo no dexaron de perder a lo menos doce hombres muertos y una infinidad de heridos de los que entraron, segun he podido saber por conducto seguro, siete carros en Lérida. Este Paiz y mis Soldados han desplegado su patriotismo y dado a conocer a los Gavachos el odio que les tienen y tendrán eternamente.

Dios gde. a V. ms. as.— Ager 15 Septiembre de 1811 — Domingo Rubies —

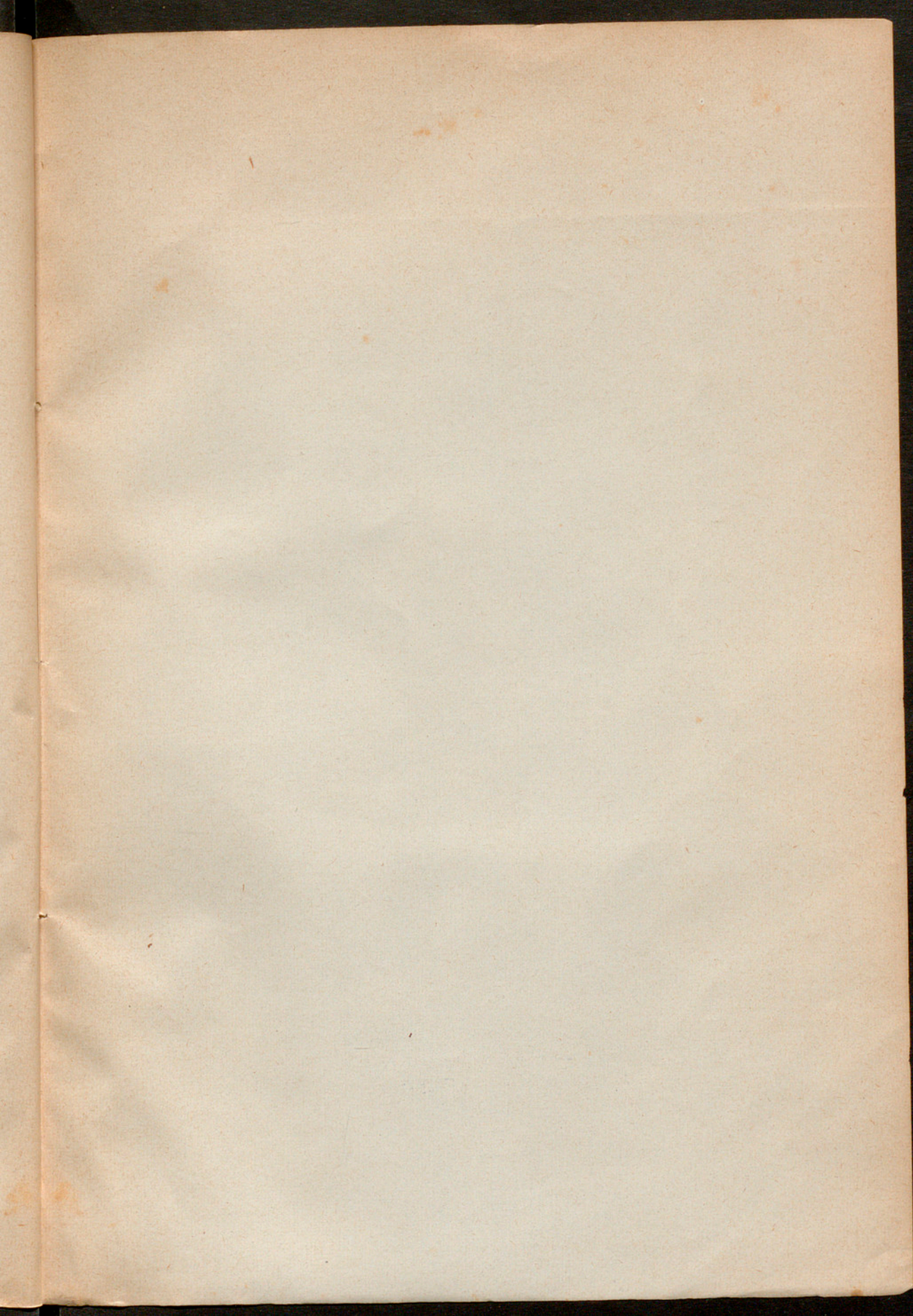
Sor. Dn. Juan Montardit, Comandante Interino

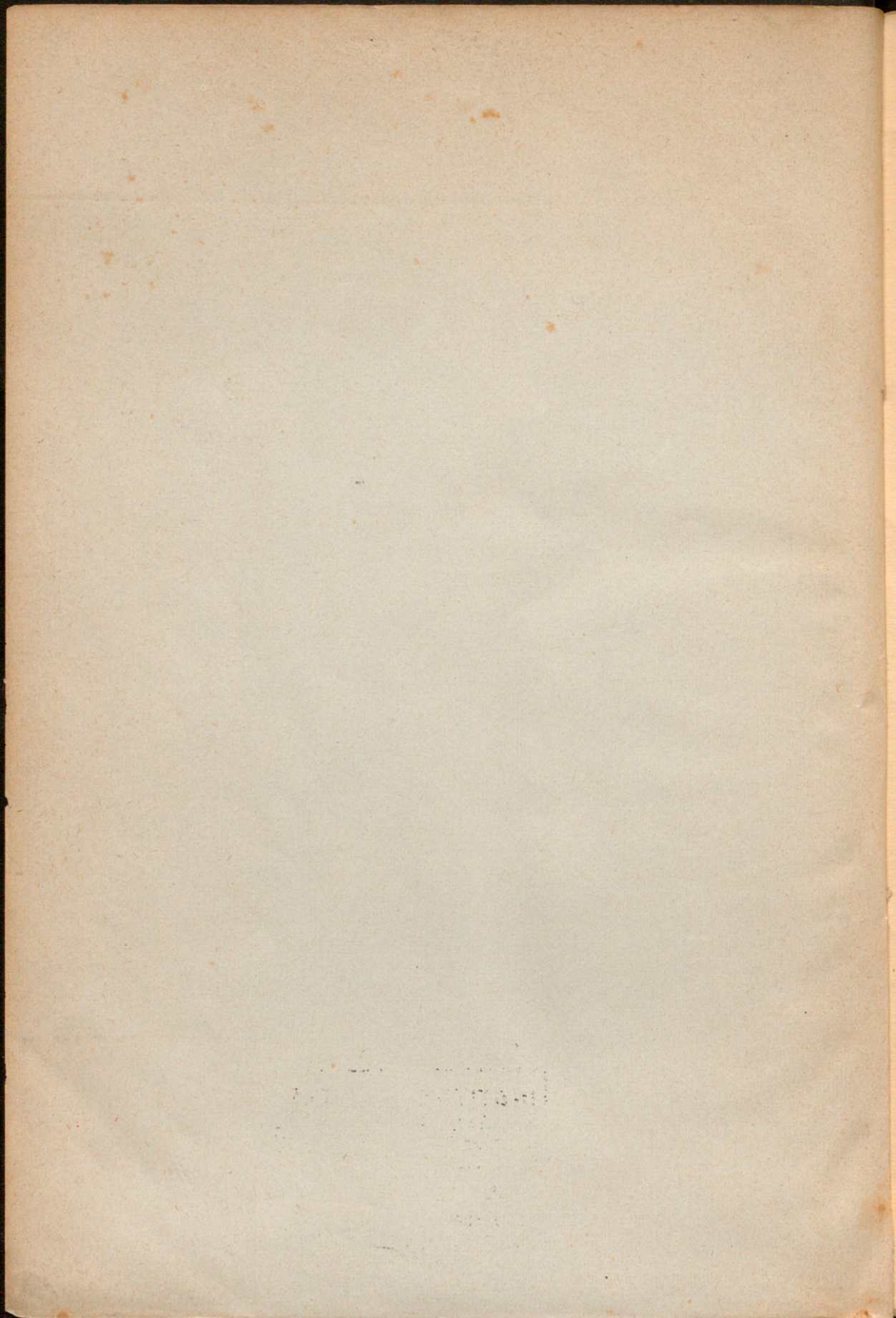
A. M. D. G. et L. V. M.

FOU ESTAMPAT EN LA IMPREMTA DE
SANT JOSEP DE LA CIUTAT DE
MANRESA ACABANTSE ALS
XXIV DE DESEMBRE DEL
ANY M · CM · XIII
VIGÍLIA DE LA
DIADA DE
NADAL

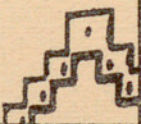
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4331

+

INSTITUT
AMATLLER
D'ART HISPÀNIC

ID. BIB: 18 556
NUM. REG: 876

INSTITUTO AMATLLER
DE ARTE HISPÁNICO

N.º Registro: 876

Signatura: NYG (B)
(Palau)

Sala

Armario

Estante

J. FOU I MARTÍ
HISTÒRIA DE BALAGUER

